

zeneKar

2009/06

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja

<http://www.aho.hu>

nka
Nemzeti Kulturális Alap

**PESKÓ ZOLTÁN
A PANNON FILHARMONIKUSOK ÉLÉN**

ÚJ KLASSZIKUS ZENEI ADÓ

ELHANYAGOLT GENERÁCIÓ: 50 +

6

A KULTÚRPONT IRODA hírei

3

KALENDÁRIUM

4

A MusiciansWho.hu híreiből

6

ZENEI KÖZÉLETÜNK

Intelligens programot kell adni...

A Pannon Filharmonikusok zeneigazgatói állása Hamar Zsolt lemondásával szeptemberben üresedett meg. A zenekar vezetősege Peskó Zoltánt kereste meg, aki a zenekarról szerzett korábbi pozitív benyomásai alapján örömmel vállalta a felkérést. A jelenleg Svájcban élő karmester korábban már vezényelte a zenekart. *(Kaisinger Rita)*

8

Elgar és más...

A Duna Szimfonikus Zenekar a közelmúltban rangos nemzetközi szakmai elismerésben részesült. A szimfonikus zenekarok közül a világon először nyerte el a brit Elgar Társaság aranyérmét, amelyet olyan előadóművészeknek és zenetudósoknak ítélnék oda, akik sokat tettek és tesznek Elgar műveinek Nagy-Britannián kívüli megismertetéséért.

9

(Kaisinger Rita)

55 év a zene közösségében

Idén ünnepli alapítása 55. évfordulóját a Szent István Zenekar, a Záborszky József által alapított amatőr együttes, amely az évek során a félprofilok közé nőtte ki magát. Jelenleg repertoárjuk semmiben sem különbözik az ország hivatásos együtteseinek műsorától. Ez pedig már Záborszky Kálmánnak, az alapítókarnagy fiának, a Szent István Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola igazgatójának, a híres István Zenekar vezetőjének az érdeme.

12

(Pál Eszter)

Öt év után átalakul a Magyar Szimfonikus Körtkép

2011-től némileg átalakítva rendezi meg a Művészetek Palotája a 2006-ban indult Magyar Szimfonikus Körtképet. A tervezett változásokról, azok okairól és szándékairól Csonka András, a Művészetek Palotája vezérigazgató-helyettese nyilatkozott.

14

(Kaisinger Rita)

Új klasszikuszene-adó Budapesten

Több ezer zenemű, professzionális szerkesztői háttér, élő és rögzített koncertek közvetítése, filmzene, tematikus zenei műsorok. Mindez 2009. december 1-jétől Budapesten és hatvan kilométeres körzetében, egy új adón, a Klasszik Rádión hallható. Új tartalom jelentkezik az FM 92.1 Mhz-es frekvencián, ahol korábban a BBC-RFI angol-francia nyelvű adása hangzott fel. Az induló rádió műsorairól, műsorvezetőiről és céljairól az adó programigazgatója, Zsoldos Dávid számolt be.

16

(Réfi Zsuzsanna)

Győzelem első fokon

Rendhagyó ügyben kellett a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének képviselnie a Magyar Rádió Énekkarának tagjait. A művészek ugyanis szigorú megrovásban részesültek a munkáltatótól azért, mert nem vettek részt egyeztetéseken, miután már lemondtak az Énekari Tanácsban betöltött pozíciójukról.

18

(Réfi Zsuzsanna)

Rangos díjat kapott a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete

A zenei jogok védelmében kifejtett tevékenységéért különleges nemzetközi elismerésre terjesztette fel egy világszervezet, a FIM, azaz a Zenészek Nemzetközi Szövetsége a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetét. Az elismerést 2009. október 18-án, Tuniszban vehette át dr. Gyimesi László.

19

(Réfi Zsuzsanna)

„Abból indulok ki, hogy kollégák ülnek velem szemben”

Berkes Kálmán 1987 óta dirigál, 2009. március 31-től pedig kinevezték a Győri Filharmonikus Zenekar művészeti vezetőjévé. Szeretné, ha a zenekar szakmai színvonalja emelkedne, ha több neves vendégművész

20

koncertezne velük, s ha az együttes kedvéért, akárcsak a Győri Balett miatt, egyre többen látogatnának el a fővárosból is meghallgatni hangversenyeket.

(Réfi Zsuzsanna)

Baj csak abból van, amit az ember eljátszik...

Ha kell, ma is beugrik kiségitőként vonósnégyesekbe, zenekarokba, de emellett rendszeresen koncertezik külföldön, meghallgatja egykori növendékeit. Zsúrizik, meghallgatásokon kamatoztatja tudását, naponta gyakorol mindkét hangszerén, de szakít időt a teniszezésre, a ping-pongra, a biliárdra, az olvasásra, a gombagyűjtésre, s persze a családjára, unokáira is. A 85 éves Konrád György élvezi az életet, s ma is ugyanolyan örömmel muzsikál, mint amikor először vette kezébe a hangszeret.

22

(Réfi Zsuzsanna)

KRITIKA

Hangversenykritika

Kritika az Operaház Ének- és Zenekara, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Győri Filharmonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, a Budafoki Dohnányi Zenekar, valamint a Zuglói Filharmónia – Szent István Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus hangversenyeiről.

22

(Fittler Katalin)

CD

A MÁV Szimfonikus Zenekar Rózsa Miklós két művét tartalmazó NAXOS-CD-jéről.

29

(Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

Reményi Ede hegedűművész életrajza – 13., befejező rész

„Egy amerikai író nagybátyámat meteorhoz hasonlította, mely fényes pályában kóvályogva a föld körül, egyszerre csak végérvényesen eltűnt a messzi Nyugaton, a Csendes óceán partján.

30

(Reményi Ferenc nyomán közreadta Rakos Miklós)

MŰHELY

50+ Elhanyagolt generáció?

Az emberi életkor egyre inkább kitolódik, az 50+ életkorú közönség egyre nagyobb szerepet játszik a zenei életben. Az a kérdés, hogy az operaházak és koncerttermek fel vannak-e készülve erre a változásra. A Das Orchester folyóirat 2009/1 száma, a német közönséget górcső alá véve, ezt a problémát járja körül. *(A kivonatolt cikkek szerzői: Marco Frei, Susanne Keuchel, Flavia Nebauer, Sandra Sinsch, Swen Scherz-Schade és Christoph Richter.)*

36

Művek szolgálatában

Hans Swarowsky, akik 1899-ben Budapesten született és 1975-ben Salzburgban halt meg, karmester és a Bécsi Zenei és Képzőművészeti Egyetemen karmestereképzőjének tanára volt. Legprominensebb tanítványai közé tartoznak: Zubin Mehta, Claudio Abbado, Mariss Jansons és a korán meghalt zseniális Giuseppe Sinopoli.

41

(Constantin Floros)

A sikeres pályázat művészete

A próbajátékokhoz szükséges pályázati útmutatásokat remélhetőleg nem csupán azok fogják tudni hasznosítani, akik német zenekarokba kívánnak pályázatot benyújtani, hanem azok is, akik Magyarországon, vagy más európai országokban szeretnének elnyerni egy zenekari állást.

44

(Sara Täuber)

PRÓBAJÁTÉK

45, 46, 47

HANGVERSENYNAPTÁR

48

TAGFELVÉTEL AZ EURÓPAI UNIÓ IFJÚSÁGI ZENEKARÁBA

A 2010/2011-es évadra is várja 14 és 24 év közötti fiatal zenészek jelentkezését az Európai Unió Ifjúsági Zenekara (European Union Youth Orchestra - EUYO). A zenekar zenei igazgatója Vladimir Ashkenazy, vendégkarmesterei a turné idejére Sir Coline Davis és Gianandrea Noseda lesznek. A 2010/2011-es turné helyszínei között lesz Ausztrián, Hollandián, Olaszországon, az Egyesült Királyságon, Svájcban és Németországon kívül második alkalommal, a 2003-as koncert után Magyarország is. A zenekar Beethoven, Berlioz, Prokofjev, Janáček, Csajkovszkij, Sibelius, Tippett, Verdi, Liszt és Wagner fő műveit játssza majd. A tagfelvétel magyarországi ügyeit a KultúrPont Iroda intézi – 2009. december 15-ig várjuk a kitöltött jelentkezési lapokat. A meghallgatással kapcsolatos információk, a kötelező darabok és a jelentkezési lap letölthetők a KultúrPont Iroda honlapjáról.

NYILVÁNOS VITA A KREATÍV ONLINE TARTALOM EGYSÉGES DIGITÁLIS PIACÁRÓL

Az Európai Bizottság nyilvános vitát indít a kreatív online tartalom egységes digitális piacának kialakításáról. A Bizottság elemzése szerint a könyvek, a zene, a filmek és a videojátékok egységes piaca lehetővé tenné a kreatív tartalom kiskereskedelmi forgalmából származó bevételek megnégyszerezését, azonban a jogszerűtlen letöltések ellehetlenítik a gazdaságilag életképes egységes piac kialakítását. A vitaanyag három olyan célt közöl, amelyek érdekében szükség van a jogszabály-alkotásra: egyrészt a kreativitás megfelelő ellentételezése, és az, hogy a digitális világ hasznára váljék az alkotóknak, a jogtulajdonosoknak és Európa kulturális sokféleségének; másrészt jogszerű eszközök megteremtése a fogyasztók számára, hogy bármikor széles tartalomválasztékhoz férhessenek hozzá; végül az, hogy legyenek egyenlő versenyfeltételek a kreatív tartalom EU-szintű forgalmazását szolgáló új üzleti modellek és megoldások számára. A Bizottság három érdekcsoport: a jogtulajdonosok, a fogyasztók és a kereskedelmi felhasználók észrevételeit várja. A nyilvános vita vége: 2010. január 5.

EURÓPAI FELMÉRÉS A MŰVÉSZETI MOBILITÁSI PROGRAMOK OKTATÁSI HASZNÁRÓL

A European Network of Cultural Administration Training Centres (Kulturális Közigazgatási Képzési Központok Európai

Hálózata, ENCATC) felmérést végez a határokon átívelő művészeti mobilitási programok oktatási hasznáról és előnyeiről. A felmérés első eredményeit 2009. december 9-én Brüsszelben (Belgium) hozzák nyilvánosságra. Az Artists moving and learning (Utazó és tanuló művészek) projekt célja, hogy az európai művészeti mobilitási programok hasznát oktatási nézőpontból, az egész életen át tartó tanulás programjának perspektívájából vizsgálja meg. Ezidáig több mint 150 interjút rögzítettek táncosokkal, zenészekkel, színészekkel és vizuális művészekkel tíz uniós tagállamban, többek között Magyarországon is. Az összeurópai felmérés végeredményét 2010 júniusában fogják nyilvánosságra hozni. A projekt az Európai Unió Leonardo da Vinci programja támogatásával valósul meg.

EURYDICE-TANULMÁNY MŰVÉSZETI OKTATÁSRÓL

Az Európai Bizottság tanulmányt tett közzé 2009. október 14-én az európai művészeti és kulturális oktatás helyzetéről. Az Arts and Cultural Education at School in Europe (Művészeti és kulturális oktatás az európai iskolákban) című kiadvány, amelyet a Bizottság a Kreativitás és innováció európai évének keretében készített el, az Eurydice-hálózat kutatásán alapszik. A 31 ország bevonásával készített kutatás többek között rámutat, hogy a művészeti oktatásnak szentelt idő meglehetősen alacsony az európai iskolákban, különösen a középiskolák első éveiben. A leggyakrabban oktatott művészeti formák a vizuális művészetek és a zene.

A tanulmány szerint az európai országok fele szentel 50–100 órát évente az alapfokú művészeti oktatásnak. Ez a szám Luxemburgban a legalacsonyabb, átlagosan évi 36 óra, míg a legmagasabb értéket Portugália érte el évi 165 órával. Az országok többségében az általános iskolai tanárok több művészeti ág oktatására is megfelelő képzésben részesülnek. A tanulmány következtetése szerint az alkalmi kezdeményezések és a tanórán kívüli tevékenységek növelhetnék a művészeti oktatás népszerűségét. Erre jó példákat találtak többek között Belgiumban, Dániában, Írországon, Máltán és Ausztriában. A tanulmány mellékletben közli az egyes országokban 2007 óta bekövetkezett változásokat is. Eszerint Magyarországon a Kreatív Művészek Szövetsége és a Fiatal Képzőművészek Stúdiója dol-

gozott ki egy projektet, amelyben művészek iskolákban tesznek látogatást, de a projekt finansziális gondok miatt még nem indult be.

PIERROT LUNAIRE NEMZETKÖZI ZENESZERZŐI PÁLYÁZAT 2010

Harmadik alkalommal hirdetik meg Bécsben (Ausztria) a Pierrot Lunaire nemzetközi zeneszerzői pályázatot a 2010–2011-es évadra, amelyre várják a zeneszerzők jelentkezését. A pályázat célja, hogy népszerűsítse a zenei alkotást, a kortárs zeneszerzést. A résztvevőknek olyan zeneműveket kell szereztetniük, amelyben legalább két, de legfeljebb öt előadó szerepel karmester és énekes nélkül. Kizárólag a következő hangszerek használhatóak: fuvola, klarinét, hegedű, cselló és zongora. Pályázati határidő: 2010. január 31.

JELENÍTSD MEG A ZENÉT – FOTÓPÁLYÁZAT

Digitális fotópályázatot hirdet a Panasonic Jelenítsd meg a zenét címmel a nyolcadik LUMIX Award odaítélésére. A pályázaton résztvevő fotósoknak havonta egy digitális képet kell beküldeniük, amely vizuálisan érzékelhetővé teszi a zenét, azt a pillanatot, amikor a zene megszólal. A pályázat 2010 áprilisáig tart. Az első beküldési határidő: 2009. november 28.

REINL ZENESZERZŐ PÁLYÁZAT 2010

Zeneszerző pályázatot hirdet 2010-re a bécsi (Ausztria) Franz Josef Reinl Alapítvány 1970. január 1. után született, az alapítvány által korábban nem díjazott férfi és női zeneszerzőknek. A pályázaton egy olyan 10-15 perces, vidám, igényes és kiváló minőségű zenedarabban lehet részt venni, amelyet legalább 3, de legfeljebb 27 zenész adhat elő. Jelentkezési határidő: 2010. január 31.

EDU-ART: A MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ADATBÁZISA

Edu-Art címmel új portált indított a Jeunesse Musicales Hungary (Ifjú Zenebarátok Magyarországi Egyesülete). A magyarországi művészetoktatási intézmények adatbázisát tartalmazó portál célja, hogy segítse az intézmények kommunikációját. Az adatbázisban zenei és képzőművészeti, színház- és táncművészeti képzést nyújtó iskolák, és tanfolyamokat szervező művelődési házak is szerepelnek. Az Edu-Art az eMagyarország Program keretében valósult meg.

SZEPTEMBER 26-ÁN ÉS 27-ÉN ÜNNEPELTÉK A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ ALAPÍTÁSÁNAK 125. ÉVFORDULÓJÁT. A két díszelőadás az intézményhez kötődő, ma is aktív művészek többsége fellépett. 26-án jubileumi operagálát tartottak, 27-én pedig megismételték a 125 évvel ezelőtti nyitóelőadás programját. Mindkét nap eseményeit a dalszínház előtt a lezárt Andrássy úton elhelyezett kivetítőn is végigkövethette a nagyközönség. Vasárnap az Operaház 125. évét bemutató kiállítás nyílt az épület szinte összes helyiségét felhasználva, ezt egy éven át nézhetik meg az érdeklődők.

PÁNDI MARIANNE Szabolcsi-díjas zenetörténész, a Magyar Nemzet egykori kritikus, a négykötetes Hangversenykalauz és számos kiváló monográfia szerzője hosszú betegség után szeptember 12-én 85 évesen elhunyt. Utolsó útjára szeptember 25-én kísérték a Rákoskeresztúri temetőben.

PRO ARTIBUS ARTISJUS díjban részesítette a Szegedi Szimfonikus Zenekart az Artisjus Zenei Alapítvány az együttes szeptember 18-i jubileumi koncertjén.

A 7. NEMZETKÖZI ÜTŐHANGSZERES VERSENYEN az olaszországi Fernóban kiemelkedő sikert ért el a Debreceni Egyetem Zene-művészeti Karának két hallgatója, Halász Illés Árpád és Major Bence.

ALFRED BRENDEL kapta a japán uralkodói ház Praemium Imperiale kitüntetését. Az osztrák zongoraművész a 111.000 eurós díjat Tom Stoppard brit drámaíróval, Hiroshi Sugimoto japán fotográfussal, a szintén brit Richard Long képzőművésszel és az iraki építésszel, Zaha Hadiddal közösen vehette át. A japán császár elismerését a díjazottak életművéért, a nemzetközi művészeti életre tett nagy hatásukért kapják, korábban ebben a megtiszteltetésben volt része például Pina Bausch-nak, Leonard Bernsteinnak, Ingmar Bergmannak, Christo & Jeanne-Claude-nak, Daniel Barenboimnak és Niki de Saint Phalle-nak. Alfred Brendel tavaly búcsúzott a pódiumtól.

A ZENEAKADÉMIA külső-belső megújulásának sorában újabb állomáshoz érkezett az intézmény: a Zene Világnapján látványosan megújult honlapja, amely a hallgatók, az intézmény, az épület és a koncertek iránt érdeklődők számára egyaránt informatívabb lett. A megújult honlap a www.lisztakademia.hu és a www.zeneakademia.hu érhető el, de a www.lfze.hu domain-név is megmaradt.

MEDVECZKY ÁDÁM negyven éve tagja az Operaháznak. A jubileum alkalmából a karmesert október 4-én, a Pillangóasszony előtt köszöntötték kollegái.

NEMZETKÖZI HEGEDŰVERSENYT rendeznek Buenos Airesben, ahol első alkalommal hirdették meg Shlomo Mintz elnökletével a megmérettetést. Az első díj 15 ezer dollár. 15 és 27 év közötti hegedűsöket várnak, a jelentkezési határidő 2010. március 31. A zsűriben olyan jeles művészek ülnek majd, mint Edward Grach (Oroszország), Itzhak Rashkovsky (Oroszország/Izrael), David Cerone (USA), Kimiko Nakazawa (Japán), Vera Tsu (Kína), Rafael Gintoli (Argentína), Pedro Ignacio Calderón (Argentína) és Enrique Barrios (Mexikó).

KÁRÁSZY SZILVIA zongoraművésznő megnyitotta a Pozsonyi úton, a Szent István Park szomszédságában a Kárászy Szalont, amely a jövőben számos művészeti és kulturális eseménynek ad majd otthont. A szalonban koncertek, mesterkurzusok is lesznek.

2010-BEN A LISZT-ÉV FELVEZETŐ ESZTENDEJÉBEN négyévszakossá válik az eddig mindössze néhány napos doborjáni Raidingi Liszt Fesztivál. Az eseménysorozat két intendánsa Johannes és Eduard Kutrowatz zongoraművész-testvérpár lesz.

OKTÓBER 16-18. KÖZÖTT Budapesten tartott konferenciát a brüsszeli székhelyű, európai operaházakat és fesztiválokat tömörítő szervezet, az Opera Europa, amelynek a Magyar Állami Operaház is tagja. A tanácskozások és az előadások fő témája a válság és az ezzel kapcsolatos kihívások megoldása volt.

50 ÉVES A KOVÁCS-MÓDSZER, a tíz éve elhunyt Dr. Kovács Géza által kifejlesztett pedagógiai ágazat. Az alkalomból konferenciát tartottak és ismertették azt a nemrég megjelent kötetet, amelyet Kovács Géza ismeretlen munkáiból és a tanítványok visszaemlékezéseiből állított össze a Kovács-módszer műhelyének vezetője, Dr. Pásztor Zsuzsa.

VÁNDORKIÁLLÍTÁS NYÍLT FRYDERYK CHOPIN-RŐL október 16-án az Országos Idegennyelvű Könyvtárban. Az ország több pontjára elutazó tárlat a zeneszerző halálának 160. és születésének közelgő 200. évfordulója alkalmából indult útjára. Novemberben a debreceni Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtárban láthatjuk, december 11-től január 27-ig pedig a szegedi Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtárba kerül az anyag. Ezt követően Győrben, majd újra Budapesten, a Lengyel Házban állítják ki az elsősorban dokumentumokból álló válogatást.

ÚJRA KELL ÖNTENI a nagyszentmiklósi Bartók-szobor emléktábláit, mert az eredeti három, magyar, román és német nyelvű táblákat ismeretlenek feltételezhetően beolvasztás céljából ellopták.

KÉT ÚJABB KORONG JELENT MEG a Bartók Új Sorozat részeként, a hat vonósnégyest tartalmazó 13-as és 14-es számú lemezeket a Mikrokozmosz Vonósnégyest (Takács-Nagy Gábor, Tuska Zoltán, Papp Sándor és Perényi Miklós kvartettjét) hallhatjuk.

PLÁCIDO DOMINGO kapta az első Birgit Nilsson-díjat, amelyet a 2005-ben elhunyt világhírű svéd szoprán emlékére alapítottak. A Stockholmban átadott elismeréshez egymillió dollár is jár, így jelenleg ez a világ legnagyobb pénzüsszeggel kísért komolyzenei kitüntetése. A díjat Károly Gusztáv svéd király személyesen adta át. Az első díjazott nevét még maga Nilsson hagyta hátra egy lepecsételt levélben.

ÚJ KATEGÓRIÁT VEZETTEK BE AZ OPERALIÁN: 2010-ben a jelentkezők a Wagner-énekesek külön kategóriájában is indulhatnak, amelyet a Birgit Nilsson-díjjal járó egymillió dollár tesz lehetővé. Mindezt Plácido Domingo Stockholmban, a Birgit Nilsson-díj átadó ünnepségén jelentette be. Külön kategória korábban is volt: a verseny fő csapásvonala mellett az énekesek a zarzuela műfajában is összemérheték tudásukat, ez utóbbit az Operalia alapítja, Domingo szülei emlékére hozta létre.

FARKAS GÁBOR nyerte a 6. Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraversenyt Weimarban. A 10 ezer euróval járó első helyezése mellé a négyből két különdíjat is neki ítélték: a közönségdíjat is ő kapta, illetve a legjobb Joseph Haydn-szonátát előadónak járó elismerést is neki szavazta meg a zsűri, amelynek elnöke Rolf-Dieter Arens volt, tagjai között pedig olyan neves zenészeket foglaltak helyet, mint Leslie Howard és Paul Badura-Skoda.

SIMON RATTLE hat évvel meghosszabbította 2012-ben lejáró szerződését a Berliini Filharmonikusoknál, így 2018-ig biztosan a német fővárosban marad. Rattle 2002 óta dirigálja a német együttest.

HANGSZERGYŰJTEMÉNYEK kerülnek a világhálóra hamarosan az Európai Unió által finanszírozott MIMO - Musical Instrument Museums Online projekt keretében. Összesen 11 jelentős európai hangszergyűjtemény anyaga válik digitalizálttá és kereshetővé, mindez az EU-nak 1,6 millió eurójába kerül. A projektben a nürnbergi, lipcsei, berlini, brüsszeli, tervureni, firenzei, edinburghi, londoni, párizsi és stockholmi hangszermúzeumok vesznek részt, összesen 45000 fotóval, 1800 hangadattal és 300 videoklippel, ez az európai gyűjteményekben megtalálható európai és Európán kívüli hangszerek mintegy negyven százalékát fedi majd le.

SIKERES TURNÉT ZÁRT A MÁV SZIMFONIKUSOK KAMARAZENEKARA Dél-Amerikában, ahol Argentína, Brazília, Peru és Ecuador legjelentősebb városaiban koncerteztek. Az együttes hazatérése után nem sokkal egy, a MÁV Szimfonikusokból alakult másik kamarazenekar szintén Dél-Amerikába utazott, miután nagyszerű koncertet adtak az olaszországi Trentóban.

A VÁLSÁG MIATT CSŐDBE MENTEK A HONOLULUI SZIMFONIKUSOK, akik 109 évig kiegyensúlyozottan tudtak működni. Idei koncertjeik már elmaradnak. A csőd oka a támogatások elmaradása, majd az ennek következtében fellépő adósság volt. A Honolului Szimfonikusok az Egyesült Államok egyik legnagyobb múltú szimfonikus együttese, amely mind a mai napig népszerű volt, és jegyeladási statisztikái az utolsó időkig sem romlottak. Ez azonban nem volt elég a fennmaradáshoz. A zenészek egyelőre nem kapják meg elmaradt járandóságukat, valószínűleg sokukat el is bocsátják majd, és a 2010-es újrakezdés sem biztos még.

EGYÜTTMŰKÖDIK A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR és a Weöres Sándor Színház. A közös programok gyermekelőadásokat, prózai blokkokkal kiegészített minikoncerteket és egyéb meglepetéseket is jelentenek majd. Mindezt Mérei Tamás, a szimfonikusok igazgatója és Jordán Tamás, a Weöres Sándor Színház igazgatója jelentette be.

JAMES LEVINE porckorongsérve miatt minden őszi fellépését lemondta. A karmester legjobb esetben decemberben térhet vissza a dirigensi dobogóra.

ZENESZERZŐI PÁLYÁZATOT HIRDET fiatal komponistáknak a Fugato Alapítvány. A verseny összdíjazása 200.000 forint, a jelentkezési határidő december 15. Olyan néhány perces pályaműveket várnak, amelyek komolyzenei formákat, szerkesztésmódokat társítanak a jazz különböző elemeivel, improvizatív részeket is tartalmaznak, esetlegesen elektronikus hangzásokat is alkalmaznak, és kifejezetten a Fugato Orchestra hangszer-összeállítására íródtak. A legjobb öt művet a jövő évi Budapesti Tavasz Fesztivál hivatalos programjában hallhatjuk.

MANFRED HONECK meghosszabbította szerződését Pittsburghben, így 2016-ig marad a Pittsburghi Szimfonikus Zenekar zeneigazgatója. A karmester 2008 óta áll a zenekar élén.

PINTÉR ANNA harmadik lett a neves svájci Saint-Maurice d'Agaune-i orgonaversenyen, az első díjat Daniel Beckmann, a másodikat a dél-koreai Young-Eun Jan nyerte.

CSÁKI ANDRÁS, A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem doktori képzésének végzős hallgatója nyerte az olaszországi Michele Pittaluga Nemzetközi Gitárversenyt.

CHRISTIAN GERHAHER kapta a 10 ezer euróval járó Rheingau Zenei Díjat. A német bariton „a kortárs zenei életben tanúsított kiemelkedő énekesi teljesítménye” alapján érdemelte ki az elismerést.

EGYES SAJTÓÉRTESÜLÉSEK SZERINT LEONYID GYESZATNYIKOV ZENESZERZŐ lesz a moszkvai Bolsoj Színház fő-zeneigazgatója, aki az 53 éves Alekszander Vegyernyikovot váltaná a poszton. Vegyernyikov azért mondott le, mert úgy érezte, a bürokrácia érdekei érvényesülnek a művészek helyett. A Bolsojt egyébként 2005 óta és jelen pillanatban is épp felújítják, a nyitási időpont állandóan csúszik, a renoválási költségek az eredeti sokszorosára nőttek, emiatt még feljelentés is történt a kivitelező ellen. Legutóbbi hírek szerint talán 2011-ben nyitja meg újra kapuit.

Ötven éves

a Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

A Békés Megyei Szimfonikus Zenekar a 2009/2010-es évadban ünnepli fennállásának 50. évfordulóját. Ebből az alkalomból nagyszabású, ünnepi hangversenysorozattal készül Somogyi-Tóth Dániel karmester, művészeti vezető irányításával.

A jubileumi évad Beethoven IX. szimfóniájával indul 2009. november 14-én a Békés Megyei Jókai Színházban. Az idei év számos különlegességet tartogat még a komolyzene kedvelőinek.

Az 1959-ben alapított és 1971-ben intézményesült Békés Megyei Szimfonikus Zenekar a Dél-Alföld zenekultúrájának meghatározó képviselője. A Békés Megyei Szimfonikus Zenekar a kezdetek óta Békés megye legjobb zenetanáraitól áll. Visszatekintve a zenekar fél évszázados történetére, hatalmas változásoknak lehetünk szem- és fültanúi, ma már hivatásos együtteshez méltó programmal és színvonallal állhatnak a közönség elé. A közelmúltban új korszak vette kezdetét a zenekar életében: 2007 vége óta Somogyi-Tóth Dániel karmester-organaművész irányítja az együttes munkáját, elkészült a zenekar első DVD-je és a Békés Megyei Jókai Színházzal való szoros együttműködésüknek köszönhetően benépesítették a teátrum zenekari árkat. Az együttes neve 2008. május 19-én változott Békéscsabai Szimfonikus Zenekarról ünnepélyes keretek között Békés Megyei Szimfonikus Zenekarra. Somogyi-Tóth Dániel 2007 novembere óta vezeti az együttest, s a karmesteri feladatok mellett zongora- és organaművészként is tevékeny tagja, állandó szólistája a zenekarnak. Lendületes, igényes szakmai és menedzseri munkájának köszönhetően a zenekar szárnyakat kapott, hatalmas minőségi változáson, fejlődésen ment keresztül az elmúlt másfél évben.

A Békés Megyei Önkormányzat által fenntartott, megújult intézmény célja a magas színvonalú, érdekes, innovatív komolyzenei produkciók létrehozása. A tartalmas közös munka, a megyében és Budapesten adott több – rendkívüli fogadtatásban részesült – koncert, a megye más együtteseivel, kiváló szólistáival való együttműködés mind azt bizonyítja, a zenekar szakmailag kész arra, hogy az eddigieknél gyakrabban vállaljon szerepet a megye és az ország zenéi életében, a térség egyik legrégebbi művészeti együtteseként a komolyzenén keresztül népszerűsítse Békés megyét. 2008-ban az együttes színvonalas művészeti tevékenységét Prima-díjjal ismerték el.

A zenekar tagjai a megye településeinek legjobb zenetanárai, akik amellet, hogy hivatásnak tekintik az ifjúság zenéi nevelését, nem váltak meg előadóművészi ambíciójuktól sem. Közülük többen már évtizedek óta a zenekar szolgálatába állítják mesterségbeli tudásukat, művészetüket, és egyre többen vannak azok a fiatalok is, akik pályakezdőként a megyébe visszatérve fontosnak tartják a zenekar fejlődését, intenzív kultúráközvetítő szerepét.

A zenekar nagy figyelmet fordít arra, hogy a térség ifjú tehetséges muzsikusaival közösen mutakozzon be, így koncertjeiken állandó szólistaként lép fel a békéscsabai Tóth Péter zongoraművész, a 2000-es weimari és a 2001-es budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Zongoraverseny győztese.

Beethoven-maraton

Nagy sikerrel zajlott a Zeneakadémia épületbúcsúztató fesztiválja, amivel tanárok és diákok adták látványosan hírül, hogy megválnak a 102 éves épülettől, azért, hogy a restaurált, s a mai kor követelményeinek minden tekintetben megfelelő épületbe térhessenek vissza a felújítás után.

Koncertek és előadások zajlottak, és nemcsak a termék, de a folyosók és előcsarnokok is megteltek érdeklődőkkel, akik a nyílt napokon gyönyörködtek a szecessziós dísztermekben. Erre az alkalomra rendezett kiállításon is találkozhattak a nézelődők a zene szellemiségével az 1907-ben épült zenepalotában, igény szerint szakértő vezetéssel.

A rendezvény tetőpontját jelentette a vasárnap előadott kilenc Beethoven-szimfónia, amit méltán nevezhetünk maratoninak, s ami délután háromtól este fél tizenegyig tartó koncertet jelentett, három szimfónia után félórás szünetekkel. A hangverseny előadói, a Nemzeti Filharmonikusok tagjai és a zeneakadémisták cserélődtek, kivéve az állandó karmestert, Kocsis Zoltánt.

A zenetörténet nagyregényének nevezte Batta András rektor, neves zenetörténész a maratoni koncertet megelőző napon tartott zenetörténeti előadások első előadójaként Beethoven szimfóniáit, amit így egy nap alatt „olvashattunk” végig. Magyar tanár ismerősöm elárulta, szigorlatra készülve neki is volt ilyen teljesítménye, hogy egy Tolsztoj-regényt kellett elolvasnia ennyi idő alatt. Kérdés persze, mi marad meg ezekből, és nem hiányozhat a majdani ismétlés a megértésükhöz. A hangverseny-látogatók többsége a három részre osztott hangversenyciklus egyikére váltott jegyet, a

diákok pedig cserélődtek a harmadik emeleti karzaton, vagy a nyitott ajtóknál hallgathatták a folyosón, mert nem fért be mindenki, aki részesülni szeretett volna a maratoni élményben.

A hármastematikát követte az előző napi bevezető előadás is, ahol a már említett Batta Andrást Kovács Sándor, a Zenetudományi Tanszék feje és népszerű rádiós műsorvezető követte, végül Fazekas Gergely zárta a sort a fiatal zenetudós generáció képviselőjeként.

Az első három szimfónia kapcsán megtudtuk, hogy Beethoven sokáig készült, tudván, hogy olyan elődök után ír szimfóniát, mint Haydn és Mozart, és méltó akart lenni hozzájuk. Ezt jelzi, hogy az első szimfónia bemutatásakor a két másik klasszikus nagy szerző szerepelt műsoron, és ez a gesztus be is váltotta a hozzá fűzött reményeket. Beethoven ugyan van Swieten bárónak, a császári könyvtár prefektusának (Haydn oratóriumok szöveggönyvívőjének) ajánlotta művét, viszont már nem megrendelésre írt, hanem elődeitől különbözően tudatos szerepvállalással, mintegy kilépett a színpadra, ezt a teatralitást érezhetjük zenéjében. A második szimfóniában megfigyelhetjük Beethoven kedves zeneművének, a Don Giovanninak a hatását, az ún. titáni játékokat, azaz a sziporkázó ötletességet például a pianokkal és fortékkal, a scherzóban pedig a beethoveni humort. Az Eroica a neves szimfóniák közé tartozik, és terjedelmében is majd háromszorosa az elsőnek, valamint a kürtök száma is bővül. Az első olyan szimfónia, ami már több, mint egy instrumentális mű, szónoki beszédhez hasonlíthatnánk, amit Beethoven Prométheuszaként zeng az emberiségnek.

Kovács Sándor a művek sorára hívta fel a figyelmet, amelyek a 4. és 5. szimfónia keletkezésének időszakában születtek, kezdve az Op. 53. Waldstein szonátával az Op. 57. Apassionatán át az Op. 61. D dúr Hegedűversenyig, azaz csupa olyan mű született a 4. és 5. szimfónia (Op. 60. és Op. 67.) mellett, ami egy nagy alkotói korszakot mutat. A Brunswick családdal is ebben az időben állt kapcsolatban a zeneszerző, műzsája pedig a jelen kutatások szerint nem Teréz volt, mint korábban hitték, hanem Josephine. Szó esett még egyéb legendákról, hiedelmekről, a társalgási füzetek meghamisításáról, amiket a süketülő zeneszerző használt kommunikációra, s amelyekbe titkára, Anton Schindler a művekre vonatkozó megjegyzéseket írt a zeneszerző nevében. Van még mit kiderítenie a zenetudósoknak, a könyvtárnyi Beethoven irodalom ellené-

re. Hogy mást ne említsünk, a hazai zenetudomány két megalapítója, Szabolcsi Bence és Bartha Dénes is monográfiát szentelt Beethovennek, ami máig ajánlott olvasmány a Beethoven zenéjét alaposan megismerni vágyóknak.

Kaptunk még zeneelméleti bevezetést, ízelítőt a Pastorale szimfónia kapcsán igazi sármányhangból, Liszt-átiratokból, korabeli hangszereken játszó historikus előadómódból – ahol az üstdob, a szimfóniák egyik meghatározó hangszere még kisebb, mint a mai, és faütővel szólaltatják meg.

Az egyszerre magas szintű és szórakoztató nyilvános zenetörténet-órákon a csilláron is lógtak volna, ha lehetett volna, így a hallgatóság egy része, miként a szimfóniák előadásán is – a folyosóra kiszorulva próbálta meg követni ezt a Beethoven-maraton.

Biztosak vagyunk benne, hogy nagyon hiányozni fog a Zeneakadémia a következő két évben, és a felújítás utáni megnyitó ünnepségen is legalább ilyen népszerűséggel számolhat. Köszönet a rendezőknek és a szereplőknek a különleges élményért.

(Csaba Mária beszámolója)

Hiánypótló humor

Nagyon komoly zenei kalauz címmel jelent meg az a kötet, amely zenészvicceken, tréfás történeteken, verseken és „ál-szócikkekben” keresztül mutatja meg a komolyzene humoros oldalát.

A komolyzenét - úgy szerzőit, műveit és előadóit, mint zeneszerető közönségét – már ősidők óta valamiféle magasztos felhő lengi körül, aminek köszönhetően a klasszikusok iránt kevésbé érdeklődők hajlamosak azt beskatulyázni és egy legyintéssel elintézni. Pedig - ahogy azt a Silenos kiadó most megjelent, Nagyon komoly zenei kalauz című kötete is bizonyítja – a komolyzene is olyan területe a zenei életnek, amely tele van vidám és kacagtató pillanatokkal, a zenészek pedig ugyanúgy (ha nem jobban) fricskázák egymást, mint az élet bármely más területén.

A Café Momus internetes komolyzenei magazin szerző-szerkesztőinek szellemi termékeként megszületett könyv már borítójával és címével is igyekszik hangsúlyozni szándékát. A neves zeneszerzők portréinak gyárilag, előre összefirkált verziói a sokak számára jól ismert tankönyvfirkálás megidézésével igyekeznek rámutatni a kezünkben tartott könyv újszerű látásmódjára. Ahogy az egyik szerző, Kerékygártó György elmondta: szerinte hiánypótló funkciót tölt

be a komolyzenéről humorosan szóló kötet. „Nem kinevetjük a komolyzenészeket, hanem együtt nevetünk” – jegyezte meg a kötet alapjául szolgáló, összegyűjtött zenészviccek kapcsán. Szerinte a komolyzenében kevésbé jártasak és a zenészek is egyaránt izgalmas és humoros olvasmányra lelhetnek a kötetben.

A társszerző, Szűcs József azért hozzászeli: bár a tréfás limerikék, a „nagy zeneszerzőket” (vagyis az annak hazudott közéleti személyiségeket) bemutató szösszenetek és a vicces formában definiáló ál-szócikkek saját szerzemények, mindig valós tartalomtól indulnak ki. Fontos ugyanis, hogy nevetés közben azért némi információ is megtalálja a fiatal olvasókat. A hírek szerint egy zeneiskolai tanár az ál-szócikkekből tanított, mivel játékkal és humorral sokkal könnyebb. A szerkesztők beszámoltak arról is: a kötet borítója igencsak nagy sikert aratott a villamoson a fiatalok körében, akik kíváncsian szembesültek az előre összefirkált zeneszerző-fotókkal. A kötetből olyan – a viccek alapján a zenészkörökben evidenciának minősülő – információkra derül fény, mint hogy a komolyzene „szőke női” a brácsások, vagy hogy „az operában végig énekelnek, ha valaki abbahagyja akár egy pillanatra is, hálából rögtön meg kell tapsolni”. A komolyzenéről „kicsit” másképp szóló könyv sok mulatságos percet tartogat olvasójának.

(Kelemen Éva, Kultúra.hu)

Feleslegessé válhat a zenetanárok harmada! A költségvetés-tervezet jelentős összegeket von el a zeneiskoláktól, az alapfokú művészetoktatási intézményektől. Ennek aránya iskolánként akár 40 százalék fölötti is lehet. A pénzt a szülők hozzájárulásával kompenzálná az állam. Így azonban megháromszorozódnak a tandíjak.

Csökkentik a zeneiskolák támogatását, de még nem tudni, mennyivel. Mivel a támogatások több csatornán érkeznek a zeneiskolákhoz, és arról is csak 2006-ból van adatunk, hogy mennyibe került az intézmények fenntartása – akkor 15 milliárd forintba –, az elvonások pontos összegét nehéz megbecsülni. A szakma jelenleg a keret kétmilliárdos csökkenéséről beszél, bár értesülésünk szerint egy módosító indítványnak köszönhetően egymilliárd visszakerülhet az iskolákhoz.

Azt nem tudni, hogy a módosító javaslat csupán az egy tanulóra jutó állami támogatásokat, vagy a pályázati összegeket is érintené-e. Ez azért sarkalatos kérdés, mert a költségvetés-tervezet a minősített iskolák

860 millió pályázati keretét is 460 millióra akarta csökkenteni, és kikötötte, hogy ezt az összeget csak a hátrányos helyzetű gyerekek oktatására lehet fordítani. Biztos viszont, hogy az önkormányzati szférában tervezett elvonások az önkormányzati fenntartású zeneiskolákat is érzékenyen érintik. A finanszírozás pótlására a kormányzat a szülői hozzájárulásokat nevezte meg. Ezek a tanulók évi 240 ezer forintos költségének 5-10 százalékát tették ki, jövőre viszont akár 30 százalékra is nőhetnek.

– Ez a javaslat a hátrányos helyzetűek támogatásából sem részesülők, azaz az alsó középosztály alapfokú zenetanulását lehetetleníti el, pedig ők jelentik az iskoláink egyik legfontosabb bázisát. Az intézkedés a tanulók minimum harmadának elvesztésével járna, ami ugyanennyi tanárt tenne munkanélkülivé, és számos iskola bezárásához vezetne – mondja Ember Csaba, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének vezetője. Hozzáfűzi: az, hogy három szinten, magas minőségben és művészeti célokat szem előtt tartva folyik zenei képzés, egyedülálló a világon. Sok gazdag országnak sem sikerült ilyen rendszert létrehozni, pedig megkísérelték. A zenetanár szerint a döntés rövidlátó, mert ha igaz, hogy két év múlva már fellendülés várható, akkor éppen addig, a tanároknak járó végkielégítések kifizetése miatt nem sokat profitálnánk az elvonásokból.

Batta András, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektora úgy fogalmazott: – A világhírű magyar zenei kultúra alapja a kodályi gondolatra épülő zeneiskolai oktatás. Anélkül nem lenne Marton Évának, Kocsis Zoltánunk vagy Schiff Andrásunk. Az alsó szintnek kell a legszélesebbnek lennie, hogy felkutassa és ápolja a zenei tehetségeinket. A rektor érthetetlennek látja az ilyen mértékű elvonásokat akkor, amikor épp egyfajta Gründerzeitet él az ország. Erre utal legalábbis, hogy gyönyörű koncerttermek épülnek és újulnak meg, köztük a Zeneakadémia. – Hiába költünk el azonban ezekre az intézményekre milliárdokat, ha kitépjük a magyar zenei oktatás gyökerét: közönség és művészek nélkül nemsokára üresen fognak kongani a koncerttermeink – fest sötét jövőt Batta András. *Lorenz Péter; Népszabadság, 2009. október 13.*

Bővebb információ valamennyi hírről:
www.musicianswho.hu

MUSICIANS WHO:HU

Intelligens programot kell adni...

Interjú Peskó Zoltánnal a Pannon Filharmonikus Zenekar új zeneigazgatójával és vezető karmesterével

A Pannon Filharmonikusok zeneigazgatói állása Hamar Zsolt lemondásával szeptemberben üresedett meg. A zenekar vezetősége Peskó Zoltánt kereste meg, aki a zenekarról szerzett korábbi pozitív benyomásai alapján örömmel vállalta a felkérést. A jelenleg Svájcban élő karmester korábban már vezényelte a zenekart.

I Ön 45 éve él külföldön, és eddig két alkalommal volt szó arról, hogy főzeneigazgatói pozíciót vállal Magyarországon. Mi késztette arra, hogy végül – harmadszorra – a Pannon Filharmonikus Zenekar meghívását fogadja el?

Korábban már vezényeltem a Pannon Filharmonikusokat és azóta többször volt alkalmam hallani a zenekart. Legutóbb Bartók Concertóját játszották Kocsis Zoltán vezényletével, aki beugrással vállalta a felkérést. Nagyon megragadott az együttes virtuóz előadásmódja és megtapasztaltam, hogy a zenekar az utóbbi években nagyon magas művészi színvonalat ért el. Úgy éreztem, hogy ezt a színvonalat fenn kell tartani, nem szabad félbeszakítani. A hosszas keresgélés komolyan kikezdehetné az eddig elért művészi teljesítményt. Gyorsan kellett tehát dönteni, mivel az idejévi koncertjei is szabadon maradtak. A zenekar vezetősége azonban rendkívül segítőkész

volt. Jöttek-mentek az e-mailek, telefonok. Szeptember 9-én találkoztam Horváth Zsolt zenekari igazgató úrral és október elejére egy-két kivételtől eltekintve sikerült valamennyi dátumot egyeztetni, ami kivételes szerencsének számít.

I A Pannon Filharmonikus Zenekar az egyetlen olyan vidéki szimfonikus zenekar, amely önálló bérleti hangversenysorozattal rendelkezik Budapesten a Művészetek Palotájában. Hogyan tervezi, hogy eleget tesz a zenekar által az idei évadra meghirdetett számos fellépésnek?

Nagyon össze kell kapaszkodnunk, mert hatalmas műsorok várnak ránk a 2009–2010. évadban. Mintegy 10-15 önálló program van kitűzve, valamint három külföldi vendégfellépés és én ebből nem szeretnék engedni. Nyilván lesznek kisebb változások, de alapvetően azt szeretném, ha az eredeti terveknek megfelelően valósulna meg az

évad. Ezt a programot mindenképpen meg akarom menteni.

I Tervezi-e, hogy a következő évadban változtat az eddigi repertoáron, és amennyiben igen, milyen irányban? Ön Rómában Petrassinál végzett zeneszerzést, számíthatunk-e nyitásra a kortárs zene és kiváltképpen a modern olasz szerzők felé?

Mindenekelőtt Schönberg-Berg körére gondoltam, valamint Kurtág György és Ligeti György kompozícióira. Utóbbival különösen jó barátságban voltam Berlinben töltött éveim alatt. Természetesen szóba jöhetnek a nálunk ritkán játszott olasz szerzők is, Berio, Dallapiccola vagy Luigi Nono. De most még nem szeretnék konkrétumokat mondani, hiszen alig volt időm tájékozódni. Modern darabokról lévén szó, kell, hogy legyen, aki meg is hallgatja ezeket. Nem kívánom avantgarde zenével túlterhelni a programot, hiszen a Pannon Filharmonikus Zenekarnak nem ez a feladata, hanem egy régiónak nyújt zenei szolgáltatást. Ugyanakkor tény, hogy létezik egy több mint száz éve tartó európai hullám, amelyről a mai hangversenyélet alig vesz tudomást. Berlinben készítettem egy statisztikát a Filharmonikusok által az eltelt száz évben

Peskó Zoltán 1937-ben született Budapesten. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán 1962-ben szerzett diplomát, majd a Nemzeti Színházban dolgozott karmesterként és zeneszerzőként. Tanított a Színház- és Filmművészeti Főiskolán is.

1963 és 1966 között Rómában tanult zeneszerzést Goffredo Petrassinál, karmesteri tanulmányait pedig Sergiu Celibidache, Pierre Boulez és Franco Ferrara irányításával folytatta.

1966–73 között a berlini Deutsche Staatsoper karmestereként Lorin Maazellel dolgozott együtt, emellett a Hochschule für Musik tanára volt. 1970-ben debütált a milánói Scalában, majd operaelőadásokat és koncerteket vezényelt szerte a világon vezető zenekarainak élén.

1973-ban kinevezték a bolognai Teatro Comunale vezető karmesterévé, majd 1976–1977-ig a velencei Teatro La Fenice, 1978 és 1983 között pedig a milánói RAI zenekarának élén töltötte be ugyanezt a pozíciót. 1996 és 2000 között a düsseldorfi-uisburgi Deutsche Oper zenei vezetőjeként

dolgozott. 2001–2005-ig a lisszaboni Operaház főzeneigazgatója és a Portugál Szimfonikus Zenekar vezető karmestere, 2004-től a római Operaház és a moszkvai Bolsoj karmestereként működött.

Eddig 18 országban összesen 64 szimfonikus zenekart vezényelt. Operakarmesterként 12 ország összesen 85 operaházában lépett fel szerte Európában és az Egyesült Államokban.

játszott kortárs repertoárról. Rendkívül meglepő eredmény jött ki. A 19-20. század fordulóján a zenekar repertoárjának 86 %-át az akkori kortárs művek tették ki. Ez az arány Karajan halála után 4%-ra esett vissza.

I Mivel magyarázza ezt a jelenséget?

A 20. században volt két világháború és két hidegháború, aminek következtében leállt a szellemi érdeklődés és a kapcsolat. Ezt fel kell dolgozni, és ez úgy látszik nagyon lassú folyamat. Mindenekelőtt az élő koncertletben hatott rosszul ez a két nagy szünet. Érdekes módon a képzőművészetben nem tapasztalható ilyen nagy hasadás. Picasso, Klee és sok más kollégájuk mindig aktuális és sikeres maradt. Többek között Pierre Bouleznél tanultam vezénylést és az ő köréből Bruno Maderna vagy Michel Gillen például modern zenei fesztiválokban gondolkodtak. Ezt így eltúlozni, ez nem a Pannon Filharmonikus Zenekar célja. Intelligens programot adni egy érdeklődő, igényes közönségnek viszont igen, lehetőleg a hatá-

ron túlról is. Magyarországon teljesen téves elképzelés van a vidéki zenekarok és közönségük tekintetében, de ez a lebecsülés méltatlan és hamis.

I A színvonal fenntartása érdekében tervez-e adminisztratív változtatásokat is bevezetni, vagy elégedett a jelenlegi minősítési rendszerrel?

Nagyon jónak tartom a jelenlegi minősítési rendszert. Természetesen még csak most ismerkedem a zenekarral, de lehetőség szerint szeretnék jelen lenni a legtöbb meghallgatáson. Ugyanakkor azt is szeretném, ha fennmaradna az az „auto-demokrácia”, ami a nyugati zenekarokra jellemző és amit egy zenekar igazából csak saját maga tud meghatározni: vagyis hogy azé a hely, aki jól játszik és hogy zenén kívüli szempontok nem érvényesülnek a kiválasztásban. Meg kell tartani az önkritikát! A karmester csak primus inter pares-ként vesz részt egy ilyen demokratikus rendszerben, ha az valóban jól működik.

I Ön jelenleg két esztendőre szóló szerződést írt alá a Pannon Filharmonikus Zenekarral. Erre az időszakra esik Pécs kulturális fővárosként való európai megmérettetése is, amelynek egyik nagykövete éppen az együttes. Bizonyára tudja, hogy a felkészülés eddigi szakaszát meglehetősen sok zavaró körülmény nehezítette. Milyen szerepet szán a zenekarnak a jövő évi Európai Kulturális Főváros programsorozatban, és módosítaná-e a jövőre vonatkozó terveit, ha valamilyen okból mégsem épülne fel az új pécsi koncertterem a kitűzött határidőre?

Biztosan fel fog épülni. Igazi modern, ütőképes 21. századi zenekart szeretnék, és semmiképpen nem akarok színvonalcsökést. Fel kell építeni a koncerttermet és be kell játszani. Aztán két év múlva majd megbeszéljük, hogy van-e értelme folytatni....

Kaisinger Rita

Elgar és más...

A Duna Szimfonikus Zenekar a közel-múltban rangos nemzetközi szakmai elismerésben részesült. A szimfonikus zenekarok közül a világon először nyerte el a brit Elgar Társaság aranyérmét, amelyet olyan előadóművészeknek és zenetudósoknak ítélnek oda, akik sokat tettek és tesznek Elgar műveinek Nagy-Britannián kívüli megismertetéséért. Az elismerés rangja a mi Bartók-Pásztory Díjunkhoz mérhető, azzal az eltéréssel, hogy az Elgar Társaság kizárólag külföldi muzsikusoknak ítéli oda a díjat. A kitüntetés átadására október közepén Budapestre érkezett delegáció tagjai között volt Dr. Steven Halls, az Elgar Társaság ügyvezető elnöke – maga is gyakorló, bár nem hivatásos cselista –, valamint Alan Tongue karmester, aki az együttes október 16-i bérleti hangversenyén többek között a népszerű Enigma-variációkat vezényelte. Interjünk ebből az alkalmából készült.

Interjú Dr. Steven Hallsszal a brit Elgar Társaság elnökével és Szklenár Ferencsel a Duna Szimfonikus Zenekar művészeti igazgatójával az együttes nemzetközi kitüntetésének alkalmából

I Kiket részesített ezidáig az Elgar-Társaság ebben az elismerésben?

DR. STEVEN HALLS: Az eddigi kitüntetettek között van Sakari Oramo, Leonard Slatkin, Jerzy Maksymiuk, Tadaaki Otaka, Andrew Litton és Vladimir Ashkenazy karmester, valamint a kiváló tudós és biográfus, Dr. Jerrold Northrop Moore, akinek legutóbb ítélte oda Társaságunk az Elgar érmet.

I Milyen alapon választják ki a díjazottakat?

DR. S. H.: A kitüntetés odaítélésének egyik alapelve, hogy a díjazott nem lehet sem brit születésű, sem brit állampolgárságú. A másik kritérium, hogy folyamatosan sokat tegyen Elgar művészetének – mindenekelőtt a zeneszerző kevésbé ismert műveinek – külföldi megismertetéséért.

I Hogyan esett a választás a Budapesten működő Duna Szimfonikus Zenekarra?

DR. S. H.: Alan Tongue karmester hívta fel a Társaság figyelmét a Duna Szimfonikus

Zenekar magyarországi tevékenységére, mivel ő több mint egy évtizede áll kapcsolatban az együttesrel és volt már néhány közös fellépésük is.

I Mikor jött létre az Elgar Társaság és hogyan működik?

DR. S. H.: Az Elgar Társaság a zeneszerző halála után 17 évvel, 1951-ben jött létre, a zeneszerző lánya, Carice, valamint barátja, Sir Adrian Boult karmester kezdeményezésére. Utóbbi a Társaság elnöki tisztét is betöltötte, egészen 1983-ban bekövetkezett haláláig. Őt Yehudi Menuhin követte az elnöki székben, majd 1999-ben a tavaly élete teljében váratlanul elhunyt Richard Hickox karmester-zeneszerző folytatta a sort, aki mindenekelőtt Elgar kórusműveinek népszerűsítéséért tett rendkívül sokat. Jelenleg Julian Lloyd Webber a Társaság elnöke.

I Anyagilag hogyan tudják finanszírozni a Társaság sokrétű tevékenységét?

DR. S. H.: A brit törvények lehetővé teszik, hogy egy közhasznú civil egyesület, mint a miénk olyan tevékenységet is folytasson, amelyből jövedelemre tesz szert. Élve ezzel a lehetőséggel az Elgar Társaság is igyekszik több lábon állni. Az egyik legjelentősebb vállalkozásunk Elgar műveinek

Szimfonikus Zenekar az elmúlt másfél évtizedben számos jelentős hangverseny adott Elgar, Walton, Vaughan Williams és mások műveiből, köztük magyarországi bemutatókat is.

Alan Tongue karmester a BBC-nél egy zenei műsor producereként kezdte pályafutását és a televíziós munkát csak később cserélte fel a karmesteri pálcával. Sienában a világhírű Sergio Celibidache kurzusait látogatta, majd karmesterként működött Nagy-Britanniában és külföldön. Magyarországon 1994-ben lépett fel először, azóta rendszeresen visszatérő vendég. Ez a fellépése a harmincadik volt Közép-Kelet-Európában.

Missziójának tekinti az angol zeneszerzők műveinek megismertetését, különös figyelemmel Edward Elgar életművére. Magyarországon ehhez a vállalkozásához kiemelkedő szövetségst talált a Duna Szimfonikus Zenekarban. Alan Tongue és a Duna

kiadása. Az ebből befolyt pénz jelentős része a Társaság működését segíti, ugyanakkor arra törekszünk, hogy azoknak a zenekaroknak, karmestereknek, előadóknak, akik külföldön Elgar műveit óhajtják népszerűsíteni, jogdíj nélkül bocsássuk rendelkezésére a kottaanyagot.

I *Hogyan tudják ezt megoldani, hiszen a kottakiadás nagy ráfordítást igénylő, költséges vállalkozás?*

DR. S. H.: Szerencsére Elgar saját maga is nagyon jó kiadója volt a műveinek, amennyiben rendkívül egyértelmű, pontos és tiszta kottaszöveget hagyott hátra, sok fáradtságtól és megoldandó dilemmától kímélve meg a későbbi közreadókat. Ezen kívül rengeteg önkéntes munkával is számolhatunk. Nagy-Britanniában nagy hagyománya van az önkéntes munkának, ezért a szerkesztésben, közreadásban részt vevő muzikológusok, mindenféle díjazás nélkül végzik a közreadói munkát.

I *Milyen egyéb forrásaik vannak még?*

DR. S. H.: A brit törvények értelmében rendelkezünk némi közvetett állami támogatással – jóváírással –, valamint előfizetéseket és önkéntes adományokat gyűjtünk a kiadói tevékenységre. A tagok tagdíj-befizetéseit és az Elgar szülőházában működő múzeum shop jövedelmének egy részét is a

Társaság céljainak megvalósítására fordítjuk. Ezen túlmenően számíthatunk néhány önkéntes támogatónk, Elgar ügyének elkötelezett barátunk nagyvonalú hozzájárulására is.

I *Nem gondolnak CD-összkiadásra Elgar népszerűsítése érdekében?*

DR. S. H.: A lemezekiadás az egész világon mindenütt hanyatlóban van. Ezen kívül Sir Adrian Boultnek az egyik nagy vezető lemezgyártásnál készített felvételeinek köszönhetően egyáltalán nem állunk rosszul az Elgar-művek hiteles előadását illetően, de említhetem a Gerontius álma ihletett tolmácsolását is társaságunk előző elnöke, Richard Hickox vezényletével. Ezekhez a felvételekhez ma bárki hozzájuthat és meghallgathatja őket, ráadásul kiváló angol zenekarokkal, amelyek közvetlen letéteményesei az Elgar-kompozíciók előadók tradíciójának. Számunkra éppen ezért sokkal fontosabb, hogy Elgar művei ma is világszerte folyamatosan szerepeljenek a hangversenyek műsorán, és hogy ennek érdekében a kevésbé ismert alkotások is minden zenekar és előadó számára könnyen és költségtakarékos módon hozzáférhetőek legyenek. Ezért helyezünk nagy hangsúlyt a kottakiadásra, és a ritkán játszott Elgar-kompozíciók előadásának ösztönzésére.

I *Az Ön megítélése szerint napjainkban hol helyezkednek el ma Elgar művei a brit zeneszerzők népszerűségi listáján?*

DR. S. H.: Elgar még mindig a legnépszerűbb zeneszerző ma Nagy-Britanniában a szélesebb közönség körében; fej-fej mellett William Waltonnal, sőt egy kicsit meg is előzve őt. Kettejüköt követi Ralph Vaughan Williams és Benjamin Britten, nagyjából ebben a sorrendben.

I *Minek köszönhető Elgar töretlen népszerűsége Nagy-Britanniában?*

DR. S. H.: Elgar kezdettől fogva népszerű volt, de ahhoz, hogy ez a népszerűség töretlen maradjon, nagyban hozzájárultak Sir Adrian Boult már említett lemezfelvételei és az angol zenekaroknál kifejtett tevékenysége, valamint egy másik érdekes jelenség, ami a hatvanas évek elejére nyúlik vissza. Ebben az időben a BBC rádió nagyon szorgalmazta a kontinensen keletkezett 20. századi művek előadását, elsősorban a II. bécsi iskola zeneszerzőit. A brit közönség szélesebb rétegei azonban nem fogadták szívesen ezeket a kompozíciókat, ezért nagyon örültek, amikor a hatvanas évek második felében alábbhagyott ez a törekvés és ismét kedvenc angol komponistáik – köztük Elgar – műveit hallhatták a rádióban.

I *Az eddigi stratégia után, mik a terveik a jövőre nézve?*

DR. S. H.: Mint azt az előbbiekben is említettem két kiemelt célunk van. Az egyik, annak elősegítése, hogy Elgar alkotásai külföldön is folyamatosan a repertoáron legyenek, a másik pedig, hogy a kevésbé ismert kompozíciók ismertése is közelítsen a népszerűbbekéhez. Ennek érdekében továbbra is a kottakiadásra összpontosítunk, valamint arra, hogy ösztönözzük a külföldi előadókat Elgar kompozícióinak megtanulására. Ezért igyekszünk egymással összehozni a nemzetközi zenei életben olyan karmestereket, zenekarokat és szólistákat, akik szívesen vállalkoznak erre, ellátjuk őket a szükséges kottaanyaggal, útmutatással, sőt alkalmanként némi anyagi áldozattól sem riadunk vissza annak érdekében, hogy elősegítsük egy-egy ritkábban megszólaltatható kompozíció előadását. Nagyon hálásak vagyunk a Duna Szimfonikus Zenekarnak és vezetőinek, Deák András vezető karmesternek és Szklenár Ferenc művészeti igazgatónak, akik a saját lehetőségeik keretein belül számunkra Elgar előretolt bástyáját jelentik Magyarországon.

Szklenár Ferenc

■ *A Duna Szimfonikus Zenekar számára nagyon jelentős nemzetközi megbecsülést fejez ki ez a díj. Hogyan kerültek kapcsolatba az Elgar Társasággal?*

SZKLENÁR FERENC: Még a kilencvenes évek derekán Zakariás Anikó közvetítésével kerültünk kapcsolatba Alan Tongue karmesterrel, aki akkor a Maestro impresszáója volt és szimfonikus zenekart keresett egy angol esthez, amelyen Vaughan Williams, Elgar és Britten művei szerepeltek.

■ *Mit jelentett a zenekar számára az angol karmesterrel való ismeretség?*

SZ. F.: Ezt akkor még nem tudtuk, de végül is egy hosszú, közel másfél évtizede tartó együttműködés és barátság kezdetét. A találkozás nagyon szerencsés pillanatban jött létre. Deák Andrással, az együttes vezető karmesterével ugyanis éppen nyitni szerettünk volna egy kicsit más irányba, hogy lazítsunk a hagyományos klasszikus-romantikus szimfonikus repertoár osztrák-német és orosz dominanciájú kánonján. Alan hívta fel a figyelmünket az angol zeneszerzők szimfonikus műveire és azóta több sikeres hangversenyt adtunk már együtt, egy-egy ritkábban hallható Elgar-, Walton- vagy Vaughan-kompozícióval a műsoron. 1999 nyarán például mi mutattuk be a Bakáts téri templomban Magyarországon először Elgar nagyszabású oratorikus művét, a Gerontius álmá-t Alan vezényletével.

■ *Számítottak erre a díjra?*

SZ. F.: Igazából nem számítottunk, de nagyon kellemes meglepetésként ért, hogy nemzetközi szinten ennyire odafigyelnek a zenekar munkájára és megbecsülik az együttést. Ez hatalmas erkölcsi siker számunkra. Reméljük még sokszor lesz alkalomunk bizonyítani, hogy megérdemeltük a kitüntetést!

■ *Milyen változásokat hozhat az együttes számára részben a Duna Palota sorsa körüli bizonytalanság,*

illetve a tavaly decemberben elfogadott és idén március óta hatályban lévő művészeti törvény?

SZ. F.: A Duna Palota jövőjéről nem tudok nyilatkozni, hiszen hivatalosan semmilyen konkrét információim nincsenek, városi legendákra pedig nem szeretnék hagyatkozni. Tény, hogy a két együttes több évtizedes munkáját, eredményeit, hazai és nemzetközi sikereit egy elhamarkodott döntés romba döntheti, amit ezt követően már lehetetlen korrigálni és még kevésbé újra felépíteni. A Vigadó és a Zeneakadémia átmeneti bezárása miatt az épület kulturális funkciójának itt, a Belváros szívében rendkívül meg kellene erősödnie, hiszen nagyon sok átutazó – legyen az akár magyar, vagy külföldi vendég – nem jut el a Művészetek Palotájába, az Olasz Intézetbe vagy más, kevésbé bevezetett, esetleg alkalmi koncertterembe. Ezért számukra különösen fontos, hogy elérhető közelségben jussanak magas színvonalú, ugyanakkor könnyen befogadható művészi élményhez. Más fővárosokban az ilyen jellegű intézmények komoly nyereséggel képesek működni és kulturális missziójukon túl jelentős bevételt termelnek a turisztikai ágazatnak is, ami aztán visszaforgatható. A Duna Palotában benne van a lehetőség, hogy Budapest kulturális névjegye legyen.

■ *És milyenek az eddigi tapasztalataik a művészeti törvénnyel kapcsolatban?*

SZ. F.: A művészeti törvény 10 hónapja, az elmúlt év decemberében lépett hatályba, vagyis még nem telt el azóta egy összefüggő teljes koncertévad. Így természetesen a tapasztalatokról is korai lenne még nyilatkozni. Néhány olyan eleme azonban, amelyet érdemes lenne újragondolni és módosítani már ennyi idő alatt is megmutatkozott.

■ *Melyek ezek az elemek?*

SZ. F.: Alapvetően három olyan lényeges elemet tartalmaz a törvény, ami jelenlegi formájában nem segíti elő az együttesek működését. Az első és legfontosabb, hogy a törvény nem a hivatásos és nem hivatásos zenekarok között tesz különbséget, ami logikus lenne, hanem az önkormányzati finanszírozású zenekarokat állítja szembe a nem önkormányzati, vagyis közvetlenül állami finanszírozású zenekarokkal. Így óhatatlanul a többségükben önkormányzati fenntartású vidéki zenekarok és egyes fővárosi zenekarok között húzódik a választóvonal, és nem a minőség alakítja a versenyt. Mivel a törvény nem a főállású

státuszok számára alapozva határozza meg a finanszírozás módját és mértékét, ezért a gyakorlatban az is előfordulhat, hogy egy városi vagy megyei önkormányzat által fenntartott félig vagy teljesen amatőr státuszú zenekar több támogatást élvezhet, mint egy kizárólag professzionális – vagyis főállású – muzsikusból álló együttes. Nem beszélve arról, hogy az önkormányzati támogatás is állami pénz, hiszen ugyanúgy az adófizetők pénzéből származik, még ha a művészeti törvényből kiindulva nem is közvetlenül.

■ *Milyen egyéb anomáliái vannak a finanszírozásnak?*

SZ. F.: A finanszírozás anomáliái részben összefüggenek azzal, amire az előbb utaltam. A besorolás nem minőségi kategóriák, hanem forráselosztás alapján történik, ami az összeszokott, állandó együttesek létét és eddig felhalmozott infrastruktúráját fenyegeti. Hiába regisztrál egy közvetlen állami támogatással működő zenekar, mégsem tud a törvény szellemében működni, mert besorolás hiányában nem tudja a törvény adta jogosítványait érvényesíteni a fenntartóval szemben. Éppen ezért, a kategóriák meghatározásánál érdemes lenne forintosítani az állami támogatás mértékét, mert a jelenlegi rendszer túl kategorikus, ráadásul felhígítja a jelenlegi struktúráját.

■ *Mit ért felbőgítés alatt?*

SZ. F.: Egy hivatásos szimfonikus zenekar nem úgy működik, mint mondjuk az alternatív színházak. A Művészetek Palotájában évek óta rendszeresen megrendezett Magyar Szimfonikus Körkép megmutatta, hogy bár rendkívül gazdag a kortárs szimfonikus repertoár, de mégsem olyan meghatározó, hogy abból ugyanúgy meg lehessen élni, mint egy egész estés kortárs színházi darab esetében. A mi esetünkben a kortárs zene a programnak csak egy részét teheti ki, mivel egy hangverseny műsorát csak nagyon kivételes esetben lehet kizárólag kortárs művekből összeállítani. Ennek nemcsak az az oka, hogy a közönség a változatos összeállítású „szendvics” műsorokhoz szokott, amelyeken általában több korszakból származó művek hallhatók egy estén, hanem azért, mert a kortárs zene is olyan irányba fejlődik, hogy kevésbé igényli az állandó, összeszokott, jelentős infrastruktúrával bíró együtteseket, és inkább a rugalmasabb, alkalmi összeállítású formációkban gondolkodnak a zeneszerzők. Még akkor is, ha egy-egy ilyen kortárs zenére szakosodott együttes, alkalmanként akár évtizedekig is

együtt maradhat, miközben a benne részt vevő muzsikusok többsége esetleg valamelyik nagy szimfonikus zenekarban keresi a kenyerét. Nagyon fontos tehát, hogy a valóban összeszokott, állandó hivatásos társulattal, repertoárral és infrastruktúrával rendelkező professzionális együtteseknek ne juthasson kevesebb állami támogatás, mint az esetleg szerencsésebb helyzetben lévő nem hivatásos együtteseknek.

I Az infrastruktúra tekintetében ön szerint mennyire veszi figyelembe a törvény, hogy egyes zenekaroknak milyen egyéb, a fenntartást érintő kiadásai vannak a napi működésen kívül?

Sz. F.: A törvény erre nem tér ki, vagyis úgy tűnik, nem számol vele a gyakorlatban. Pedig vannak olyan együttesek, amelyek több évtizedes fennállásuk alatt nagyon jelentős vagyont halmoztak fel, mind kottaanyagban, mind hangszerállományban, nem beszélve a szellemi tőkéről, vagyis arról, ami az együttes állandó tagjainak kezében, fejében és szívében van. A szellemi tőke is tőke, és annak idején ennek létrehozása ugyanúgy nagyon sok állami ráfordításba került. Ezt a tanult repertoárt gazdasági érdekekre hivatkozva egy tollvonással meg lehet szüntetni, de kizárólag pénzzel évtizedek alatt sem lehet létrehozni. Ha ma egy gazdag ország úgy dönt, hogy alapít egy nemzetközi babérokra pályázó szimfonikus zenekart – és napjainkban vannak

is ilyen példák – évtizedekbe telik, míg az újonnan alapított együttes talán eljut arra a szintre, amelyet a nagy múlttal, de kisebb finanszírozással működő zenekarok képesek produkálni. Mindezzel csak azt szeretném hangsúlyozni, hogy a törvényben sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a minőségi kritériumok meghatározására, éppen a már eddig befektetett tőke kamatoztatása érdekében.

I Ha már a befektetett tőkénél tartunk. A törvény a kiemelten támogatandó célok között a kortárs zene mellett, az ifjúsági hangversenyekre is kitér. Önök hogyan látja ezt a kérdést?

Sz. F.: Ha valahol, akkor éppen az ifjúsági koncertek esetében lenne óriási szerepe az önkormányzatoknak. Annak ellenére, hogy az ifjúsági hangversenyek kínálatában – legalábbis a fővárosban – jelentősen gazdagodott a választék, összességében mégis kevesebb gyermek és fiatal jut el a komoly zenei ifjúsági hangversenyekre, mint amikor még kizárólag az Országos Filharmónia tartotta kezében a rendezés jogát. Ezért a zenekaroknak és az egyes zenekari tagoknak kell elmenni a gyerekekhez, iskolákba, kultúrházakba, és a saját közegükben kell megszólítani őket és megtanítani számukra, hogy hogyan találhatnak örömet, élvezetet és felüdülést a klasszikus zene hallgatásában. Ráadásul ezeken a hangversenyeken sok 20. századi, illetve kortárs mű is el-

hangzik, ami ugyancsak a jövő koncertlátogató közönségének kinevelését szolgálja. Az önkormányzatok tehát rengeteget tehetnek annak érdekében, hogy az igényes, magas művészi színvonalú előadások közvetlenül jussanak el a fiatalokhoz, azáltal, hogy teret adnak az ilyen kezdeményezéseknek.

I Összefoglalva, milyen módosításokat lát szükségesnek ahhoz, hogy valóban hatékony és jól alkalmazható legyen a törvény?

Sz. F.: Az első és talán legfontosabb szempont, hogy a közvetlen állami finanszírozással működő zenekarokat ne zárják ki kategorikusan a támogatásokból. Azért, hogy a közvetlen állami finanszírozás mértéke igazságosan essen latba, forintosítani kellene a támogatás mértékét, és esetleg egy összehatárnál meghúzni a vonalat. További feltétel lenne az is, hogy a zenekarokat ne a játszott repertoár nagysága alapján sorolják be, hanem a hivatásos zenekari státuszok alapján, hiszen a zenekarok ezek után közterheket is fizetnek, ami természetesen visszafolyik a költségvetésbe. Végül, a viszonyosság elvének eleget téve, jó lenne, ha önkormányzatok is kötnének közszolgáltatási szerződést állami finanszírozású zenekarokkal, azzal a céllal, hogy az általuk támogatott zenekarok ennek fejében jelentős hozzáadott értékkel járuljanak hozzá az adott település kultúrájának fejlődéséhez.

Kaisinger Rita

55 év a zene közösségében

Idén ünnepli alapítása 55. évfordulóját a Szent István Zenekar, a Záborszky József által alapított amatőr együttes, amely az évek során a félprofik közé nőtte ki magát. Jelenleg repertoárjuk semmiben sem különbözik az ország hivatásos együtteseinek műsorától. Ez pedig már Záborszky Kálmánnak, az alapítókarnagy fiának, a Szent István Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola igazgatójának, a híres István Zenekar vezetőjének az érdeme. A jubileum kapcsán vele beszélgettünk.

I 55 év nagy idő – különösen Magyarországon – egy zenekar életében. És ez még jelentősebb akkor, ha egy amatőrként indult együttesről beszélünk, amelyik az egyéb megfigyelhető tendenciákkal ellentétben a félprofik közé küzdötte magát, és dacolva az anyagi nehézségekkel, a közoktatás problémájával mára olyan intézményt tudhat maga mögött a báltérben, mint amit a Szent István Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola jelent. Könnyű volt az indulás az ötvenes években, amikor ugyan egész más nehézségekkel kellett szembenézni, de más is volt a hozzáállás a zenei neveléshez?

Bizonyos szempontból könnyebb volt, bizonyos szempontból pedig nehezebb. Tény, hogy sokkal nagyobb volt a közösségi

élet iránti igény, ezt a természetes vágyat nem korlátozta például a televízió, így az emberek sokkal közelebb tudtak kerülni egymáshoz. Az ötvenes években ráadásul az István fiúgimnázium volt, a Teleki Blanka pedig leánygimnázium. Édesapám mindkettőben tanított, így tudott vegyeskórust létrehozni, és nem kis motivációt jelentett a fiataloknak, hogy a másik nemmel találkozhatnak. Közben pedig épülésükre szolgáló zeneműveket tanultak meg. Ráadásul a fiatalok nagyon szerettek közösségbe járni, és azok a „közösségek”, amiket a politika erőltetett, mint például a KISZ, nem igazán voltak sem lelkesítőek, sem pedig valódi közösségek.

I És mi volt a legnehezebb akkoriban egy zenekarindításnál?

A nehézséget a pénztelenség és az akkori-ban nagyon gyér hangszerellátás jelentette. A vasfüggöny elzárt a nyugati hangszerektől, amiket pedig a volt szocialista tömbbőn belül lehetett kapni, ritkán voltak jó minőségűek. Egy zenekarhoz ráadásul olyan drága hangszerek is kellettek, mint a timpani. Az első timpanit például Latabár Kálmán jóvoltából vehette meg a zenekar.

■ Vele hogy kerültek kapcsolatba?

Siófokon volt zenei tábora az együttesnek, Latabár Kálmánnak pedig ott volt nyaralója, így aztán ő adta a pénzt az első pár timpanira.

■ Feltételezem, hogy az indulásnál még elég széles skálán mozgott a zenekari tagok zenei előképzettsége. Ezt hogy tudta az édesapja átbidálni?

A jó zene és a közösség gyakorlásra, fejlődésre készítet, különösen egy fiatal, aki gyorsan is tud haladni, ha meg van benne az akarat. Az igyekezet meghozta a gyümölcsét, és hamar hallható is volt az eredmény.

■ Mikortól vált tényezővé a zenei életben az István Zenekar?

Néhány év alatt odáig fejlődött, hogy az ország vezető karmesterei jöttek el egy-egy koncertet dirigálni, az ötvenes évek végén már Kórodi András, a hatvanas évek elején pedig Ferencsik János is vendégkarmesterként vezette az együttest.

■ Amatőrként, zeneiskolai báltér nélkül, lelkesedésből indult a zenekar, édesapja hogyan teremtette meg mindennek az anyagi báltérét?

A zenekar önmagát tartotta fent. Mint már említettem, a legnagyobb probléma a hangszerhiány volt. Így amikor a zenekar pénzt kapott a fellépésekért, azt hangszervásárlás-

ra fordították. Ennek meg is lett az eredménye, mára a mi zeneiskolánk és zeneművészeti szakközépiskolánk rendelkezik az országban a legnagyobb hangszerparkkal.

■ Hogy került a zeneiskola bázisként az együttes mögé?

1968-ban döntött úgy a főváros akkori vezetése, hogy legyen minden kerületnek önálló zeneiskolája. Akkor már ott tartott az István zenekar híre és színvonala – határon innen és túl –, hogy nem is volt az kérdés, hova kerüljön helyileg. Így indult el az István Gimnáziumban, édesapám lett az igazgatója. Ez több szempontból is óriási váltást jelentett. Először is pillanatok alatt született két utánpótlás-zenekar a gyerekekből és az ifikből, akik közül csak a legjobbak kerülhettek be a „nagy” István Zenekarba. Ez az előképzettséget, a felkészültséget és a színvonalat is nagymértékben növelte.

■ Feltételezem, hogy ez anyagi biztonságot és némi hangszerparkot is jelentett...

Szó sincs róla. A hangszerkérdés a mai napig országosan megoldatlan, ezt nyugodtan mondhatom. Az oktatásügy legnagyobb hiányossága, hogy a zeneiskolák kölcsönözhető hangszerállományával nem törődnek, noha a hangszerpiacon különösen bizonyos hangszerek esetében – olyan összegekről van szó, amelyet egy átlag család sohasem lesz képes megfizetni. Csak néhány példa: a legtöbb fúvóhangszer több százezer forint, a fagott pedig egymillió forintnál kezdődik.

■ Ez pedig az elit kiváltságává teszi a zenetanulást.

De nem nálunk. Mi ugyanis egészen kivételes helyzetben vagyunk. Hihetetlen hangszerállománya van a zeneiskolának, mondhatnám azt is, hogy ebből a szempontból az ország leggazdagabb iskolája vagyunk.

■ Ezt hogy hozták össze?

Amikor a zeneiskola megalakult, a zenekar hangszerei bekerültek a zeneiskolai leltárba. A hangszerpark fejlesztésére pedig az 55 év alatt végig különös gondot fordítottunk, édesapám is és én is. Ez ugyanis az egyik legfontosabb kérdés. A gyerek zenei fejlődése és a sikerélménye szempontjából sem mindegy, hogy szólal meg az adott hangszer.

■ Ez azonban nagy anyagi teherteretel, a hangszerárakat figyelembe véve. Az önkormányzat segíti önöket ebben?

Nem, leginkább pályázatokból és különböző támogatók révén tudunk hangszereket vásárolni. Segít minket az is, hogy a zeneművészeti szakközépiskola hangszerparkjára a szakképzési támogatásból is tudunk áldozni, és így az ott már rosszabb minőségűnek számító hangszereket a zeneiskolások kaphatják meg. Azon a szinten ezek még mindig nagyon jónak számítanak.

■ Miért olyan fontos ez a hangszerpark? Többen tudnak beiratkozni a hátrányosabb helyzetűek közül is?

Nem csak erről van szó. Bizonyos hangszerek ki fognak halni itthon, vagy legalábbis komoly hiányszakma lesz. Gondolok itt például a fagottra vagy a bőgőre. Nálunk csak a zeneiskolában negyvenen tanulnak bőgőt, máshol ezen a szinten nem is oktatják, de beszélhetnénk a fagottról is, amelyik hangszernek nálunk külön zenekara van, fagottokkal, fagottinókkal. A kisebb fagottokat a kisgyerekek is meg tudják szólaltatni, egy ilyen hangszer ára azonban minimum 700 ezer forint. Nyolc éve kezdtük ezt a tanszakot komolyan fejleszteni, és mára az első lett az országban, minden szempontból. Beszélhetnék például a szakközépiskolában szükséges, komoly minőségű hangszerekről is. Egy olyan fagott ára, amelyikkel felvételizni lehet a Zeneakadémiára, öt millió forint körül mozog. Melyik az a család, amelyik be tud ruházni erre? Egyébként minden évben több száz új jelentkezőnk van a zeneiskolába, és a növendékek döntő többsége tőlünk kölcsönzi a hangszert.

■ Hány együttes működik most pontosan önöknél?

Összesen tizenkettő.

■ Mi a titkuk? Valami azért csak kell legyen az 55 év nem mindennapi siker története mögött...

A jó tanárok. Nem tudok mindent magam megcsinálni. Én is négy együttest vezetek: a

nagyzenekart, az oratóriumkórust, a legkisebbeket és a szaközépkola zenekarát.

■ *Nyilván sokat vet latba az, hogy az alapzenekarral, a legkisebbekkel is ön foglalkozik. Ez nem általános gyakorlat.*

Lehet, de az is fontos, hogy akiket tovább engedek, azokat jó kezekben tudhatom. Horváth Gáborhoz kerülnek, aki itt nőtt fel az Istvánban, jó pedagógus és jó karmester. De egy ideje már van jubileumi zenekarunk is, a régi „istvánosokból”, akik a zenekar 40 éves jubileuma kapcsán alakultak újra, és akik között jócskán vannak idősek is, akik „civilben” egészen más foglalkozást űznek vagy űztek.

■ *Mekkora a fluktuáció a nagyzenekarnál?*

Kicsi. Nem mondom, akad, de leginkább csak olyan esetben, ha a zenekarba betett

18-19 éves vidéken vagy külföldön tanul tovább, és nem megoldható, hogy eljárjon a próbákra.

■ *Mennyire könnyű bekerülni ebbe az együttesbe?*

Éppen ezért nagyon nehéz. Vannak benne nagyon jól játszó amatőrök és profik is. Az amatőr zenész nem tud annyit gyakorolni, mint egy profi, vagy pályára készül.

■ *Igaz, de a tapasztalat azt mutatja, hogy bár a profi többet gyakorol, de nem feltétlenül a zenekari stímmet játssza otthon is, míg az amatőr minden szabadidejét az együttesben végzett munkájára áldozza. Tudásbeli különbségek biztos mégis vannak, ezeket hogyan egyensúlyozza ki?*

Minden darabból tartunk meghallgatást.

Ahhoz, hogy a színvonalat tartani tudjunk, mindenkinek a körmére kell nézni, profinak, amatőrnek egyaránt. Nálunk olyan nem fordulhat elő, hogy egy koncerten nem tudja mindenki önállóan is a szólamát.

■ *Idén hogyan ünneplik meg a jubileumot?*

Bár az 55 év nagy idő, elsősorban majd a 60 éves évfordulót fogjuk megülni. Ilyen alkalomkor eddig az volt a szokás, hogy egy egész napra egy nagy befogadóképességű helyszínre – korábban ez a Kongresszusi Központ volt – meghívunk mindenkit, akinek valaha is köze volt az együtteshez, kiállítást készítünk fotókból, közösen emlékezünk és együtt vagyunk. Idén ilyen kifejezett ünnepség nem lesz, de sokan jönnek és köszöntenek minket.

Pál Eszter

Öt év után átalakul a Magyar Szimfonikus Körkép

**2011-től némileg átalakítva
rendezi meg a Művészetek Palotája
a 2006-ban indult Magyar Szim-
fonikus Körképet. A tervezett
változásokról, azok okairól
és szándékairól Csonka András,
a Művészetek Palotája vezér-
igazgató-helyettese nyilatkozott**

■ *2010-ben ötödik alkalommal kerül sor a Magyar Szimfonikus Körképre, nemrég azonban úgy határoztak, hogy változtatnak a rendezés eddigi gyakorlatán. Miért volt erre szükség?*

A koncertsorozat előzménye az az időszak volt, amikor az új hangversenytermet 2005 januárjától március elejéig akusztikailag teszteltük. Ekkor az összes hazai szimfonikus zenekar, lehetőséget kapott, hogy kipróbálja a termet, mi pedig a terem hangzását a rendkívül széles szimfonikus repertoár eltérő igényeihez alkalmazkodva tudtuk tesztelni. Így merült fel az ötlet, hogy jó lenne, ha később szervezett keretek között, egy koncertsorozat formájában is bemutatkozhatnának a magyar zenekarok. A 17 hangversenyt 2006-ban még egy teljes évre osztottuk el, így azonban a sorozat túlságosan széthúzódott. Időben távol estek egymástól az egyes koncertek, ami miatt nem rajzolódott ki igazán markáns profil. Ezért a következő évtől az év első felére, vagyis a tavaszi szezonra osztottuk el a koncerteket, januártól május végéig. A 17 hangverseny azonban egyszerre túl soknak bizo-

nyult. Többször előfordult, hogy két-három nap különbséggel követték egymást a koncertek, ami mind kommunikáltságban, mind eladhatóságban komoly nehézségeket kezdett okozni. A másik ok, ami miatt változtatni kívánunk az az, hogy a legjobb szándék ellenére sem rajzolódott ki az eredeti cél, hogy ez egy áttekintés arról, hogy mit tudnak, milyen állapotban vannak a magyar zenekarok, mivel a zenekarok többnyire saját bérleti sorozatuk részeként mutatták be a programjukat, így az együttesek promóciójában a hangsúly inkább a saját programra koncentrált, a sorozat lényege háttérbe szorult. Ezen szeretnénk változtatni 2011-től. 17 koncert helyett 10-et rendezünk, kétszer öt hangversenyből álló bérleti sorozatban.

■ *Mikortól lép életbe az új struktúra?*

Koncertszezonban gondolkodva a 2010–11-es évadtól, és mivel a kétszer ötös sorozatot egy évben elosztva terveztük, ezért az egyik sorozatra 2011 tavaszán kerül sor, a másikra pedig 2011 őszén. A szerkesztés lényege,

hogy erre a tíz koncertre minden zenekartól, amely eddig érintett volt a Szimfonikus Körképben, programjavaslatokat várunk. Egy zsűri úgy fogja kiválogatni és összeállítani a kétszer öt hangversenyből álló sorozat műsorát, hogy meglegyen ugyanaz a program-szerkesztési elv, mint egy zenekar saját bérlete esetében. Ebben a bérletben viszont rendhagyó módon öt különböző zenekar adja elő a műsort.

I Ha 17 zenekarból egy évben csak 10 kap fellépési lehetőséget, akkor feltételezhetően lesz valamilyen kiválasztási szempont. Önök mire gondoltak elsősorban?

Eddig mindig azt kértük, hogy a programba kerüljön bele egy 20. századi magyar mű, vagy még inkább egy olyan kortárs kompozíció, ami a 20. század második felében keletkezett. Ez az elvárás változatlanul megmarad, de a műsorválasztásnál figyelembe vesszük azt a szempontot, hogy egy bérleti sorozatban nem feltétlenül kell, hogy minden koncerten kortárs mű hangozzék el, ezért elfogadjuk azt is, ha a zenekarok a saját felfedezéseiket, ritkán játszott műveket, de nem feltétlenül kortárs darabokat is műsorra tűznek. Ugyanakkor az egy nagyon markánsan megfogalmazott cél, hogy olyan darabok is kerüljenek a színpadra, amelyek nem a standard koncertrepertoár részei.

I Van-e más szempont is, amit szeretnének érvényesíteni a műsorszerkesztésben?

Másik szempontunk, hogy fiatal magyar szólisták kapjanak lehetőséget ezeken a koncerteken. Szeretnénk, ha a versenyműveket 30 évesnél fiatalabb, pályakezdő magyar szólisták adnák elő. Ezzel egy olyan irányba kívánunk nyitni, ami korábban nem volt jellemzője a Szimfonikus Körképnek, és lehetőséget adunk vele karrierjük elején álló tehetséges fiataloknak.

I Ki fogja eldönteni, hogy melyik legyen az a tíz együttes, amelyik az adott évben bemutatkozik?

Egy külön erre a célra alakuló szakmai zsűri fogja kiválasztani a fellépő együtteseket, melybe két tagot delegál a Magyar Zenei Tanács, lesz benne két független szakértő, akik egyetlen zenekarhoz sem kötődnek, további egy tag pedig a Művészetek Palotáját képviseli majd.

I Milyen alapon történik a kiválasztás?

A kiválasztás alapvetően benyújtott programjavaslatok alapján történik. A műsorok közötti döntés elsősorban minőség- és értékelvű, és az előbb megfogalmazott célok határozzák majd meg. Fontos szempont, hogy a kiválasztott műsorok összességében egy koherens szimfonikus zenekari bérletsorozatot adjanak ki. A zsűri tagjai és felkért szakértőink természetesen a zenekarok saját közönségük előtt nyújtott teljesítményét is figyelembe veszik majd.

I Vannak olyan fővárosi zenekarok, sőt vidéki együttes is, amelyek állandó bérlettel rendelkeznek a Művészetek Palotájában. Nincs meg annak a veszélye, hogy felborul az arány az egyes fellépő

zenekarok között? Arra gondolok, hogy bizonyos együttesek évente akár 6-10 koncertet is adnak a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, míg mások továbbra is évi egy alkalommal lépnek fel.

Természetesen erre mi is gondoltunk, ezért előnyt élveznek majd azon együttesek, amelyek megfelelnek a minőségi elvárásoknak, ugyanakkor nincs bérleti sorozatuk a Művészetek Palotájában.

I Lesznek-e változások a jegyértékesítés eddigi gyakorlatában?

Az eddigi megosztott jegyértékesítési konstrukció alapvetően nem változik, ami annyit jelent, hogy a jegyek nagyobb része továbbra is a zenekaroknál marad. Az eddiginél azonban rugalmasabban kívánjuk kezelni ezt a gyakorlatot. Mivel a Művészetek Palotája a korábbinál hangsúlyosabb promóciót szán ennek a sorozatnak, ezért változatlanul

részt veszünk a jegyértékesítésben. Az öt-öt koncertből álló bérleteket mindenképpen a MŰPA adja majd el, előzetesen úgy tervezzük, hogy 2-300 jegyet hozunk forgalomba, a többi jegy és a bevétel a zenekaroknál marad. Változatlanul lehetséges, hogy a zenekar a saját jegyeit bérlete részeként adja el, így az adott koncert egyszerre két bérlet része is lesz.

I Várható-e, hogy egy ilyen bérleti sorozat segít fellazítani az eddigi merev struktúrát, vagyis azt a gyakorlatot, hogy minden zenekarnak megvan a saját közönsége, amely csak a legritkább esetben „ballgatnak át” egy másik zenekar koncertjébe?

Reméljük, hogy ezzel a zenekarok közötti „kereszt-bérlettel” lazíthatunk az egyes együttesek megszokott táborán és nagyobb lesz az átjárás a hallgatóságok között. Az a célunk, hogy a megújuló Körkép sorozatban szerepelni presztízs és kihívás legyen a zenekarok számára, a közönség pedig különleges minőséget kapjon.

Kaisinger Rita

Új klasszikuszene-adó Budapesten

„A klasszikus zene nem poros, csak régi”

Több ezer zenemű, professzionális szerkesztői háttér, élő és rögzített koncertek közvetítése, filmzene, tematikus zenei műsorok. Mindez 2009. december 1-jétől Budapesten és hatvan kilométeres körzetében, egy új adón, a Klasszik Rádión hallható. Új tartalom jelentkezik az FM 92.1 Mhz-es frekvencián, ahol korábban a BBC-RFI angol-francia nyelvű adása hangzott fel. Az induló rádió műsorairól, műsorvezetőiről és céljairól az adó programigazgatója, Zsoldos Dávid számolt be.

■ *Szóval Klasszik, és nem Klassz...*

Igen, de biztosan sokan össze fogják keverni a két adót. Kissé szerencsétlen ez az egybeesés, bár az ő várhatóan erős kampányuk és az áthallás inkább számunkra... De míg a Klassz egy országos, könnyűzenei kereskedelmi adó, addig a Klasszik egy budapesti, közműsor-szolgáltatói rádió. A Klasszik Rádió 92.1 koncepciója nagyon erősen támaszkodik a külföldön sikeres ClassicFM-ek hagyományaira. Ilyen adó többek közt Hollandiában, Németországban, de még Bulgáriában is akad, és nagy sikerrel működik. A mi receptünk is hasonló lesz: klasszikus zenét sugárzunk klasszikus zenével, a zene-szöveg arány 90–10% lesz. Bár a kötelező szövegvállalásunkat nagyjából a hírekkel és a reklámokkal kipi-páljuk, azért lesznek beszélgetős műsoraink is. A Gellért-hegyen kapott helyet az adó, s igazán hipermodern a technika: ez Magyarország első, teljesen digitális rádiója, csak az utolsó fázis, maga a sugárzás történik a hagyományos analóg frekvencián. Bár a felkészülési időszak extrém módon rövid volt, hiszen csak október közepén kezdtük az érdemi munkát, szerencsére elég ütős és lelkes csapatot sikerült verbuválni. Az utóbbi hetekben szinte minden időmet a Klassziknak szenteltem, programigazgatóként a műsorokért és a szakmai együttműködésekért felelek.

■ *Ki a tulajdonosa a Klassziknak?*

A tulajdonosi kör közel áll a Jazzy-t irányító személyekhez, az értékesítés szintén a Target Media Sales feladata. A csapat nagyon komoly rádiós tapasztalattal rendelkezik, s mindez rengeteget segített az indulásban.

■ *Ha jól emlékszem, önnek régi vágya volt, hogy a nyugati klasszikus rádiók mintájára létrehozzon itthon is egy ilyen adót...*

Igen, ez olyan régi terv – mondhatni álmom – volt a számomra, hogy amikor Nagy Tamás, a cég vezetője megkeresett, nem tudtam nemet mondani.

■ *Pedig egyébként sem unatkozik...*

Így igaz, hiszen a Fidelio.hu folyamatosan üzemel, a FidelioEST a rádió indulásának a hetében két különszámmal is jelentkezik, immár a Művészetek Palotája klasszikus zenei programjainak a szerkesztésében is részt veszek, s emellett ott vannak a különböző ügyfeleknek végzett kommunikációs munkák... A radiocafén jelentkező Capriccio című műsortól viszont, amelyet Nagy Bálinttal és Fazekas Gergellyel hét éven keresztül vezettem, meg kell válnunk. Az utolsó adás november 30-án hangzik el, és 2010. januárjában már a Klasszikon jelentkezem egy másik műsorral.

■ *A sugárzás azonban már az idén elkezdődik, hiszen mikor ezek a sorok megjelennek, már a próbaadás megy...*

December elsejétől pedig nemcsak zene szól a Klasszikon, hanem már műsorvezetők is megszólalnak. Az adó korábbi profiljából megtartjuk az esti fél-fél órányi, angol és francia nyelvű adást, s naponta háromszor hírekkel is jelentkezünk angol nyelven.

■ *Milyen magyar nyelvű, beszélgetős programok férnek be a 10%-ba?*

Kocsis Zoltán vezetésével lesz egy Zongoraóra című adás, Szilasi Alex a Chopinianát vezeti, Ókovács Szilveszter a Hangembeleket – csak hogy néhányat említsek hirtelesen. Érdemes megemlíteni, hogy a fő műsorvezetőink nem klasszikus zenei szakemberek lesznek. A két férfihang, Fellegi Lénárd és Kiss Horváth Zoltán szinkron és musicalszínész, szerintem szenzációs orgánumok. Mellettük két női hangot is

hallhatnak az érdeklődők: H. Varga Mariann a Jazzyből ismerhetik, Nyúl Zsuzsát pedig annak idején a VivaTV műsorvezetőjeként ismerte meg az ország, most azonban könnyűzenéről klasszikusra váltott.

■ *Klasszikus zene reggeltől-éjszakáig... Miben kínálnak mást, mint a Bartók Rádió?*

Óriási a különbség a két adó helyzete között. Az MR3 Bartók egy közszolgálati csatorna, amely nagyon komoly adófizetői pénzből gazdálkodik, tekintélyes méretű apparátust tart fenn és egy hatalmas archívumra támaszkodhat. A Klasszik pedig egy közműsor-szolgáltató frekvencián szolgáltat, és csak a reklámbevételeire támaszkodhat. Ez az egyik nagyon fontos különbség: az erőforrások között nagyságrendi eltérés van a Bartók javára, amely persze nem jelentheti azt, hogy a minőségből bármennyit feladnánk, csupán vannak olyan közszolgálati tevékenységek, műsортípusok, amelyeket a Bartók Rádió képes finanszírozni, a Klasszik azonban nem vállalhat fel. Nálunk sokkal kevesebb lesz a beszéd, mint a Bartókon, nem lesznek hosszú szakmai értekezések, és kevésbé fogjuk tudni reprezentálni például a kortárs zenét, vagy a gregoriánt. Helyette lesz nálunk rengeteg Mozart, Brahms, Bach, Schubert és Chopin... De egyébként is azt hiszem, hogy mi nem az MR3 Bartók konkurenciája leszünk, ugyanis részben más közönségréteget célzunk meg. Szeretnénk minél nagyobb számban új hallgatókat megnyerni a klasszikus zenének, s erre szükségünk is van, hiszen a Bartók hallgatottságával ez a rádió nem nagyon tudna a piacon fennmaradni... A legkedveltebb klasszikus műveket fogjuk sugározni, bővit sohasem, de például a filmzenéknek saját műsor-sávjuk lesz.

■ *A Bartók Rádión is színes a kínálat...*

Nagyon sokan hallgatnának klasszikus zenét klasszikus zenével, és ezt a Bartóktól nem feltétlenül kapják meg minden időben – éppen a közszolgálati feladatai miatt. Tőlünk igen. Népszerű klasszikusokat akarunk sugározni, és nem akarunk mindenáron „népnevelni” – és éppen ezért, ha sikeres lesz a Klasszik, mégiscsak hatással leszünk az emberek ízlésére, zenei fogyas-

tási szokásaira... Szeretnénk felhasználni azt a tudást is, amelyre a könnyűzenei adók is tudatosan építenek a műsorszerkesztésnél. Meg akarjuk mutatni, hogy klasszikus zenét hallgatni élvezetes, nyugtató, felemelő hatású – bízunk benne, hogy az emberek, akik a pesti dugóban ülve rádióznak, értékelni fogják, hogy nálunk valami szépet hallhatnak.

■ *Kár, hogy nem érzi a Bartók vetélytársának az adót, mert akkor megkérdezném, mikor lesz saját zenekaruk és kórusuk...*

A Magyar Rádióknak a művészeti együttesek hatalmas lehetőséget jelentenek, de értelemszerűen a mi rádióink ilyesmire még nem is gondolhat – maximum a szerkesztők közül lehetne verbuválni egy kisebb együttest...

■ *Mivel tudnak a legfiatalabbak felé nyitni, hiszen állandó kérdés, mit lehet tenni a közönségnevelésért? Hogyan lehet elérni, hogy azok a fiatalok is a Klasszikra csavarják a rádiót, akiknek egyébként nem jutna eszükbe komolyzenét hallgatni?*

A szülőknél kezdődik a feladat, hiszen a legfiatalabbak nem tudatos rádiófogyasztók, a kisgyerekes családok pedig a kiemelt célcsoportunkba tartoznak, ehhez kifejezetten olyan rádiós tartalmakat kerestünk, amelyek a gyerekek számára nagyon élvezetesek. A kicsit idősebbek pedig, akik menni akarnak a „csordával”, fel fogják fedezni, hogy a klasszikus zene bizonyos körökben egyre divatosabbá válik. A Klasszik szeretné leporolni a klasszikus zenével kapcsolatos téves asszociációkat. A klasszikus zene nem poros, nem unalmas, nem avított, csak régi. Sőt: kifejezetten izgalmas és élvezetes, nem véletlenül maradt fenn mind a mai napig, és foglalkoznak vele oly sokan. Ez a misszióknak – amely nem véletlenül hasonlít a Fidelio.hu missziójára, amelynek szintén az volt a célja, hogy a minőségiből egyetlen centit sem engedve, a magas kultúrát megpróbáljuk szerethető, fogyasztható köntösben tálalni. S tényleg megjelenhetnek a filmzenék is, hiszen ezek

a művek a romantikus, szimfonikus hagyományban gyökereznek. Fel lehet vállalni ezeket a darabokat, amelyek felkelthetik az érdeklődést a komolyabb művek iránt is. De persze ez hosszú munkát igényel.

■ *A Klasszik is csak tételeket fog sugározni?*

Alapvetően igen, de lesznek olyan műsor-sávjaink, amelyekben mi is leadjuk a teljes műveket. Nem biztos ugyanis, hogy a hallgatóink napközben végig szeretnék hallgatni egy teljes Mahler-szimfóniát. De ahhoz, hogy megszeretessük a nagyközönséggel a szélesebb zenei repertoárt, sokkal alkalmasabbak a dramaturgiailag önállóan is értelmezhető zenei tételek.

■ *Beszélt a népszerű darabokról, a közönségépítésről. De mit tudnak kínálni a szakmai hallgatóságoknak?*

Lesznek különlegességeink is – elsősorban az este 8 órakor jelentkező magazinműsorokban, de az utána következő tematikus összeállításokat, művészportrékat is ide sorolhatjuk. Mesterházi Gábor például olyan műsort indít majd, amelyben valódi kurió-

zumok hangzanak fel, olyan felvételek, amelyek a rendszeres Bartók-hallgatók számára is különlegességnek számítanak. Nem mondhatunk le egyetlen lehetséges szegmensről sem: szeretnénk népszerű klasszikus zenét sugározni azoknak, akiknek a Bartók túl szofisztikált, de a különlegességekre vágyóknak is biztosítani azt, amiért érdemes lesz erre az adóra kapcsolni.

■ *Milyen lesz a műsorrend, tartanak majd tematikus napokat?*

Nem tematikus napok lesznek, hanem tematikus műsorok, heti vetésforgóban, emellett a hallgatók rádiózási szokásaihoz igazodó különböző műsorsávok. Reggel egy négyórás reggeli műsor indítja a napot, délben kétórás kívánságműsor lesz, és így tovább. Annyit elárulhatok még, hogy alapesetben reggel női hang, délben férfi, délután pedig ismét női hang lesz hallható.

■ *Mennyire lesznek interaktívok?*

Elsősorban az interneten keresztül lehet eljuttatni hozzánk a kérdéseket, kéréseket, egyelőre nem tervezzük a hallgatói telefonok élő fogadását – de az első hónapok tapasztalatai alapján sok minden, így ez is megváltozhat. Tudjuk, hogy egy teljesen új fajta médiumot kell bevezetnünk a magyar piacra és nem hiszünk mindentudónak magunkat: nagyon fogunk figyelni a hallgatói visszajelzésekre. Egyelőre viszont hiperintenzív munkával, határidőre meg kell csinálnunk az 1.0-ás változatot...

■ *Tervek, elvárások, közönségszám?*

Ez egy kereskedelmi médiumnál egy üzleti mutató, amiről egyelőre nem beszélhetek. Maradjunk abban, hogy a szerkesztőség erős optimizmussal néz a lehetőségek elé: úgy érezzük, hogy a Klassziknak minden esélye megvan a sikerre. Ez még különben sem a méricskélés ideje: biciklizünk, biciklizünk, aztán majd megnézzük, hogy mennyit mutat a kilométeróra...

R. Zs.

Rendhagyó ügyben kellett a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének képviselnie a Magyar Rádió Énekkarának tagjait. A művészek ugyanis szigorú megrovásban részesültek a munkáltatótól azért, mert nem vettek részt egyeztetéseken, miután már lemondtak az Énekkari Tanácsban betöltött pozíciójukról. Első fokon a munkavállalóknak adott igazat a munkai bíróság.

A részletekről dr. Gyimesi László, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtitkára számolt be. Hozzátette azt is, bízik abban, hogy másodfokon is győzelmet aratnak, s ez az ítélet is arra ösztönzi a munkáltatókat, hogy mindig nagyon óvatosan mérlegeljék a saját utasítási jogaiknak a határait, s ezen ne lépjenek túl.

Győzelem első fokon

A szakszervezet képviselte az MR Énekkarának tagjait

Meglehetősen furcsa történet ez az egész – meséli a művészeti szakszervezet vezetője –, nem egy klasszikus munkaügyi vita. A nézeteltérés tárgya – a mi álláspontunk szerint – nem a munkavégzéssel kapcsolatos ügy. Maga az alaphelyzet elég összetett és komplikált. A MR Énekkaránál működött egy művészeti tanács, Énekkari Tanács néven. Ez a szervezet hol több, hol kevesebb eredménnyel fejtette ki álláspontját a munkáltatónak szakmai kérdésekben. Több ügyben is konzultáltak. De aztán úgy alakult a helyzet, hogy ennek a tanácsnak a tagjai azt tartották helyesnek, hogy nem folytatják ezeket a megbeszéléseket. Nem akarták olyan ügyekhez a nevüket adni, amelyekkel nem értenek egyet. Tájékoztatták erről a munkáltatót, de ezt a munkáltató figyelmen kívül hagyta, és újra és újra megbeszélésre hívta őket. Ekkor már munkavállalóként hívták őket a konzultációkra.

■ Ennek mi értelme van? Ha nem vállalták a tanács képviseletét, akkor értelmetlen velük, mint megválasztott, művészeti testülettel egyeztetni...

Igen, hiszen a tanács ebben az összetételében nem működött. De ugyanarra a feladatra munkavállalóként hívták őket, mintha továbbra is a tanács tagjai lennének... Ők ezeknek a meghívásoknak nem tettek eleget, mondván, hogy egyéneként nem jogosultak arra, hogy véleményt nyilvánítsanak szakmai kérdésekben. A munkáltató azonban úgy ítélte meg, hogy ez munkáltatói utasítás volt, amit nem teljesítettek, ezért elmarasztalta őket. Megrovásban, illetve szigorú megrovásban részesültek

■ Erre a munkáltatónak joga volt?

Arra, hogy megindítsa az eljárást, természetesen megvolt a joga, mert így ítélte meg a kialakult helyzetet. De ez nem jelenti azt, hogy igaza is volt. A megrovást persze fegyelmi eljárás előzte meg, s ennek „eredményeként” születtek meg a munkáltatói elmarasztalások. Az érintettek bírósághoz fordultak, s a perben a szakszervezetünk képviselte őket. A kereset lényege az volt, hogy a munkáltató tévesen ítélte meg a helyzetet, hiszen ez nem munka vagy utasítás megtagadása, hanem a énekkari tanács tagjai az utasítás megtagadásával egy

számukra vállalhatatlan helyzetet akartak elkerülni, ami semmilyen szempontból nem függött össze a munkavégzéssel. A keresetben azt kértük, állapítsa meg a bíróság, hogy ezt ők jogszerűen tették, és indokolatlan a munkáltatói elmarasztalás. A munkáltató ugyanis csak a munkavégzéssel kapcsolatban marasztalhatja el a munkavállalót. Azért nem, mert visszavonul egy speciális, megválasztott tisztségből, és nem akar konzultálni a munkáltatóval. Erre a feladatra a munkavállalókat nem is lehet kötelezni. Az álláspontunk szerint ugyanis ez rendeltetésellenes joggyakorlás. A munkáltató utasítási joga a munkavégzéssel összefüggő, a munkáltatói érdeket szolgáló utasításokra korlátozódik, és ez nem tartozik ebbe a körbe. Így konzultációra kötelezni nem helyénvaló. A bíróság alaposan körbejárta az ügyet, s ítéletében helyt adott a mi keresetünknek. Azt állapította meg, hogy indokolatlanok az elmarasztalások, s valóban a munkavállalók, nem munkavállalókként, hanem egy véleményformáló testület tagjaként voltak meghívva, s ezen nem változtatott az sem, hogy a munkáltató a meghívójában munkavállalónak minősítette őket. Első fokon nekünk lett igazunk, de a Magyar Rádió fellebbezett, így másodfokra megy tovább az ügy. Mi bízunk az első fokú bíróság ítéletében, s abban, hogy ez másodfokon is igazolást nyer. Talán ez az ítélet is arra ösztönzi a munkáltatót, hogy mindig nagyon óvatosan mérlegelje a saját utasítási jogainak a határait, s ezen ne szaladjon túl. Ha másodfokon is nyerünk, akkor ez általánosságban is kedvező lesz, egy olyan ítélet, ami megállapítja az utasítási jog korlátait. A mi szempontunkból pedig elég egyértelmű, hogy mi a rendeltetészerű vagy a rendeltetésellenes joggyakorlat.

■ Precedens értékű lehet az ítélet?

Precedensről a magyar jogrendben nem beszélhetünk, de a gyakorlatban a bíróságok figyelik, hogy hasonló ügyekben milyen bírói ítélet született. Mindig minden jogeset tanulságait értékelnie kell a munkáltatónak, akkor is, ha veszít, akkor is ha nyer. Már egy első fokú ítéleten is érdemes elgondolkodni... Bár ha megfellebbezi a döntést, akkor még nem jutott el az elgondolkodás mélyebb régióiba... R. Zs.

Rangos díjat kapott a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete

A zenei jogok védelmében kifejtett tevékenységéért különleges nemzetközi elismerésre terjesztette fel egy világszervezet, a FIM, azaz a Zenészek Nemzetközi Szövetsége a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetét. Az elismerést 2009. október 18-án, Tuniszban vehette át dr. Gyimesi László.

Június végén arról tájékoztatták a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetét, hogy a FIM (Federation International Musicians), azaz a zenész szakszervezetekből álló világszervezet végrehajtó bizottsága a magyar zenész szakszervezetet jelöli az UNESCO egyetlen hivatalos partnere a zenei területen, a Nemzetközi Zenei Tanács által létrehozott, az úgynevezett zenei jogok védelmében kifejtett tevékenységért adható díj egyik nyertesé-

nek. A több mint hetven szervezetet tömörítő FIM vezetője, John Smith, aki egyben a brit zenészszakszervezet főtitkára, javasolta a magyar érdekvédőket erre az elismerésre, s azért esett a választásuk az

MZTSZ-re, mert nemcsak a zenészek, hanem mindenki zenéhez való jogáért harcoltak. A szakszervezet számára ugyanis lényeges, hogy a muzsika mindenki számára hozzáférhető legyen, s tényleg a minden-

napok részét képezze. Ezért is dolgoztak éveken keresztül az előadó-művészeti törvény előkészítésén, majd azon, hogy törvényi erőre emelkedjen. A jelölést annak köszönhetik még, hogy a szakszervezet részt vett az ekho létrehozásában, az előadóművészek jogaiért folyó küzdelemben, és eredményes csatákat vívott a szakmai nyugdíjért. A jelölés egyben azt is jelzi, hogy a FIM kiemelkedő figyelmet fordít a magyar szakszervezet munkájára. Ez egyébként az első alkalom, hogy a szervezet erre a díjra terjeszt fel valakit. A díjat 2009. október 18-án Tunézia fővárosában, a 3. Zenei Világforum rendezvénye keretében vehette át a szervezet képviselője Richard Letts-től a Nemzetközi Zenei Tanács elnökétől (amely szervezetnek korábban Yehudi Menuhin volt elnöke), dr. Gyimesi László, akit e jeles alkalommal elkísért dr. Tomori Pál, az Előadóművészi Jogvédő Iroda és Kovács Géza a Magyar Zenei Tanács és a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége képviselőjében. R. Zs.

Adókedvezmény az előadó-művészeti szervezetek támogatóinak

Újabb forrással bővíthet az előadó-művészeti szervezetek költségvetése, ugyanis az Európai Bizottság határozata, amely november 12-én lépett hatályba, jelentősen megkönnyíti támogatók bevonását az érintett szervezetek finanszírozásába. Az Európai Bizottság 2009. október 28-i határozatának megfelelően november 12-én hatályba lépett az Előadó-művészeti szervezetek finanszírozásáról és sajátos munkajogi szabályozásáról szóló

2008. évi XCIC. törvény 48.§-a, amely módosítja a társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvényt.

Remélhetőleg ez jelentősen megkönnyíti majd támogatók bevonását az előadó-művészeti szervezetek finanszírozásába, így újabb forrással bővíthet a szervezetek költségvetése. A támogatási program egyaránt kedvező a támogatást nyújtó cégek és a nyilván-

tartásba vett színházak, zenekarok, táncgyűttesek részére.

A határozat szerint az előadó-művészeti szervezeteket támogató adózó társaságok adókedvezményt vehetnek igénybe a támogatás mértékéig. (forrás: OKM)

A társasági adókedvezménnyel igénybe vehető támogatásról bővebb információ: http://www.okm.gov.hu/letolt/kultura/emtv_ak_091116.pdf címen található, vagy az Előadó Művészeti-irodától kérhető. (Telefon: 327-7076).

„Abból indulok ki, hogy kollégák ülnek velem szemben”

Berkes Kálmán a győri zenekarról, vezénylesről, tervekről

Mindig maga a zene, és nem csak a hangszer érdekelte, s már háromévesen eldöntötte, karmester lesz. Évekig hegedülni tanult, klarinétozni is csak azért kezdett, mert úgy vélte, dirigensként jó, ha egy fúvós hangszerhez is ért. Aztán szólistaként komoly nemzetközi karriert futott be, kamaraegyütteseket alapított, és tizennyolc évvel ezelőtt a japán Mushashino Zeneakadémia vendég-professzora lett. Berkes Kálmán 1987 óta dirigál, 2009. március 31-től pedig kinevezték a Győri Filharmonikus Zenekar művészeti vezetőjévé. Szeretné, ha a zenekar szakmai színvonala emelkedne, ha több neves vendégművész koncertezne velük, s ha az együttes kedvéért, akár csak a Győri Balett miatt, egyre többen látogatnának el a fővárosból is meghallgatni hangversenyeiket.

I Néhány évvel ezelőtt azt nyilatkozta, azért nem jön baza, mert nem lenne lehetősége úgy dolgozni, ahogy szeretne. Azt mondta, a lelkesedését itthon sokszor „bülyeségnek” vélik. Mennyiben változott most a helyzet, hogy állandó munkát vállalt Győrben?

Ez a kérdés bennem is felmerült... Az utóbbi években azért nem akartam profi együttest vállalni, mert azt gondoltam, másképp kell velük dolgoznom, mint azokkal a diák-együttesekkel, amelyekkel Japánban foglalkozom. A felkelő Nap országában, Tokióban a Mushashino Akadémia zenekarainak vagyok a vezető karmestere. De aztán rájöttem, egy diákzenekarhoz való hozzáállásnak sem kell másnak lennie, mint ahogy profi zenekarral dolgozna az ember. Tulajdonképpen az döntött, hogy tavaly decemberben a győri zenekarnál beugrással, Sándor János helyett – aki az együttes alapító karnagya volt – dirigálnom kellett egy koncertet. Arra a hangversenyre remek volt a felkészülési időszak, kiváló szakmai munkát folytattunk, s az együtt töltött időt a muzsikusokkal együtt én is nagyon élveztem. Ez is megerősített abban, hogy a profikkal is ugyanúgy kell dolgozni, mint a főiskolásokkal. A tökéletesség felé kell menni, bár az természetesen elérhetetlen... Mi mindenestre igyekeztünk nagyon alapos munkát végezni. Már az első próbaszünetben rengetegen odajöttek hozzám a zenekarból, s azt mondták, rettentően élvezik mindezt, és így kellene mindig dolgozni. Nagyon szigorú vagyok a próbán, viszont arra igyekszem vigyázni, hogy szándékosan ne bántsak meg senkit. A zenekart nem a saját magam kifejezési eszközének tekintem. Szerintem ugyanis egy karmester feladata teljesen más, mint ami ma divat. Nem vagyok divatkarmester, és nem is akarok azzá válni. Ma ugyanis a karmesterség lényege 90%-ban abban merül ki, hogy kiáll egy ember az együttes elé, és eltáncolja a darabot. A helyett, hogy az éppen felhangzó zenei anyagra reagálna, korrigálná, és azt irányítaná.

I Azt is mondta, nem jó fiatal dirigensnek lenni, hiszen ha gonosz az együttes,

akkor nem tesz mást, csak tényleg a keze után muzsikál...

Furtwängler írja azt, hogy vigyázzunk, mert minden megszólal abból, amit mutatunk... Ezt nagyon sokszor tapasztaltam a saját hibáimnál én is... Egy próbán, ha nincs együtt egy akkord, akkor megkérdem az együttest, hogy értették-e az intésemet. Elfogadom, ha azt mondják, nem, és próbálok egy másikat. Abból indulok ki, hogy velem szemben kollégák ülnek. Én a muzsikusokat kollégáimnak, barátaimnak tekintem, akiknek ebben az esetben én vagyok a vezetője, valamint a produkcióért felelős ember. Azt akarom elérni, hogy ők minél jobban játszanak, és jól érezzék magukat a próbán, majd a koncerten is. Ehhez azonban nagyon sokat kell dolgozni. De én imádom ma is muzsikálni! Minden részét élvezem, a szólófellépéseket, a kamaramuzsikálást, a tanítást, a dirigálást... Ma is emocionálisan reagálok minden szép muzsikára, hiába játszom kétszázadszor az adott motívumot... A tanárim közé tartozott Simon Albert, aki egészen különleges személyiség volt, s ő mondta, hogy a könnyedség és a virtuozitás a vérerejték után következő szakasz. Persze, ezt a kemény munkát úgy is lehet csinálni, hogy közben a zenekari zenész rosszul érzi magát, de úgy is, hogy senki nem tartja szenvedésnek. Érezni kell, hogy mennyire kell meghúzni a gyeplőt...

I Győrben mennyire kell?

Elég könnyedén tartani. Nagyszerű társaságot ismertem meg a győri együttesben. Februárban kértek fel a művészeti vezetésre, áprilistól már dolgozom velük, így kezdjük megismerni egymást. Minden korosztály akad a zenekarban, s ez azért jó, mert a fiatalok frissek, tele vannak tudásvágygal, a középkorosztályba tartozóknak már megvan a tapasztalata, de még fel lehet rázni őket, s az idősebbek tapasztalata szintén nagyon értékes. Nagyon jó csapatot találtam és úgy érzem, ők is szeretnék kiváló zenekarrá válni. Olyan kultúrintézménnyé, akár a Győri Balett, amelynek az előadásaira még a fővárosból is Győrbe látogat-

nak... Egyébként tervbe van véve, hogy a Kiss János vezette társulattal is dolgozni fogunk.

■ Ezzel az új, művészeti vezetői poszttal mennyiben változott meg az együttes irányítása?

Eddig nem volt betöltve a pozíció, s mostantól engem kértek fel rá. Teljesen meglepett az ötlet, de azt válaszoltam, hogy jó, próbáljuk meg, meglátjuk, hogy működik-e vagy sem. Természetesen továbbra is a Győri Filharmonikusok vezető karmestere marad Medveczky Ádám, aki a jövőben is sokat dirigálja az együttest. Számítunk rá továbbra is. Bízom benne, hogy jól tudunk együtt működni azért, hogy az együttes még jobba váljon.

■ Japán mellett mennyi ideje jut a győri együttesre? Mennyit lesz itthon?

Rettentő sokat, amennyit csak lehet, Magyarországon leszek. Már idén is sok időt töltöttem Győrben. Ingázom Japán és Magyarország között. Kérdés, hogy meddig fogom bírni, de amíg lehet, csinálom. Én nemcsak akkor utazom Győrbe, amikor dirigálom az együttest. Ott vagyok a próbán, együtt létezem a zenekarral. Így képzelem el ugyanis a közös munkát. Bár a zenekar eddig is jó volt, de lehet még jobb! A művészetben nincs stagnálás. Fejlődni mindig lehet. Sokkal jobbat képzelek el a mostaninál.

■ Látszódik már a közös munka eredménye?

Igen, fél év alatt is rengeteget változott a zenekar, artikulációban, ritmikai dolgokban, hangzásban, frazeálásban, egymásra való odafigyelésben, flexibilitásban, kidolgozottságban. Nem szeretem, ha három próbával összevágunk valamit, s úgy csinálunk, mintha jó lenne. Magas színvonalat csak kemény munkával lehet elérni. Ha kell, addig gyakorolok valamit, amíg tökéletes nem lesz. Egy szempontom van a zenében: a zeneszerző eredeti szándékainak a legjobbban megfelelni.

■ Győrben is aprólékos szólampróbák folynak? Gondolom, ilyenkor jó hasznát veszi a tizenkét éves begedűtanulónak...

De mennyire! Rengeteg nagyszerű vonós kollégám van. Nemcsak a saját korosztályomba tartozókkal vagyok jóban, hanem a fiatalokkal is, Várdai Istvánnal, Baráti Kristóffal, Lendvai Józseffel, Banda Ádámmal, nagyszerű generáció. Sokat tanulok

tőlük. Szólampróbákat is tartunk, s mindenre kell, hogy jusson idő. Ha valami nem jó, akkor a karmesternek meg kell tudni mondania, miért rossz, és felépíteni újra, hogy tisztán és szépen szóljon. Nem szabad türelmetlennek lenni, és soha nem szabad belefáradni. Ha kell, százszor elmondok valamit. Azon dolgozunk, hogy hogyan induljon egy akkord. Fontosak a vonósebességek, a vonóhelyek. Egy dirigensnek ezt nem szabad megunnia. Meg kell mondania konkrétan, hogy mit akar. Kiválóan kell tudni a darabot, kell egy jó kéz, s komoly pszichológiai érzék. Ferencsik János mondta nekem az első órán: „Aranyoskám, meg tudom azt tanítani magának, hogy hogyan üsse az egyet, ketőt, hármat, sőt még a hetet is, de azt nem tudom megtanítani, hogy hogyan köszönjön jó reggelt a zenekarnak, pedig attól függ, hogy hogyan fognak játszani”. És ez így van. Fontosnak tartom, hogy az együttes azt érezze, közösen jó munkát végzünk, és például igyekszünk a zeneművek legkorrektebb kottakiadványait megszerezni, amelyek megpróbálják visszavarázsolni, mindazt, ami az évek során eltorzult a darabokban. Számomra nagyon lényeges, hogy betartsam az eredeti utasításokat. Arra például büszke vagyok, hogy majdnem minden koncertfelvételem, amit a Mus-hashino Zenekarral készítettem, a partitúra minden egyes hangját lehet hallani. Nemcsak a dallamot, a trombitát, a nagydobot, hanem a belső szólamokat is, hiszen azért írta meg a szerző.

■ Hol tart az együttes építésben? Milyen repertoárra fektet hangsúlyt?

A győriek nagyon sok mindent eljátszottak már eddig is. A bécsi klasszikus repertoárra szeretném építeni a zenekari hangzást és a zenekari játékmódot, de természetesen nem maradhatnak ki a kortárs zenék sem. De én a zenekarépítést tartom a legfontosabb feladatnak. Ebben nagy hasznát veszem mindannak, amit olyan kiváló tanároktól sajátíthattam el, mint Kurtág György, Mihály András, Simon Albert, Kovács Béla, Pongrácz Péter, Pernye András. Zseniális emberek, nagyon sokat tettek a magyar zenekultúráért. Mindent nekik köszönhetek. Azt is, hogy soha nem jöttem zavarba, bárhol játszottam is a világon. Nagy szerencsémre, olyan muzsikuspárnereim voltak, mint Jandó Jenő, Ránki Dezső, Kocsis Zoltán, Perényi Miklós vagy Schiff András. A tanárainra és a partnereimre vagyok a legbüszkébb.

■ A zenekarépítés mellett azt is várják Öntől, hogy külföldi művészpartnereket hozzon Győrbe...

Igen, de olyan hazai tehetségekkel is szeretném, ha sokat dolgozna az együttes, mint például Várdai István, Baráti Kristóf. Közös komoly terveink is vannak más nagyságokkal. Újítás, hogy minden évben hívok majd vendég-koncertmestereket, nemcsak itthonról, hanem külföldről is, hogy fejlődjön az együttes. Külföldi zenekarokkal is szeretnénk együttműködni.

■ Ez azonban nem lesz olcsó...

Bízom abban, hogy megtaláljuk az ehhez szükséges forrásokat... Nem kerül komoly kiadásba, de szintén nagyon jótékony hatással van a zenekari játékra, a hangzásra a kamarázás. A világ legjobb zenekaraiban mindenütt működnek kisebb formációk. Nálunk ettől a szezontól új szlogen van: Mindenki játszik. Tényleg szeretném, ha szólistafeladatokban is bemutatkoznának a zenekar tagjai, s emellett kamarafarmációkban is a közönség elé lépnének. Ebben a szezonban már öt ilyen hangversenyt adunk. A zenekaron belül már van egy fúvós együttes, a Bolero, több vonósnégyes is, rézfúvós együttesünk is van, s remélem ezeknek a kisegyütteseknek a száma nőni fog...

■ Mennyi időre szól a szerződése?

2012-ig. De a szerződésben van egy nyilatkozat, mely szerint, ha jól működik, akkor a szándék hosszú távú. Az első számú szempont az, hogy jól tudja Fűke Gézával, Ősz Gáborral és a zenekarral dolgozni. Egyelőre ideálisnak, túl jónak látszik a helyzet... Örömmel vagyok itt. A karmesterség nehéz mesterség, s a gyakorlatban sajátítható el a legjobban. Nem szabad mindig abból kiindulni, hogy nekem igazam van. Testre kell szabni a ruhát, tudni kell alkalmazkodni az adott együtteshez. Amerikában kezdtem el dirigálni, s ott úgy hívtak, „Mr. But”, azaz „Mr. De”. Mindig azt mondtam ugyanis a próbákon, hogy ez remek, csodálatos, de... Mindig, minden lehet jobb. S a lényeg, hogy a zeneszerző darabjai úgy szólaljanak meg, ahogy a komponista elképzelte. Persze azt is tudom, nem lesz könnyű állandóan újat és izgalmasat produkálni Győrben, de erre törekszem. Egyébként Ferencsik azt is mondta nekem az egyik óránkon: „Aranyoskám, azért nehéz ez a pálya, mert mire megtanuljuk, addigra megsüketülünk...”

R. Zs.

Ha kell, ma is beugrik kiegészítőként vonósnégyesekbe, zenekarokba, de emellett rendszeresen koncertezik külföldön, meghallgatja egykori növendékeit. Zsúrizik, meghallgatásokon kamatoztatja tudását, naponta gyakorol mindkét hangszerén, de szakít időt a teniszezésre, a pingpongra, a biliárdra, az olvasásra, a gombagyűjtésre, s persze a családjára, unokáira is. Konrád György élvezi az életet, s ma is ugyanolyan örömmel muzsikál, mint amikor először vette kezébe a hangszeret. Az örökifjú muzsikus nagyon szerencsés embernek tartja magát, mert úgy véli, mindig jókor volt jó helyen, humorral tudta és tudja szemlélni mindennapjait, és olyan dolgokat is elért élete eddigi 85 esztendeje alatt, amelyről korábban sosem álmodott.

Baj csak abból van, amit az ember eljátszik...

A 85 éves Konrád György hegedülésről, brácsázásról és nyolc évtizednyi zenéről

I Ezek szerint bármikor, bármibe hívhatják játszani?

Igen, hiszen hatalmas repertoárral rendelkezem, s a rutinom és a stílusismeretem is megvan ehhez. Nagyon régóta foglalkozom azzal, hogy beugrásokat vállalok, főként azóta, amióta a Tátrai kvartett megszűnt. Tényleg rengeteg együttesben játszhattam, hiszen negyedszázadot töltöttem az Állami Hangversenyzenekarnál, még akkor lettem a tagja, amikor Székesfevárosi Zenekar volt a neve. Majd négy és fél év következett az Operaház együttesében, amikor Lukács Pál nyugdíjba ment, s én lettem helyette a szólóbrácsás, azután pedig a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának volt szüksége egy ilyen művészre. Emellett részt vettem a Fesztiválzenekar alapításában, és nagyon sokat jártam velük a világot. A MÁV és a Postás Zenekar kivételével szinte mindenütt megfordultam eddigi pályám során. Bár ez utóbbit a jövőben valószínűleg pótolom, hiszen nagyon jó a viszonyom Keller Andrásval, s a tervek szerint beülök majd néhányszor az általa vezetett Telekom Zenekarba...

I Szegeden is játszott, bár ott a színbázis együttesében...

Igen, de akkor még nagyon kezdő voltam, s ott operákat, operettekét adtunk elő, ráadásul abban az időben még másodhegedűsként muzsikáltam. Öt évesen ugyanis hegedűn kezdtem el tanulni. Amikor kitétek a szegedi zenekarból, mert csökkentették az együttes létszámát, a fővárosba jöttem, s a Honvéd Együttes első hegedűse lettem. Ekkor kezdtem el brácsázni is, mert helyettesíteni kellett az egyik kollégánót, én pedig elvállaltam a feladatot. Hozzá kell tegyem, nem véletlenül jelentkeztem, hiszen a hölgy később a feleségem lett... Tényleg nem nehéz megtanulni a hegedű után a brácsát.

I Nem hiszem, hogy erről mindenki így vélekedik...

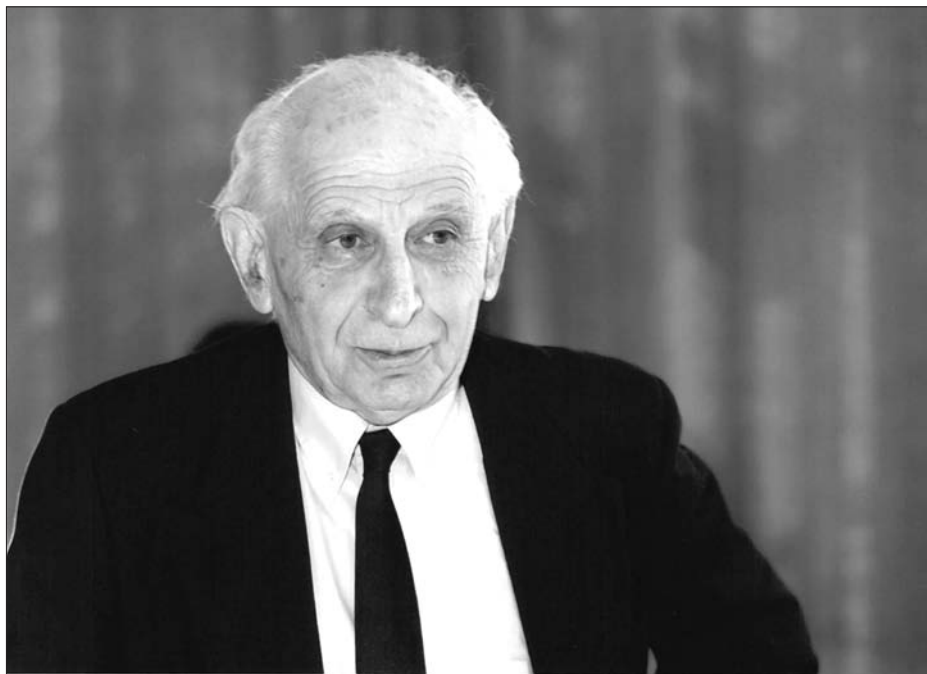
Pedig tényleg egyszerű. Meg kell tanulni hegedülni, és akkor nem okoz gondot a brácsára való átállás. Ahogy az sem, hogy az ember cserélgeti a hangszeret, akár egy koncert alatt is. Ezt gyakran megteszem én is. De ebből a szempontból is szerencsés vagyok, mert a hegedűk általában a 36 cm-es korpusnagyságot képviselik, a brácsa 38-39-44 cm-es. Nekem azonban 39 cm-es hangszerem van, s így nem olyan nehéz a váltás. Ha gyakorolok, akkor a mai napig előveszem mindkét instrumentumomat. Az unokáim pedig osztoznak a hangszereimen, hiszen az egyikük Pesten, brácsán, Németh Gézánál végzett, és most a Dohnányi Zenekarban dolgozik. A kisebbik még Amszterdamban tanul, ő viszont pillanatnyilag hegedül. Tartottam már velük Konrád trióként hangversenyt, amelyen Mozartot és Dvořákot játszottunk, az első részben brácsáztam, a másodikban hegedűn muzsikáltam... Van két lányunokám is, a nagyobbik tizenhat éves, ő tanult zenét, de nem vonzza ez a hivatás, a kisebbik pedig még csak néhány hónapos, majd kiderül, belőle mi lesz...

I S a gyerekei?

A nagyobbik fiam Amszterdamban szólóbrácsás, a kisebbik a Telekom Zenekarban játszik, ütösként. Volt kitől örökölniük a zeneszeretetet, hiszen a feleségem az ÁHZ brácsásaként játszott több évtizeden keresztül, és még ma is muzsikál a saját örömeire, amatőr együttesben. Otthon nem foglalkoztunk a gyerekekkel, különösebben nem tanítottuk őket, időnként azonban muzsikáltunk együtt... Mindegyikük, a fiam és az unokáim is elvégezték a megfelelő iskolákat, én vagyok az egyetlen diploma nélküli... A szegedi zenedébe jártam, utána azonban nem volt pénzünk arra, hogy Pesten vizsgázzak, tanuljak. Ma azonban lassan arrafelé megy a világ, hogy a diploma fontosabb, mint a hangszer tudás...

I Ha diplomát nem is szerzett, azért dolgozott a Zeneakadémián – tanárként... Mít tart a legfontosabbnak az oktatásban?

Azt a stílusismeretet, amivel én úgy érzem, rendelkezem, igyekszem átadni a növendék-

keknek. Ahogy próbálok a hangszertechnika elsajátításában is a segítségükre lenni. Azok közül egyébként, akik hozzám jöttek, sokan hegedűsként kezdték a pályájukat, s azután egy bizonyos életszakaszukban rájöttek, könnyebben jutnak diplomához, álláshoz, ha váltanak. Ez sokuknak be is vált. Egy közepes képességű hegedűs ugyanis brácsásként sokkal eredményesebb tud lenni. A brácsa mindig könnyebb zenei anyagot játszik.

■ Tudni kell azt is, mikor, mivel boldogul könnyebben az ember...

Ez így van. Nekem is mindig szerencsém volt, mindig jókor voltam jó helyen. Hiszen felvételiztem a Székesfehérvári Zenekarba brácsásnak, azután, amikor a Tátrai Vonósnégyes államosítása miatt megüresedett egy szólamvezetői státusz, azt is megpályáztam. Éppen akkor hívtak ugyanebbe a kvartettbe játszani, amikor szanatóriumban töltöttem két hetet, s így tökéletes kondícióban kezdettem muzsikálni a vonósnégyesben. A beilleszkedés, a repertoár elsajátítása pedig komoly kihívást jelentett.

■ Egy ilyen típusú munka tényleg olyan, mint a bázasság, csak itt nem egy, hanem bárom másik emberrel köti valaki össze az életét...

Nemcsak zeneileg, emberileg is jól ki kell jönni egymással. Tőlünk is megkérdezték a turnéink során a szállodákban, lehetnek-e ugyanazon az emeleten a szobáink, mert akik előtünk jártak ott, a legtávolabbi helyeket választották, hogy a lehető legkevesebbet találkozzanak. Nálunk nem volt

ilyen probléma. Sokat számított, hogy ezeket a muzikusokat én korábbról is jól ismertem, Tátrai kamarazenekarában is dolgoztam. Banda Edéről volt a legkevesebb személyes tapasztalatom, félttem is tőle, mint a tüztől... Egyébként van előnye annak, ha az ember beül egy olyan társaságba, amelynek nagy a repertoárja. Így kénytelen mindezt elsajátítani, nekem pedig szerencsére megvan ehhez a képességem, jól tudok lapról olvasni. Ha pedig nincs annyi idő, hogy az ember tényleg jól megtanulja a darabokat, akkor ügyeskednie kell, úgy tenni, mintha tényleg tudná... A zenekari kollégáknak is mindig mondom, hogy baj csak abból van, amit az ember eljátszik. Ez a tézis vonósnégyesre nem annyira alkalmazható, de azért ott is lehet „ügyeskedni”... Mindig mondogatom azt is, hogy vannak képességeim, érdemeim, legfőképp azonban szerencsés vagyok.

■ A zenekart vagy a vonósnégyest szerette jobban?

A kettő kiegészítette egymást. Mindegy, hogy vonósnégyes, nagyzenekar vagy kamarazenekar, lényeg, hogy jó zene legyen. Mindenhol óriási élményeket tud szerezni az ember. Az a legfontosabb, hogy milyen társaságba, milyen karmesterhez kerül. Én boldog ember vagyok ilyen téren, hiszen jó együttesekben, jó zenéket játszhattam. Nagyon szép élményeket őrzök minden zenekarról, ahol muzsikálhattam, s visszatérteni nagyon jó dolog. Voltak persze hagnik, amelyeket az ember pénzért és nem gyönyörűségéből vállalt, de előfordult az is, amiről a Bécsi Filharmonikusok mu-

szikusa ír, hogy az ember megdöbbenve gondolta végig, hogy „ezért még fizetnek is?” Gyerekként, aki reggelenként hegedült, sosem hittem, hogy ekkora pályát fogok befutni. Ezt nem lehetett előre elképzelni... Az évek során az ember saját magát is alakítja, akárcsak azt az együttest, amelyben játszik. Ez szintén nagyon lényeges dolog. Sokat veszekedtünk a próbákban a kollégákkal, hogy milyen vonással, milyen dinamikával, tempóval játszunk az adott művet. A végén aztán kompromisszumot kötöttünk, ami jó muzsikát eredményezett. Nem egyszerre, az első pillanatban, de előbb-utóbb eljutottunk addig... Mindig előbb veszem össze a karmesterrel, mint a kollégákkal...

■ A szaktudására ma is szükség van, hiszen zsűrizni és meghallgatásokra is hívják. Nemrég a Rádiózenekarban rendezett meghallgatáson is részt vett...

Nagyon furcsán alakult a minősítés, és mélyen elszomorított, ami ott zajlott. Arról, hogy a végeredmény hogyan született, mondhatom, fogalmam sincs... Sajnos nem mindenki vette ezt a feladatot egyformán komolyan. Persze, volt már máshol is olyan próbajáték, ami a dolog megcsúfolását jelentette. A szempontok mindig egyediek...

■ Minek köszönhető, hogy nemcsak tanácsokat tud adni, hanem ennyi idősen még ilyen aktívan muzsikálni is?

Azt hiszem, ez a génektől és az életmódtól függ. Nekem ebben is szerencsém van, mert mozgásmániás vagyok. Ha napi tíz órát ültem a vonósnégyesben, reggel akkor is el kellett mennem focizni, úszni vagy sétálni. Mozgás nélkül ugyanis nem tudok meglenni. Most is rendszeresen sportolok, egyik nap teniszezni, másnap biliárdozni, pingpongozni járok, de gombászni is örömmel indulok. Minden, ami labda, nagy hatással van rám, ahogy minden, ami mozgással jár. Akárki akármit mond, a zene bizonyos szempontból sport. Izommunka, kondíció kérdése, hogy az ember mennyire bírja a strapát. Ha csak ül a fenekén, az is megrövidíti a képességeit. Úgy vélem, szintén rengeteget számít, hogy képes vagyok mindent humorral szemlélni. Nálam a boldozásnak sosincs vége, de arra mindig ügyelek, hogy ne bántsam meg az embereket. Tényleg azt gondolom, hogyha valakinek 85 éves korában megadatott az, hogy két értelmes mondatot el tud mondani, és képes felemelni a hangszert olyan magasságba, hogy az állá alá tegye, az már nem panaszkodhat!

R. Zs.

Hangversenykritika

Szeptember 27.

az Operaház Ének- és Zenekara

Ünnepi hétvégét tervezett szeptember 26-ra és 27-re a Magyar Állami Operaház: a jubileum előestjén gálaműsor hangzott el, másnap pedig az 1884. szeptember 27-i nyitó-előadás műsorát idézték fel, koncertszerű előadásban. A 125 évvel ezelőtti esemény emlékét írott dokumentumok őrzik – pedig mit nem adnánk egy bármily kezdetleges hangfelvételért! A 27-i műsort viszont felidézheti az érdeklődő utókor – akkor meglesz a haszna annak, hogy zavaróan munkálkodtak a színpadon a kamerákkal az audiovizuális felvétel készítői. Az ünnepi beszédeket követően Erkel Ferenc Bánk bánjának I. felvonása, majd a Hunyadi László című opera nyitánya következett, szünet után pedig Wagner Lohengrinjének I. felvonása. A földszinten a jobb oldali páholyokban az Operaház örökös tagjai foglaltak helyet – közülük Sólyom-Nagy Sándor a Bánk bán Petúrjaként lépett színpadra, Molnár András pedig a Lohengrin címszerepében. A többiek a hallgatóság krémjét jelentették, hiszen néhányan a felidézett műsor valamely szerepében is felejthetetlen alakítást nyújtottak. Rádásul a nézőtérben is számos rangos művész jelent meg, akiknek szintén sajátjuk a műsor egyik-másik szerepe. Aligha irigylésre méltó az utód, akinek énekét a nagynevű elődök hallgatják, akarva-akaratlanul: kritikusan. Minden bizonnyal kritikusabban, mint a közönség, mert aligha tudják „kikapcsolni” emlékeiket. És hasonlóképp érezhettek az Operaház ének- és zenekarának egykori tagjai, hiszen ők is belülről ismerik e műveket. Ugyanakkor, a megszépítő messzeségen túl a kritikátlanságért dolgozott mindenki; az ünnepi est közreműködői aligha a szakmai igényeknek vagy a közönség elvárásainak akarhattak megfelelni. A múlthoz kellett felnőniük, azzal a büszkeséggel, amelyet a nagy hagyományok folytatói érezhetnek. Hasonlóképp, a közönséget is elsősorban a történelmi, zenetörténeti esemény vonzotta – a jelenlét ténye egyfajta kiváltságtárgy-érzetet adott. Ebből talán kisugárzott valami az Andrassy útra is, ahol kivetítón követhették a műsort a további érdeklődők.

Az első rész karmestere Kovács János volt, a Wagner-felvonás dirigense Fischer Ádám. Napjaink előadóművészet-történetének két jeles személyisége; egyik idehaza-működése okán (miként az egykori aranykor művészei, Kovács János is javarészt Budapest zenei életét gazdagítja), másikuk nemzetközi tapasztalatokkal felvértezve.

Az idézet kötelez; a műsorszámok nem cserélhetők fel – pedig a Hunyadi nyitánya is szép hangütés lett volna!

A koncertszerűnek hirdetett előadáson az énekesek korántsem oratorikus személytelenséggel álltak; alkalmi helycserékkel, gesztusokkal és szemkontaktussal próbálták nyilvánvalóvá tenni: színpadi szerep megjelenítői. Hallgattuk a 19. századi magyar zenét (azt a zenét, amelyet a 19. századi magyarság olyannyira sajátjának érzett), s valahol megérintett mindenkit a múlt atmoszférája. Korántsem tűntek „bosszantónak” a prozódiailag problematikus szavakmondatok – sőt, néha a kiszámolókhöz vagy gyermekmondókákhoz hasonlóan már-már önálló életre keltek a (szöveget szinte ellenpontozó) zenei ritmusképletek. A Bánk bánban csupán Ottót éreztem „szereptévesztőnek”: Nyári Zoltán rámenősen ostromló figurája már-már elhitette, hogy érzelmi/indulata őszinte, tehát indokolatlan szimpátiát ébresztett. A tenor hősszerelmes mindig rokonszenves.

Az Operaház Ének- és Zenekarára minden bizonnyal hatott az ünnepi léghő; lelkesítő lehetett a pódium reflektorfénye. Összeszokottan muzsikáltak Kovács Jánossal: jelentős mértékben követve instrukcióit – ám épp a részleges teljesítéssel elérve azt, hogy a dirigens ne emelje a mércét. Egyetlen előadáson így kamatozott a befektetett munka – ha sorozatban (ill. rendszeresen) szerepelne a repertoáron a mű, az igényes karmester aligha érné be ennyivel. S vonatkozik mindez a nyitányra is.

A szcenírozás nélküli Lohengrin nyilvánvalóan örömenélés volt a legutóbbi színreállítás után; visszahelyeződött jogaiba Wagner zenéje, a szereplők a partitúra utasításai értelmében léphettek kapcsolatba egymással. Sümegi Eszter teljesítménye kimagasló volt, s a legszebb pillanatokban Molnár András is hozta régi formáját. A zenekar sokkal koncentráltabban játszott; mintha a wagneri zenei nyelvet különösebb erőlködés nélkül, természetesebben értenék s beszélnek, mint Erkelét. A nagy igyekezettel menthető, hogy a kezdés korántsem sikerült atmoszféra-teremtőre: az éteri-áttetsző hegedű-hangzások földközébe kerültek. De amikor a hangszerek nyelvét megoldotta a szöveg, magára talált az együttes. Az ünnepnek nagy átütőereje volt – az ünnepi előadás fogadtatása is sejtette: a műfaj közönsége állhatatos, kitartó és hűséges, és aligha kell attól tartani, hogy elpártol az Andrassy úti palotától.

Október 6.

MÁV Szimfonikus Zenekar

Új ülésrenddel kísérletezik új bérleti sorozatainak színhelyén a MÁV Szimfonikus Zenekar: az Operettszínházban nem I., II. hegedű, brácsa, gordonka elrendezéssel, hanem I. hegedű, gordonka, brácsa, II. hegedű a vonósszólamok ülésrendje, a bőgőkkel hagyományosan a gordonka-szólam mögött. A „hely szelleme” sugallhatta a 7 órás kezdetet, ami az Erdélyi Miklós bérlet nyitóestjén kifejezetten hasznosnak bizonyult. Tartalmas és terjedelmes műsort kínáltak: az első részben Mozart két A-dúr zongoraversenyét az utóbbi időben örvendetesen gyakran fellépő Ránki Dezsővel, a szünet után pedig Bruckner egyik legismertebb szimfóniáját, a VII-t. Az est dirigense az együttes művészeti vezetője, Kollár Imre volt.

Újdonság a helyszín nemcsak a közönségnek, hanem a zenekarnak is – éppen ezért érdemes nagyon figyelni a tényleges hangzásra: rejtett erények tűnhetnek fel, és a hangképet retusálandó, megoldásra váró feladatok.

Az azonos alaphangnemű két versenyművet egymás után végighallgatni: élmény, élő előadásban kiváltképp! Már a szem is előre örül e műsor láttán – s ha a hangnemszimbolika bármilyen megnyilvánulása akusztikus élménnyé válik, az további öröm. Panaszra semmi okunk – éppen ezért talán nem hat ünneprontásnak, ha néhány konkrét észrevétel következik. Kollár Imre és a zenekar immár egy éve dolgozik együtt; ki kellett, hogy alakuljon az a hallgatólagos jelbeszéd, amelynek birtokában akár szemvillanásból „értik egymást” (azaz, megérteti magát a karmester – amit a zenekar reagálása igazol vissza). Ez hol működik, hol pedig még nem alakult ki. A tematikus területek pregnánsan váltják egymást, az egyes szakaszok hangszerelési finomságai gyakran jutnak érvényre, viszont a kezdések pontossága általában megoldatlan. A halk néha bizonytalan, máskor jelentéktelen – éppen ezért nem a dinamikai skála egyik végpontjaként érzékeljük. A Mozart-versenyművekben (természetesen) kisebb vonóskar szerepel – az általuk produkált (a művek adott pontjain meghatározó jelentőségű) unisonók kívánnivalót hagynak; azonnal hozzá kell tenni, hogy a Bruckner-szimfóniában a nagy apparátus unisonói viszont sohasem tévesztették el hatásukat. A finom-cizellált hangkép létrejöttét akadályozza, ha egy-egy vonósszólam nem egységes; nevezetesen, ha a dallamjátszó prímében egy-egy

rövid frázis, motívum kifejezését aránytalan dinamikai gesztussal próbálja hatásossá tenni néhány játékos. Ugyancsak problematikusak a hangsúlyos ütemegységre eső záróhangok: néha trambulinként szolgáltak a következő frázis indításához. Az ilyen apróságokkal együtt, fegyelmezetten játszott a zenekar – s mozarti A-dúrrol lévén szó, épp a derű általános hiánya tűnt fel. Azok a belső elmosolyodások, amelyek a múltbeli emlékkép és a vágyott ábrándkép felidézésének egyaránt velejárói lehetnek. A bensőséges-szelíd mosoly, amely átsugárzik a zenei faktúrára, s a mű adott helyén többé vagy kevésbé vonja magára a figyelmet. Az Operettszínház pódiuma: korrekt képet ad a megszólaltatottokról; néha talán kicsit túlságosan is pontosat, tehát, már-már rézkarc-élességű apró gesztusokat jelenítve meg. Ebből következik, hogy sok részletszépségre is felfigyelhettünk, a kamarazenei érzékenységű párbeszédre a zongora és némely zenekari hangszer (ill. hangszercsoport) között – amiben része volt a közös hangzás-elképzelésnek, a hasonlóképp kidolgozott frazírozásnak.

Taps Mozartért – de nem annyi, hogy a szólista még a pódiumon kaphassa meg a virágcsokrot. Nem kellett hasonlótól tartani a koncert végén: a kétségkívül hosszú szimfónia után ráerősen tapsolt a közönség (ami a tetszés egyfajta jele; nem szándékozott pánikszerű gyorsasággal elhagyni a termet). Kollár a leghatékonyabban a szimfónia nyitótételében hozta ki a maximumot a hangszeresekből; tagoltan szólt a hangfolyam, követhető volt az utalások-visszautalások rendszere, aligha tűnt üresjáratnak, felesleges duplázásnak. A lassú tételhez több ösztöne elkötelezettség kellett volna, hit abban, hogy a leírottak érzelmi töltete pontosan ennyi ideig tartó kifejtést (közlést) igényel. Itt néha kiegyenlítően sikeredett a hangzás (afféle összhangzattani diktálásra emlékeztetve, amikor a tanár – segítő szándékkal – kiemeli valamely szólamot). A Scherzo is inkább tarka, mint színes volt – s a fináléra érhetően általánossá vált az elfáradás. A részletszépségeket hosszasan lehetne sorolni; leginkább a remek teljesítményt nyújtó gordonkaszólam érdemes a kiemelésre. Ha melodikus anyag jutott nekik, áradóan hömpölygött a dallam; máskor pedig bármely hangszer/szólam tematikus anyagát olyan érzékenységgel kísérték, hogy nyilvánvaló: nemcsak szólamukat játszották megformálva, hanem tisztában voltak a zenei szövet belső összefüggéseivel. A fafúvósok elsősorban szólalistaként nyújtottak jó teljesítményt, a nagylétszámú rezekarnál a korálszerű szakaszokban néha a dinamikai kiegyensúlyozatlanság

tette nehezé a harmóniai történések követését. Hasznosnak bizonyult, hogy Kollár Imre a nagyformák felől közelítette a tételeket; ily módon csak ritkán tűnt parttalannak Bruckner muzikája.

Kedves gesztus, válságos időkben különösen értékelendő: a koncert végén koncertfelvételekből összeállított CD-vel kedveskedett a hallgatónak a zenekar vezetősége, e gesztussal köszönve meg hűségüket, melylyel az új helyszínen is kitartottak a zenekar mellett.

Október 8.

Győri Filharmonikus Zenekar

Az Alma mater koncertek sorában a Zeneakadémia Nagytermében október 8-án került sor Várdai István cselló diplomahangversenyére. A műsor gerincét két versenymű adta: Dvořák h-moll csellóversenye és Brahms a-moll kettősversenye, melyben a mostanra már kétségkívül méltán művészrangot szerzett diplomázónak Baráti Kristóf volt a szólista-partnere. Ezt keretezte a vendég-zenekar „ajándéka”, kezdésként Dvořák két szláv tánca, búcsúzásként Brahms két magyar tánca. Az est dirigense Berkes Kálmán volt.

Ha a közelmúltban volt protokolláris diplomakoncert, akkor ez volt az. Nemzetközi versenygyőzelmein túl Várdai István az elmúlt évadban idehaza oly gyakran és nívósan szerepelt koncerteken, ami rutinos pódiumművésznek is becsületére válnék. A monumentális műsor önmagában is figyelem-felkeltő – mégis megható az a teltházias érdeklődés, amely az eseményt várta. S ezúttal mélységesen igaz a közhely: várakozásunkban nem kellett csalódnunk!

Bizonytalán lelkesítően hatott a Győri Filharmonikus Zenekarra is a két kiváló szólista; olyan kíséretre gondoskodtak, amelyre – talán a Kettősverseny középtételét leszámítva – kevés panasz lehetett. A zenekarnak az idei évadtól művészeti vezetője Berkes Kálmán – a hosszútávú együttműködés tudatában nem a vendégkarmester műsororientáltságával készítette fel együttesét, hanem a közös zenei nyelv kialakítása reményében. Amikor a zenekar félszavakból (félmozdulatokból) is érti a karmestert. Berkes dirigensi múltjának legutóbbi állomása a tokiói Musashino Zeneakadémia zenekara – olyan együttes, amelyet hosszú éveken keresztül maga nevelt ki magának, s szoktatott „kézhez”. A fiatalokból álló együttes másfajta gondoskodást igényelt (néha többet, néha kevesebbet), mint a felnőtt-hivatásos magyar zenekar. Amire itt is feltétlenül szükség lenne: a pontos egyszerre megszólalás érdekében a félreérthetetlen „beintések”-re.

A győriek játékanak erősségét ezúttal az építkezés biztonsága jelentette, különböző léptékekben egyaránt. Ezen belül a rövid motívumok-szegmensek-dallamfordulatok megformáltsága volt kiváltképp dicséretes (komoly próba-szakaszt sejtve). Feltűnt a játékosok állandó „jelenléte”; a hosszabb szünetek után a szólamok nem egyszerűen beléptek, hanem igyekeztek beleilleszkedni a hangzás-folyamokba. Eltűnt az a matt alapozás, amely korábban gyakran már-már személytelenné tette játékokat, és a két versenymű sokszínű hangulatvilágát mindenképp színesen adták vissza. Ez a vitalitás akkor is szimpatikus, ha a dinamikai skála differenciáltságával adós maradt az előadás. E koncert műsorát előző este már eljátszották Győrben – így annak zenei tapasztalatait kamatoztathatták. A programmal azonban már nem volt mit tenni; pedig bizonyára már első alkalommal is kiderült, hogy a látszatra tetszetős elképzelés a gyakorlatban nem működik. A nyitó két szláv tánc tekinthető afféle bemelegítésnek – ám a kettősversenyt (és a két szólista ráadását) követő magyar táncok kényszeredett függelékként hatottak. Sokkal hatásosabb lett volna a szólistaparádé hangjaival búcsúzni – de a kinyomtatott és bekonferált műsor kötelezett...

A diplomázónak – szemmel láthatóan – nem tűnt tét-mérkőzésnek e koncert. Ezért (bizonyára szólista-társával egyetértésben) lelkesen vállalkozott a határvonalak feltérképezésére; a tempókat illetően is. Bárkitől is származott a tempó-javaslat: a szólisták élvezettel fogadták a kihívást, s többnyire győzték, zeneileg is kielégítően. Ugyanakkor nem hallgatható el, hogy néha a túlságosan gyors tempó lehetetlenné teszi a befogadás mélységét-alaposságát. A bravúros Kettősverseny például mindenképp vesztett mondanivalója (korábban megszokott) súlyából, s korántsem biztos, hogy ez a „karcsúsítás” összességében javára vált a hallgatóság műismeretének. (Az előadói bravúrra, akár csak a ráadás Händel-darab esetében, szívesen emlékezünk vissza.)

Október 9.

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Választékos hallgatnivalót kínált az „Ének és szimfónia” címmel meghirdetett Klemperer-bérlet második estjén közönségének a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Nemzeti Énekkar, Kocsis Zoltán vezényletével. Tallózás a 20. század zenéjéből: Farkas Ferenc, Eugen Sucho, Debussy és Rahnanyinov műveiből állt össze a műsor. A cím és a szerzők neve láttán Debussytól bizonyonnyal a Három nocturne-re tippelnénk elsőként – de hiába; az énekkar csak a nyitószámban szerepelt: Farkas Cantus Panno-

nibusban, melyet Thomas Christian szólójával Suchon-mű követett: Fantázia hegedűre és zenekarra. A műsor második részében A holtak szigete című, népszerűnek mondható Rahmanyinov-művet Debussytól a Zenekari képek két saroktetele keretezte: a Gígues és a Rondes de printemps. A Farkas-mű éppen fél évszázados – akár jubiláló gesztusnak is tekinthető a megszólaltatása. Suchonál hiába keresnénk kerek számú évfordulót – s a 61 éve készült darab hallgatása közben mindegyre arra kellett gondolnom: nagy ajándék e műnek, hogy itt és most felcsendülhetett. Ezúttal a koncert elején láthattunk rövid vetítést, melyen mind Kocsis, mind Thomas Christian kevéssé meggyőzően próbáltak kedvest-szépet mondani a műsor első részéről. (Christian egyébként előszeretettel tűz műsorára ritkaságokat, alig hallható, elfeledett kompozíciókat – s diszkográfiájában is szép számmal szerepelnek inycenségek, a ritkaságok kedvelőinek.) A Farkas-mű kifejezetten érdekes volt; rendkívül hasznos, hogy a tétel előtt felhangzott magyar műfordításban a megzenésített Janus Pannonius-vers – hogy még emlékezve ritmikájára, a latin szövegű versek időmértékes megzenésítésében gyönyörködhesünk. A választékos igényes hangszerelés hallatán könnyen belátható, miért kerül csak ritkán előadásra. A Sucho-fantáziától csak azért sajnáltam a félórányi koncert-időt, mert helyette akár több méltatlanul elfeledett magyar művet is meg lehetett volna ismertetni a közönséggel. Az előadásra nem lehet panasz: valamennyi közreműködő odaadó figyelemmel játszott a művet, s így valóban lehetett „hátradőlvé gyönyörködni”. A szünet után következett az idő-játék: korábban készült kompozíciókkal. Míg a Cantus Pannonicus félszázada kiérdemelte az „archaikusan modern” besorolást, s ma is találónak tűnik e meghatározás, a Debussy-tételeknél nem befolyásoló a bemutató ítéseinek véleménye; a szerző más műveinek ismeretében korántsem eme ritkaságok beskatulyázása a cél. A Zenekari képek felidézett tételei ciklusbeli helyüknek megfelelően töltöttek be kezdő- ill. záró funkciót, s ezáltal nagyon jótékony hatásúnak tűnt, hogy köztük a program legismertebb száma kapott helyet. A címadó Böcklin-kép nyugalmat árasztó – ez aligha mondható el Rahmanyinov zenéjéről, kiváltképp az est túlnyomórészt pasztell árnyalatokban gazdag programjában.

Meg kell hagyni, akármilyen volt Kocsis szándéka ezzel a műsorösszeállítással, a gyakorlatban kedvező fogadtatásra talált. Az időmértékes verselésű Farkas-tételek és a játszani virtuóz, ugyanakkor hallgatni feszültség-

mentes Fantázia valamiképp felébresztette a közönség fogékonyságát: a szünet utáni számok zenei történéseit, a színek és hangszínek váltakozását, s a feszült pillanatokat érzékenyen követték. Jót tett a második rész „egybekomponálása” is, hogy tapsokkal nem tagolódott három részre.

Amióta a hazai hangversenylátogatás gyakorlatában a közönség nagyrésze egy-egy zenekar (egy vagy több) bérletét választja, tehát együttesek mentén tagolható, különösen fontos, hogy egyazon sorozat különböző „fajsúlyú” esteket tartalmazzon; hogy bármely zenekar törzsközönsége megélhesse a zene világának gazdag változatosságát.

Hála a főzeneigazgató Kocsis Zoltánnak, az utóbbi években a Nemzeti Hangversenyzenekar repertoárjának jelentős részét ritkaságok, érdekességek teszik ki. A többihez tudnak viszonyítani; s így mindig képesek elhelyezni a zeneirodalom többdimenziós rendjében a számukra új műveket is. Biztosan tájékozódhat tehát a közönségük – s csak azt sajnáljuk, hogy épp a magyar közelmúlt zenéje az, ami ritkán kerül érdeklődésük (s így figyelem-felkeltésük) fókuszába.

Október 13.

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara Mahler-bérletének nyitó koncertjén az előző esti program szerepelt: Hugo Alfvén: Gustav Adolf-szvitje, Griegtől az a-moll zongoraverseny, valamint Dvořák VIII. szimfóniája. Az est szólistája Bogányi Gergely, dirigense a svéd Johan Arnell volt. Mint a dirigense életrajzából megtudhattuk, többéves együttműködés fűzi e magyar együtteshez – a Kissingeni Nyári Fesztiválok után most otthonában vezényelhette a zenekart. Alfvén műve igazi csemegének ígérkezett: a csaknem fél évszázada elhunyt szerző művei ritkán hallhatók koncerttermeinkben. Miként már az öt tétel címe sejteti, részben programzenéről, részben pedig neoklasszicizáló muzsikáról van szó. Első hallásra megkedvelhető, tetszetős zene, amely dallamos (a popularitás alapfeltételének eleget téve), formai felépítése áttekinthető – tehát atmoszféra-teremtéshez ideális. Ámde – épp a plasztikus struktúrából adódóan – már első hallásra könnyen megítélhető, ha az interpretáció hiányérzetet keltő. Nem szükséges zenei előképzettség ahhoz, hogy ki-ki kitalálja a II. tétel kezdetén a folytatást: a pregnáns ritmikájú kezdőtéma fúgaszerű feldolgozásra remekül alkalmas. Ilyenkor a tempóingadozás aligha megengedett; ezúttal viszont „kócosan” sorjázta a további téma-belépések. A karmester feladata lett volna a

szólamok összerendezése. Arnell túlságosan is joviálisnak bizonyult; néha bal kézfeje mozgásával jelezte, el tudna képzelni intenzívebb hangzást, ám alapvetően rábízta az együttesre a kivitelezés megannyi apró árnyalatát. Kiváltképp a visszatérő formai szakaszokat megelőző agogikus lassításoknál hagyta őket magukra, s így az elbizonytalanodott muzsikások gyakran pontatlanul kezdték a visszatérő szakaszokat is. Talán csak a Menüett-tétel időzöjles Mozart-reminiszcenciáját nem hagyta elsikkadni.

A Grieg-zongoraverseny az udvariaskodás jegyében telt. A szólista (jól felfogott érdekből) figyelt a karmesterre, de épp a fent említett bizonytalankodások következtében ettől nem lett pontosabb az összjáték. Talán épp e magára-hagyottság is hozzájárult ahhoz, hogy Bogányi mintegy önállósítsa szólamát, kevés figyelmet fordítva a kamarazenei érzékenységgel együtt-muzsikálásra. A behízelt dallamokat várta a hallgatóság – a biztos hatás tudatában általában szépen formálva csendültek fel. A hegedűszólamok szépsége dinamika-függő volt; a pianók – gyakori hiba – néha jelentéktelenné silányultak, a dinamikai csúcspontokhoz vezető út pedig alkalmanként esetlegesen sikeredett. A bensőségességről a brácsa- és csellószólam gondoskodott leginkább.

Dvořák VIII. szimfóniája hallatán tudtam megfogalmazni, mit hiányoltam leginkább a műsor első részében: azt az örömet, amit a szellemes-frappáns, gyakran humoros fordulatok kínálnak. Ez a muzsika: örömforrás, előadóknak és hallgatóknak egyaránt. A részletszépségek legtöbbször ezúttal bennrekedt a partitúrában, a nagy élmény elmaradt. Arnell leginkább csak celebrálta az estet, levezette, igyekezete szerint pedánsan. Hogy mennyire nem a pillanatban élt, leginkább a búcsúzó ráadás-számnál derült ki. Alig csendültek fel Sibelius Valse triste-jének kezdő pizzicatói, amikor kérésselhetlenül muzsikálni kezdett egy mobil. Mi sem lett volna kézenfekvőbb, mint leinteni a zenekart, néhány mozdulattal kommentálni a történeteket (vagy nem), és immár lélegzetviasszafojtott csendben újratekinteni a tételt. Ehelyett folytatta; mintha a rossz rajt után engedné tovább a mezőnyt... A tétel folyamán győzedelmeskedett a zene szépsége – de a rossz szájíz megmaradt.

Október 14.

Budafoki Dohnányi Zenekar

Ünnepi hangversenyt ígért a 60 éves Vajda János tiszteletére a Budafoki Dohnányi Zenekar bérleten kívüli koncertjének szórolapja – s valóban azt kaptunk! Azok is, akik a szerző eddigi életműve többé-kevésbé alapos ismeretében hallgatták, s azok is,

akik esetleg korábban nem találkoztak műveivel. Nekik kifejezetten készíttetést jelenthetett arra, hogy „felfedezzék maguknak” a szerzőt. Szerzői estet adni: tiszteletreméltó vállalkozás. Sejteti a közreműködők elkötelezettségét, s ilyen alkalmakkor általában intenzívebb élményhez jutunk, mint vegyes összeállítású esteken. Kiváltképp eredményes, ha az előadók jártasak az adott komponista zenei világában – ami ezúttal is bebizonyosodott. Hollerung Gábor vezényletével a Budafoki Dohnányi Zenekar (többször a Budapesti Akadémiai Kórustársasággal együtt) több Vajda-művet tűzött már műsorra (néhányt bemutatóként, s általában találva lehetőséget arra, hogy a megtanultakat ismételt eljátszásokkal kamatoztassák). Most a Zeneakadémián hallhattuk a nagyzenekarra szánt Last Minute Tourt, a zongorára, 14 rézfűvősrre és bőgőre komponált Rapszódia, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság közreműködésével a Változatokat (Szilágyi Domokos: Változatok egy képzeletbeli Weöres-versre című ciklusának részleteire); majd szünet után Cselóczki Tamás tenorszólójával és az MR Énekkarral közösen a monumentális Pater noster csendült fel (Az elnyomott jobbágyok Miatyánkja a földesurak ellen; melynek szövegét XVIII. századi ismeretlen diákköltő versének felhasználásával írta Várady Szabolcs). Az igényes műsor sikeréből orosz-lánrész jár Hollerung Gábornak.

Többféle karmester-attitűd él napjaink koncert-gyakorlatában is egymás mellett; mind-egyiket az eredményessége minősíti. Hollerung konkrét elképzelésekkel rendelkezik valamennyi műsorszámról, konkrét elvárásai vannak a zenészekkel szemben – s amikor előadásra kerül a sor, energiát nem kímélve van jelen a dobogón. Egész testével dolgozik, intenzitása a legtöbbet hozza ki muzsikusaiból (az érem másik oldala, hogy amikor olyan dirigenssel lépnek fel, akiben nem izzik hasonló magasfeszültség, azonnal biztonsági üzemmódra kapcsolnak!). A zene iránti elhivatottságban élen jár, a testreszabott feladatokat irányításával odaadó muzsikusként végzi. Bizonyára hozzájárul munkájuk eredményességéhez, hogy gyakran kapnak bepillantást szerzők műhelytitkaiba, amikor például „A megérthető ZENE” sorozatban rendszeresen hallgatják karmesterük előadásait. Ilyenkor korántsem csupán elemzések hangzanak el, hanem gyakran különböző stílusú kompozíciók közötti (többé-kevésbé rejtett) összefüggésekre is fény derül – tehát, a játékosoknak megvan a lehetőségük, hogy a későbbiekben (akarva-akaratlanul) értőbben olvassák a kottát.

A zenekarnevelés sajátos útja ez – melynek hangzó eredményében gyönyörködhattünk Vajda János szerzői estjén is. Mert nyilvánvaló: nem kell minden műsorra kerülő darabot elemzéssel apró darabokra bontani; az intonációs típusok anélkül is képesek plasztikusan megjelenni.

Vajda János zenei nyelvének jellegzetessége, hogy úgy sajátja a szerzőnek (vagyis rá és csakis rá jellemző), hogy mindeközben nem tagadja meg a múltat, pontosabban: a zenei elemekhez a történelem folyamán hozzátapadt jelentéseket. Korántsem véletlen, ha a jellegzetes hangszerelési, akkordfűzési vagy akár melodikus fordulatok ismerősek – Vajda nem akar nyelvújító lenni; ő a történelmi szókincs élő-hatásos elemeiből választja pregnáns kifejezőeszközeit. Zenéjét hallgatva így egyszerre tölti el a hallgatót valamiféle „otthonosság-érzet” (ismerősség), s az a megnyugtató bizonyosság, hogy lám, képes felfogni/megérteni akár első hallásra is a kortárs kompozíciót. A Vajdánál felvillanó ismerős fordulatok korántsem idézet-funkciót töltenek be (vannak tudatos idézetei, azok félreismerhetetlenek) – viszont képesek rendkívül intenzív hatást kiváltani. Az est műsorából ilyenre legjobb példa a Pater noster, amely (már apparátusánál fogva, s szövegválasztásából adódóan is) nem kisebb remekmű, mint a Psalmus hungaricus kései utóda.

Hallgattam a koncertet, és boldog voltam. Csak később fogalmazódtak meg a szomorú felhangok, jobbra költői kérdések formájában. Mint például, hogy miért kerül sor csak ritkán zenekari szerzői estekre? Hogy miért tűnik néha misszionának az ilyesfajta vállalkozás, amikor – mint ez az est is bizonyította – élvezetes, őszinte közönségikert kiváló kortárs szerzői estet is lehet rendezni. És az már csak nem is kérdés, hogy miként értesülhetnének e tanulságokról más együttesek műsorszerkesztői, s általában, hogyan profitálhatna belőle leginkább a hazai zenész-társadalom.

(NB. történt azon a napon, amikor a Trafóban Eötvös Péter – kamarazenei - szerzői estjére került sor.)

Október 18. Budafoki Dohnányi Zenekar

A Budafoki Dohnányi Zenekarnak A megérthető ZENE című sorozata ebben az évadban az Olasz Kultúrintézetbe került át; szerencsére a lelkes és elkötelezett hallgatóság toleránsan vette az akadályokat. Az élet teljessége – ezt a találó címet kapta az Hommage a Perye András alcímet viselő nyitókoncert, mely Hollerung Gábor bevezető előadását követően Mozart Don Giovanni-jából az I. felvonás fináléját ígérte.

Szomorú belegendolni, hogy több mint 29 éve hunyt el Perye András, akinek egykori tanítása mindmáig él és kamatozik. És elképzelhetetlen, hogy november 19-én 81 éves lenne...

Hollerung remek ismeretterjesztő, biztos lehet abban, hogy amit elmond, termékeny talajra talál. Éppen ezért, rendkívül nagy a felelőssége, mit mond el (mert amit nem mond, azt nem fogja tudni a népes publikum). A Peryét ismerő hallgató eljátszott a gondolattal: hogyan reagálna „Andriska” a hallottakra. Tény, mindvégig bólogatott volna... és ha a végén maradt volna ideje, megtartja kiselőadását, afféle kvintesszenciáját a témának. Amit csak azoknak érdemes elmondani, akik hallották az előzményeket. Nos, ez elmaradt, ám ami elhangzott, azt sem illik lebecsülni! Hollerung lebilincselte hallgatóságát, s biztos lehet abban, hogy további híveket-rajongókat szerzett Mozart operaművészetének. S amire talán ritkán gondolunk: a muzsikuskörében is! Mert aki zenekari tagként végighallgatja mindazt a többletet, ami a partitúrából aligha olvasható ki – nos, akarva-akaratlanul értőbben fogja játszani a későbbiekben a szerző műveit.

A felállás ismerős: Hollerung korekpet ad, életrajzi adatokat, s olyan tudnivalókat az adott műről, amiktől ki-ki beavatottnak érezheti magát. A csoda egészen a zenei illusztrációk megszólalásáig tartott. Tény: az előre megmutatott részletek haszna felbecsülhetetlen. Viszont az is igaz, hogy amit nem sikerült érdemben megszólaltatni, azt nagyobb egység részleteként is hiába várnánk. Az egyszerre hallható három tánc például továbbra sem lett hallható (de legalább mindenki tudja, hogy mit kellett volna hallanunk...). Röviden: a zenekar korántsem viseltetett pódium-rangú szerepléshez méltó felelősséggel a játszanivaló iránt! Sokat megtudtunk Don Giovanniról – és sok mindennel maradt adósunk az illusztráció. Például, korántsem volt összhangban az elmondott (hallott) és a felcsendülő (hallott). Kálmán Péter Don Giovannija aligha a telhetetlenség vágyával/érzetével hadarta el a Pezsgőáriát (számára aligha jelentett többet, mint némely buffo-figura számára a hadaró-ária vagy duett). Hasonlóképp, az „akciók” is benne maradtak a partitúrában. Bretz Gábort (Leporello) leszámítva, a gesztusok alig jelzés-értékűek maradtak, a figurák nem keltek életre. Az olasz nyelvű énekléshez a szereplőknek szükségük volt a kottára – viszont olyannyira oratorikusan adták elő (földbegyökerezett lábakkal), mint ha sohasem léptek volna opera-színpadra, modern rendezésben! (Közben arra kellett gondolni: játékkal vajon jobb lett volna a szerepformálásuk?) Érsek Dóra (Donna

Elvira) hangilag katasztrofálisan lestrapált, Zerlinaként Cserekyei Andrea sem hiteles. Kolonits Klára Donna Annája indifferens, csakúgy, mint Szerekován János Don Ottavioja. A Hollerung Gábor által sejtetett műhelytitkok hasonlítóan érdekesebbek voltak, mint maga a megjelenítés. De egy biztos: aki bepillantást kapott e dramaturgiai műhelytitkok világába, másképpen fog beülni az Operaház nézőterére...

Október 18. Zuglói Filharmónia – Szent István Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus

Sovány vigasz, hogy 6 órakor kezdődött a Zuglói Filharmónia – Szent István Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus Mozart-koncertje; a Don Giovanni nyitányát és a Sinfonia concertantét (K.364) követő c-moll mise (K.427) „lefárasztotta” a hallgatóságot. Történt ez az 55 éve alakult István Zenekar jubileumi évadnyitó hangversenyén, a művészeti vezető, Záborszky Kálmán irányításával. A nyitány a bemelegítésnek esett áldozatul – alig tűnt többnek afféle kollektív szólam-felmondásnál. A kettősversenyt elsősorban azok élvezték, akik számára a látvány döntő jelentőségű: saját nevelésű szólisták léptek pódiumra, már megjelenésükkel ünneppé avatva az estét. Kovács Orsolya és Zárbok Zita oly összeforrottan játszott szólamát, ami önmagában is maximálisan dicséri a zenekari munkát. Más kérdés, hogy minőségi különbséget érezhettünk a hegedűs és a brácsás játékában; a brácsa nem egy „olyan hegedű volt, ami nagyot szólt”, hanem gyakran csupán visszfénye, bár zeneileg kifogástalan árnyéka a hegedűszólamnak.

Viszont, mindvégig szenvedtünk attól a nehézkedéstől, amelynek köszönhetően Mozart muzsikája ezúttal földhözragadt maradt. Kétségkívül fontos és hasznos, hogy valamennyi zenekari tag részesedjék a Mozart-játszás varázsából – ám ez a többlet koránt sincs összhangban a vállalkozás hangképével. A torzóként fennmaradt mise szakaszokra esett szét. A legnagyobb empátiát Simon Krisztina szólama váltotta ki, az énekes-próbáló nagy ugrásokkal – ám épp ez a zenehallgatás távolított el leginkább a gyönyörködtető Mozart-muzsikától. Az egész szólam valamiféle akrobatikának hatott, afféle megmutatom, mit tudok gesztusnak. Mozart, aki jól ismerte az emberi hang természetét, minden bizonnyal személyre-szabott szólamot komponált ezúttal. Tehát, korántsem az énekes életének megkeserítése volt a célja. Most a vállalkozás heroikussága érvényesült. A misében nemcsak azért tűnt embert-próbálónak a sok rövid tétel, mert az előadók feladata az lett volna, hogy mindegyiknek karaktert

adjak, hanem azért is, mert szinte egymás sarkára léptek a szakasz-kezdetek. Sohasem a (múló) pillanatot élvezhettük, hanem legfeljebb próbáltuk a szépen megoldott részleteket megőrizni emlékezetünkben.

A rendelkezésre álló nagy zenekari apparátus nehezítette az arányos hangzásképp létrejöttét; s így időről-időre maximum részlet-szépségekkel kellett beérnünk. Hasonlóképp, a nagy apparátus számlájára írható az a sok-sok pontatlanság, amellyel a csúcspont-hangra való megérkezés járt, vagy érzékeny-agogikus formálás következtében a záróhangok elérésekor.

A szinkópák ezúttal nem feszültségkeltő effektusként funkcionáltak, hanem ritmusképletek voltak csupán – ezáltal éppen azt a hatást nem érték el, amelyre hivatottak! A kórus a tőle megszokott megbízható teljesítményt nyújtotta.

A Szent István Király együttese kétségkívül a muzsikusan-utánpótlás rangos iskoláját jelentik – ám ha az érthető-índokolt pontatlanságokhoz hozzászoknak az ifjú muzsikusok, akkor könnyen fognak alkalmazkodni későbbi pályájuk során bármely együttes saját hiányosságaihoz. Ily módon elvesz az a sok-sok érték, amely kétségkívül jelen van, szinte észrevétlen, az István-együttesek mindennapjaiban.

Amire szívesen emlékezünk: a kettős-verseny két szólistájának együttlétszólása, és néhány tutti-állás a miséből. Ez viszont kevés a mérleg egyik serpenyőjébe – miközben a másikban esetleges igénytelenségek gyülekeznek. A Mozart-esten ezúttal Mozartból mutatkozott a legnagyobb hiány. És nem is csak a hallható élmények szintjén – valószínűleg a műsor eljátszása után is kevés olyan tanulsággal gazdagodtak az ifjú muzsikusok, amelyeket a későbbiekben kamatoztatni tudnak.

Október 25.

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Az „Álom és zene” matinékonzert sorozatának második rendezvénye báb-balettel kínált a Fesztiválszínházban, Mendelssohn: Szentivánéji álom című kísérőzenéjére. Novák János rendezésében, a Kolibri Gyermek- és Ifjúsági Színház művészei gondoskodtak a látványról (báb, díszlet, jelmez: Orosz Klaudia). A bábszínpadai átirat Fábri Péter munkája, a ma emberéhez szóló, aktuális-szellemes fordulatokban gazdag fordítás Nádasdy Ádám remeklése. Bábosok gyakran gépzeneire dolgoznak – ezúttal a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Nemzeti Énekar nőikara (és két szólista) gondoskodott a koncert-léggörőről. A produkció dirigense Antal Mátyás volt. Igen, korántsem csupán a kísérőzené – az élőzene jelentő-

sen megkönnyítette a bábosok munkáját, akik ily módon kiszabadultak a mechanikus idő szorításából. A Mendelssohn-kísérőzenének leginkább a szvitté formált tételei ismertek – a kórust is alkalmazók zenei élményet jelentettek a felnőtt hallgatóságnak is.

Szokás hangsúlyozni: a gyermekeknek mindenképp a legjobbat kell adni. Nos, ezúttal aligha lehetett panasz! A Nemzeti Filharmonikus Zenekar művészei vállalkoztak a kétségkívül hálátlan feladatra, mindeközben nem mondtak le az igényes muzsikálásról. Mert valljuk meg, a komplex produkcióban még tudatosan is nehéz volt kifejezeten a zenére figyelni. Az előadók „belakták” a színpadot; a Kolibri mestereiből színészekként jelentek meg, a mese-történet színpadát asztalra helyezték, előttünk hozva létre s módosítva a díszleteket és a bábjátékot – s mindehhez társult a többfunkciójú vetítő (néha információkkal, máskor pedig kinagyítva a bábszínpad történések java-résztét). A háttérben a zenekar játszott, a színpad egyik felét az énekar foglalta el. Antal Mátyás körültekintő munkáját dicséri, hogy minden gördülékenyen zajlott. A nőikarnak kevés énekelni-alója volt – így a műsor jelentős részére maguk is nézőkké válva élvezhették a játékot. A zenekari játékosok helyzete nem volt ennyire rózsás; leszámítva a nyitány éteri tündérhangját, zeneileg igényes produkciót nyújtottak. Azért kell ezt hangsúlyozni, mivel a közönség néha kétségkívül hálátlannak bizonyult: figyelt a mesére: a párbeszédre, ám amikor aláfestő-vagy közzene szólt, elérkezettnek érezték az időt az élmények megtárgyalására. És ez talán így is van rendjén (talán ezt érezték az adott léggörbőben a hangszerese is); és a megannyi rivalda-szereplés ünnepeitjei beilleszkedtek ebbe a szituációba. Mendelssohn érzékeny hangszerezése remekül érvényesült – s kétségkívül hozzájárult ahhoz, hogy elmélyüljön a mese élménye, hatása. Megvalósult tehát az a kettősség, amelyre Kurtág György Játékok zongora-sorozatának kottakiadványaiban az előző figyelmeztet: a játékokat nem kell komolyan venni – a játékokat halálosan komolyan kell venni. Ilyen kettősségnek az állandó jelenléte avatta értékes produkcióvá október 25-én a báb-ballet előadását. A taps – kontrollként megkérdőjelezhető hitelességű; az előadást követően azonban a gyerekek és a felnőttek csillogó tekintete egyértelműen bizonyította: értékes élménnyel gazdagodtak.

Október 30.

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Különleges időutazás részesei lehettek a Nemzeti Filharmonikusok október 30-i Mozart-estjének résztvevői. A vendégművész

Ariel Zuckermann volt az est dirigense, ráadásul ő játszotta a G-dúr fuvolaverseny (K. 313) magánszólómat is. A második részben a Nemzeti Énekkar, valamint szólistaként Celeng Mária, Schöck Atala, Szappanos Tibor és Rácz István szólójával a Requiem szerepelt a műsoron. Amikor főzeneigazgatójuk, Kocsis Zoltán vezényletével játszanak, a hallgatónak az a képzelet támad, hogy a zenekar hangzása „jellemző”, azaz akár pusztán hangzás alapján is felismerhető. Ezúttal felismerhetetlenül személytelen hangzással lepték meg közönségüket. Pontosabban: olyannal, amelynek nemcsak előadójára lett volna nehéz tippelni, hanem az előadás idejére is.

Napjaink zenekedvelői megtanultak együtt élni a legkülönbözőbb hangzásképekkel, tehát többségük mindenevőként fogyasztja a korabeli (ill. kópia) és a modern hangszerreken megszólaltatott műveket, a hitelességre törekvés szélsőséges manírjaitól a legkülönbözőbb egyéni olvasatokig. Ez az interpretáció egyszerűen: zavarba ejtő volt. Az izraeli Ariel Zuckermann nem először

járt Magyarországon: a 2003/4-es évadban Fischer Iván asszisztense volt a Budapesti Fesztiválzenekarnál. Fuvolistaként kezdte zenei pályáját, s játékát hallgatva bizonyosra vehető: korántsem kényszerű pályamódosítással tért át a karmesteri pályára. Fuvolahangja szép, mondhatni, makulátlan. Sehol semmi zörej, kényes hangindításoknál sem. Biztos formálás, határozott elképzelés birtokában (legfeljebb néha a levegő kevés a szándékok maradéktalan megvalósításához). Sorjáznak a dallamok, tematikus ranggal és anélkül, olyannyira feszültségmentes zenei világban, hogy már-már a mennyország édes unalmát érezzük. Ehhez hozzájárul a szűk dinamikai skála; a leghalibb és a leghangosabb között kevéssé számottevő a különbség.

Életszerűtlen lett a Requiem is; mentes volt mind a romantizáló felfogás pátoszától, kontrasztjaitól, mind pedig a historikusok apró részletességgel kidolgozott, s ily módon információ-gazdagsága által ható előadásmódjától is. Harminc vonós adta a zenekari hangzás gerincét – a mintegy 70 főnyi

kórus dicséretes alkalmazkodóképességgel társult a mindenkori hangszeres szövethöz. A műsor előtt kapott helyet az immár rendszeres vetítés. Talán az ott elhangzottak adhatnak kulcsot a karmesteri koncepcióhoz. Zuckermann őszintén bizonygatta, mennyire nehéz Mozartot játszani (hogy művészeleg a legigényesebb feladatok közé tartozik, szinte közhely-számba megy!). Számára tehát kihívás volt a Mozart-est, s ennek megfelelően, feladatként fogta fel. Megoldották a feladatot, teljesítették – s e munkának (hangsúlyozom: igényes munkának) eredménye a hangzás volt, amely, mintegy mellékesen, gyönyörködtetésre is alkalmas. Aki elfogultan rajong Mozart zenéjéért, vegytisztán megkapta – aki az élményt a felcsendülő muzsikától várta, csalódott. Elmaradt a zenének a közvetlensége; távolságtartóan megmaradt a pódiumon. Nem ölelte körül a hallgatót, nem is emelte magához - szinte tudomást sem vett róla. Az ilyesfajta zenélés hívhatta életre a lekonferálási sablont: elhangzott.

Fittler Katalin

CD-KRITIKA

Érdekes és tanulságos hallgatnivalót kínál a NAXOS Rózsa Miklós két művét tartalmazó CD-je. A MÁV Szimfonikus Zenekar Mariusz Smilnoj vezényletével játszik, előadásukban Gilad Karni szólójával a Brácsaverseny, majd a Magyar szerenád csendül fel. Rózsa Miklós neve hallatán elsősorban a filmzeneszerzőre gondolunk, a mozi-rajongók sorolhatják is a híres filmeket (élükön az egyik Oscar-díjas produkcióval, a Ben Hurral). Pedig rendszeresen komponált egyéb műfajokban is; az Op. 1-t 1927-es darabja kapta (Serenade), s csaknem hat évtizeddel későbbi az Op. 40 (Hegedű szóló-szonáta). A felvételen szereplő művek opusz-száma néha megtévesztő: a Magyar szerenád (Op. 25) a párizsi évek egyik darabjának átdolgozása. A Brácsaverseny (Op. 37) a zenekari művek sorában az utolsó. A művek érdekességét többek között az adja, hogy a hangversenytermi darabokban is mennyire „átjön” a szerző vizualitása; a darabok program nélkül is láttatók, markáns karakterek, egyértelmű-konkrét hangulatok sorjáznak bennük. Az pedig egyaránt érdekes és tanulságos, hogy mennyire megmaradt magyarnak a szerző zenei anyanyelve. Életrajzából tudott, hogy maga is gyűjtött népdalokat – de az is, hogy korántsem a feltérképezés igényével közeledett a népzenehez, hanem kizárólag a zenei anyag (a melódika, s megannyi jellegzetes ritmusképlet) foglalkoztatta. Ha idehaza élő szerző kom-

ponál ilyen népies dallamokat (amelyekben tudatosan népzenei idézet nem szerepel), akkor könnyen megkapná az epigon besorolást. Rózsa Miklós esetében az a csodálatos, hogy mennyire erősnek, tartósnak bizonyultak a fiatalkori élmények, kimeríthetetlen forrásául szolgálva megannyi invenciózus tételnek.

A Magyar szerenád öt tétele Mariusz Smilnoj vezényletével, a MÁV Szimfonikus Zenekar előadásában bátran felveheti a versenyt a hazai „divertimento-korszak” leginvenciózusabb kompozícióival. Itt a népzene nem valami kötelező penzum, a közérthetőség és az énekelhetőség szempontjának szem előtt tartásával, hanem ántintonáltan jelentkezik, a fantázia képzeletbeli színpadán, ahol – az érdeklődő figyelem légkörében – otthonosan érzi magát.

Köszönhető ez persze a remek előadásnak is: a zenekar még a „túlírt” részekben sem teszi idezőjelbe (s kérdőjelezi meg) a közlendő és a közlés létjogosultságát. Zeneileg problémátlan a játszánivaló, a hangszerelés megannyi hangszernek/szólósnak biztosít szólista-szerepet. A szerzőt szolgálja az interpretáció, egyszersmind a potenciális hallgatóságot is. A kikapcsolódást segítő, súlytalan muzsika, ami ugyanakkor nem elégszik meg a hát-

térzene szereppel: magára vonja a figyelmet.

A négyteteles Brácsaverseny felett inkább eljárt az idő; a versenyműtől elvárt kihívást aligha jelenti a szólistának. Remek lehetőség viszont szólista és zenekar együtt-muzsikálásához, különböző viszonylatokat teremtve meg az előadó-csoporthoz. Mindazon-

által méltán került megörökítésre a mű, amelyet 1984-ben Pinchas Zukerman szólójával, André Previn vezényletével ismerhetett meg az ősbemutató pittsburghi közönsége. Az izraeli Gilad Karni szép hangon játszik, játékán érződik a kamarazenei jártasság és a zenekari szólista-gyakorlat egyaránt.

Néha a távlatok segítenek – az idegen kultúra sajátossága könnyen definiálható, jellemezhető. A magyar tónust, hangütést, jellegét a külföldiek biztosabban megítélik, mint azok, akiknek zenei anyanyelvéről van szó. Rózsa Miklós zenei anyanyelvének magyarságához nem fér kétség – ehhez járul a filmzenében szerzett tapasztalat alapján a láttatás képessége – s akkor máris nyilvánvaló: érdemes volt hangfelvételen rögzíteni e két művet. Minden bizonnyal hasonló eredménnyel járnak a további szerzői albumok, melyeken ugyancsak a MÁV Szimfonikus Zenekar játszik.

Fittler Katalin

Reményi Ferenc:

Reményi Ede hegedűművész életrajza

– 13., befejező rész

Hogy a Petőfi-szobor eszméjét ő pendítette meg, mikor 1860-ban hazajött, és hogy a szoboralap nagyobb részét ő hegedülte össze hangversenyein, vagy pedig gyűjtötte íveken, azt már említettük. Más hazafias célokra is adakozott. Így a Nemzeti Múzeumnak sok értékes tárgyat ajándékozott.

Egyszer Reményi Magyarországon egy vendéglő termébe lépett, hol cigányok játszottak. „Hát Ferkó, a primás, hol van?” – kérdezte a bandától. – „Beteg – felelték – nagy nyomorúságban van.” Reményi kivette a cigány kezéből a hegedűt, fellépett a pódiumra, és a közönség riadó tapsai és éljenzései közt két nótát játszott el. Aztán kalapjával körüljárt. Csak úgy hullott bele a sok bankó. Odaszórta a pénzt a cigányok elé az asztalra, azzal az üzenettel: „Mondjátok meg Ferkónak, hogy ez a jó közönség küldi neki, melyet remek játékával annyiszor gyönyörködtetett...”

Az ilyen esetek mutatják, hogy őt a művészi gőg sohasem akadályozta meg jó szíve sugallatának követésében. Degré Alajos beszéli, ki váckerekleti országos képviselő volt, hogy a kerületében fekvő Vörösegyház község kétharmada légeett. Javukra felolvasó- és hangversenyestét akart rendezni Vácott. Írt Reményi Edének. Ő már másnap kijött hozzá Papvölgyre néhány művésszel, és nagysikerű hangversenyt rendeztek Vácott. A vörösegyháziak szép összegben részesültek.

Degréné fekvő beteg lévén, nem mehetett el Vácra, a hangversenyre. Másnap a hangversenyzők kinn ebédeltek a Degré-házban. Egyszerre csak Reményi kiment az ebédlőből a folyosóra, és a Degréné hálószobájába vezető ajtót ily szavakkal nyitotta ki:

„Fiúk, kedves háziasszonyunk nem jöhetett el a hangversenyre, játsszunk el neki itt. Siposs és Jubász (Reményi művész társai) rögtön zongorához ültek. Reményi megragadta hegedűjét, Fűredy (énekes) megreszelte a torkát, és az egész műsort elejétől végéig eljátszották. Ilyen ötletei voltak Reményi Edének. Hasonló adomáknak se szeri, se száma. De elég belőle ennyi.

Emlékezőbetsége valóban rendkívüli volt, és éles megfigyelőképességgel párosult. Több mint 600 darabot tudott kotta nélkül, köztük sok nagyszabású klasszikus darabot. Egyszer egy amerikai társaságban tiszteletére a Liesegang négyes Beethoven- és Mozart-kamaradarabokat játszott. A házigazda szerette volna, hogy Reményi maga játssza az

első hegedűt valamely kedvelt darabjában, de Reményi vonakodott eleinte, mert félt, hogy nem tudja memorizálni, 25 éve nem játszván már a darabot. Végül mégis kezébe vette hegedűjét, odament a kottaállványhoz, belenézett a kottába, megkezdte a játékot, de néhány taktus után elhagyta az állványt, és játékát kotta nélkül folytatta.

De egyebekben is rendkívül éles és biztos volt az emlékezőbetsége. Mindenre tudott emlékezni, amit változatos és gazdag életében valaha olvasott, látott vagy hallott, s ez elevenen működő szellemének mindig kész, új és meglepő anyagot szolgáltatott. E képessége, párosulva egyéb tulajdonságaival, valósággal mágiikus hatást gyakorolt ismerőseire, ha elemében volt, ha jól érezte magát. Ez az ellenállhatatlan, villanyozó hatás annál meglepőbb volt, mert egyszerű és keresetlen megjelenése alapján nem lehetett gyanítani, hogy mi rejlik benne.

Lelkiismeretes és szorgalmas művész volt, ki hivatását igen komolyan vette. Órákig tartó gyakorlatait el nem engedte, még akkor sem, ha vendégei voltak. Csak ha elvégezte penzumát, vett részt a társalgásban, de akkor csak úgy szípkorkázott eleven elméje. Családját nagyon szerette. Felesége, úgy látszik, a 12 évi távollét alatt szintén meghíggadt. Reményi vele, utolsó amerikai korszaka alatt a legnagyobb egyetértésben élt, gyöngéden gondoskodott róla betegsége alatt, és gyermekei sorsát is szíven viselte.

Testi szervezete, mielőtt utolsó éveiben betegeskedni kezdett, kitűnő volt. Atléta izmai voltak, nem ismerte a fáradtságot. Egyszer Amerikában egy több hónapra terjedő hangversenykörutat tett, ilyen menetrenddel: naponta hangverseny, mindig más és más városban, utána bankett, vasúti utazás; másnap próba, hangverseny, és így tovább. Majdnem ilyen volt utolsó magyarországi hangversenykörútja, 1891-ben is. Akkor én ottbon időztem, és beteges, gyenge szervezetű voltam. Bámultam a 63 éves ember ruganyosságát. A lépcsőn mindig futva haladt, két fokot véve egyszerre. Aludni bármikor és bárhol tudott. Hangverseny előtt néhány órával beült egy karosszékebe, s azt mondta: „Keltsetek fel egy órával a hangverseny előtt.” Azonnal elaludt.

Minden művészi tebenséget és nagyságot – saját szakmájában is – kitörő lelkesedéssel ismert el, nem hogy irigykedett volna. Így

Thomson Césár kápráztató technikája, Sarasate gyönyörű játéka valóságos eksztázisba hozták. Utóbbi 1890-ben hallotta először Londonban. A hangverseny után első dolga volt egy szép virágajándékkal kedveskedni a spanyol mesternek, hogy elragadtatását kifejezze. Sarasate-nak e szokatlan elismerés egy művész társ részéről igen jól esett. Ugyanígy fejezte ki szerencsekívánatait Thomsonnak is, kit 1894-ben hallott először Amerikában. Óriási követelményeket támasztott az igazi művészet tekintetében. Azt vallotta, hogy minél öregebb lesz, s minél tovább balad művészetében, annál inkább érzi, hogy még mindig kell tanulnia, mert bármily egyszerű hangszer is a hegedű, oly bámulatos tőkélyű, de titokzatos találmány. Teljesen még senki sem bódította meg. „The violin is unconquered!” – így fejezte ki meggyőződését.

Abban telt legnagyobb öröme, ha egy általa is elismert nagy művész tetszését tudta megnyerni. Ysayé-vel San Franciscóban találkozott. Ysayé nagyon megszerette Reményit, és bizonyos darabok nagyon tetszettek tőle. Egy alkalommal felkérte, hogy játsszon el neki egy magyar rapszodiát, a leírás után ítélve ez valószínűleg Reményi Rákóczi-átirata volt. Reményi hatalmas tűzzel játszott, benne volt a művészi furorban (szenvedélykitörés), és azon volt, hogy a darab hősiek jellegével basson Ysaye-ra. Ysaye Reményi játéka folyamán mind nagyobb lelkesedésre gerjedt, s midőn a hosszú darab végeztével Reményi letette hegedűjét, Ysaye megölelte, és mindkét felől megcsókolta őt. „Charmant! Magnifique! Bravo!” – így kiáltott egyre-másra, s kijelentette, hogy ezt a fajta muzsikát nincs élő művész, aki Reményinél jobban tudná játszani. Reményi is meg volt indulva, könnyek perregtek le arcára; oly boldog volt, mint egy király, s azt mondta: „Az elismerés ilyen embertől méltó jutalma élete egész munkájának.”

Reményi nagyon szerette Mac Kinley-t, az Egyesült Államok 1897-ben megválasztott elnökét, kivel jó viszonyban volt. Ha Washingtonba jött, rendszerint meglátogatta a Fehér Házban. Egy ilyen alkalommal az elnök megjegyezte, hogy az a szoba, amelyben vannak, a miniszteri szoba („Cabinet Room”). Reményi körülnézett, s így szólt: „Tudja mit, elnök úr. Az Ön kabinetje nem teljes, és az is marad mindaddig, amíg nem alkalmaz egy hegedűst („until you add a fiddler to your body”). – „Jól van – szólt az elnök mosolyog-

va – , de mi célja legyen ezen kibővítésnek?” Reményi választát angol eredetiben adom, mert szójátékai szinte lefordíthatatlanok: „Because, first, I could always produce harmony when became inharmonic. If you found the country financially depressed, I could make notes to relieve you. I could always come to the scratch. In fact I could work the time to suit and pull the strings any way it became necessary.” (Először is, mert mindig harmóniát tudnék teremteni, ha diszharmónia keletkezne. Ha lehangolónak találná az ország pénzügyi helyzetét, tudnék bankjegyeket (másik jelentéssel: hangjegyeket) készíteni, hogy segítsék Önnek. Mindig a helyzet magaslatán állnék. Szóval, mindig időben lazítanék a pórázon (más jelentéssel: a húrokon), vagy fognám feszesebbre, ahogy a szükség kívánja.) Az elnök nevetett, megveregette Reményi vállát, mondván: „Ön kitűnő acquisition (nyereség) lesz. Mibelyt a Kongresszus ismét összeül, és mi megkapjuk a felbatalmazást a kibővítésre, Ön ajánlva lesz erre az állásra.” Midőn Reményi egyszer az Egyesült Államok nyugati részébe utazott, a chicagói vasútállomáson megkérdezte, hogyan juthatna el Illinois államnak egy bizonyos városába. A hivatalnok azt mondta: A „C, B és Q”-val. Reményi zavarba jött, nem tudván, mit ért a hivatalnok ezen betűk alatt. De így felelt: „Akkor én D. A. T. megyek.” Most a tisztviselőn volt a sor zavarba jönni, ami miatt felvilágosítást kért. „Mit jelent ez?” Reményi viszont ezt kérdezte: „Mit értett Ön a C., B. és Q. alatt?” – „Természetesen a Chicago, Burlington és Quincy vasúti vonalat.” – „Úgy? Én pedig azt akartam mondani: (D)ay (A)fter (T)omorrow – (holnap után)”

REMÉNYI EDE SZERZEMÉNYEI

Reményi Ede szerzeményeinek alábbi jegyzékét a rendelkezésemre álló életrajzi források, a Zenészeti Lapok, a Vasárnapi Ujság, stb. alapján állítottam össze. Felhasználtam Julius Fuchs: „Kritik der Tonwerke” című művét is. Megjegyzendő, hogy a műveknek csak egy kis része jelent meg nyomtatásban; legnagyobb része kéziratban maradt meg, s valószínűleg elkallódott. Ha más megjegyzés nincs, akkor az illető mű begedűre van írva, zongorakísérettel.

M a g y a r m ű v e k

– Introduction et marche hongroise
– Magyar himnusz
– Trois morceaux hongrois
– Sok magyar népdalt és táncot átírt, és vannak ilyen jellegű, önálló szerzeményei is. Ezek közül ismeretesek: „Repülj fecském ablakára” és „Ezt a kerek erdőt járom én” –

Eredeti népdalok és csárdások, 3 füzetben zongorára (Kiadta Rózsavölgyi és Társa).

– Eredeti magyar és egy nemzeti táncdal. Ajánlva gróf Wass Emma kisasszonynak windsori emlékül (1859). Kiadta Reményi Károly.

– Esményített magyar nóták.

– Nagy hallgató magyar (Rózsavölgyi és Társa)

– Rákóczi-induló. Átirat.

– Magyar király- (vagy nemzeti) himnusz. Nagy zene- és énekkarra (Mátyás király kolozsvári szobrának leleplezésén akarta bemutatni, de halála miatt tervét nem hajthatta végre.)

– Pastorale és Vigadó. Magyar vonósnégyes.

– Magyar hősi és friss. Magyar vonósnégyes.

– „Déli báb”. Zongorakísérettel.

– Zene Dobsa Lajos „I. István magyar király” című tragédiájának 2. felvonásához (szerelemi románc).

– Schubert „Divertissement á la hongroise”-ának átirata vonósötösrre: violino principale, 1. és 2. hegedű, cselló és bőgő. (Előadták többek közt a 70-es évek közepén, Reményi Antal lakásán: Violino principale-Reményi Ede, 1. hegedű - Plotényi Nándor, cselló - Ruboff, a többiek a Nemzeti Színház operai zenekarának tagjai.

– Paraphrasis Szentirmay Elemér „Csak egy kislány van e világon” című dala felett. Írta 1891-ben.

– Énekbangra, zongorakísérettel megzenésítette Petőfinek, Tompának és Thaly Kálmánnak néhány legnépszerűbb dalát. Ilyenek Petőfinek „Boldog éjjel együtt vagyok rózsámmal” és „Hej! Nekem hát vigasztalást mi sem ad”, valamint Thaly „Hulladozó bársfavirág” című költeményei.

E g y é b m ű v e k

– Ábránd a „Hugenották” dallamai felett (ajánlva a német császárnak).

– Valse noble

– Ábránd a „Sevillai borbély” dallamai felett.

– Liberty Hymn (ajánlva az Egyesült Államoknak).

– Gezinel Hassan halálára

– Egy tragédia

– 2 begedűverseny zenekari kísérettel

– „Nouvelle école de violon” (megjelent Párizsban). Átiratok Field nocturne-jeiből (a többi közt az A-dúr nocturne, melyet „Rózsanocturne”-nek nevezett), számos Chopin-darab, Schubert- és Bach-szerzemények átirata, egy Gregoriánus ének, stb. Ezekkel ki akarta bővíteni a begedűirodalmat. A Chopin-darabok átiratával megelőzte kortársait.

– Habanera (eredeti szerzemény Amerikában)

– Átirat a „Home, sweet home” angol dal felett.

Reményi Ede (Az utolsó, Pesten készült fénykép 1891-ből, „Reményi Ede nagybátyám” felirattal, Reményi Ferenc bagyatekából)

– Choral-téma

– Átiratok Wagner Richard zenedrámáiból (például Elza nászmenete a müncheni Lohengrinből)

– Zene Shakespeare „Mab királyné”-jához (programzene).

– Változatok a „Velencei karnevál” dallamai felett

– Átirat a „Sonnambula” (Alvajáró) ötöse felett

– Török induló. Abdul Aziz Khán szultánnak ajánlva

– Mazurka (Ábránd) zongorára. Kaplótó Treichlinger József műkereskedésében, ára 80 új krajcár.

– Paraphrase de concert Schubert dallamai után. Átirat Schubert „Ständchen”-jéből (esetleg benne foglaltatik a „Nouvelle école de violon”-ban).

Reményi Ede nek ajánlott, vagy számára szerzett művek

– Hans Huber: „Phantaisie”, dem kaiserliche österreichischen Soloviolinisten E. Reményi freundschaftlichst gewidmet. Op 17, g-moll, Für Violine und Pianoforte. Erschienen in Breitkopf und Härtel's Violin-Bibliothek.

– Liszt Ferenc: „Benedictus” a koronázási miséből.

– Liszt Ferenc: „Epitaphium” Reményi Ede esküvője alkalmára.

– Liszt Ferenc: ismeretlen című begedűdarab,

melyet Liszt Reményi Ede második olaszországi útja alkalmával írt, 1864-ben. (Megjegyzés: Lisztet Nikolaus Lenau azonos című verse ihlette a „Die drei Zigeuner” című dal megírására. 1864. május 9-én, Rómában elkészítette a dal hegedű-zongora parafrázisát is, és Reményinek ajánlotta. A hegedű-zongora változat 1869-ben jelent meg Lipcsében. A Hubay-hagyatékban lévő kotta az OSZK zeneműtárában 66.805/a jelzettel található. Utolsó oldalán Liszt kézzel írt bejegyzése és aláírása olvasható: „Ecrit pour Reményi Ede – 9 Mai Rome 64 (Madonna del Rosario) FL” – A bejegyzés egyben utalás arra, hogy Liszt Rómában, a „Madonna del Rosario” kolostorban lakott.)

– George Clutsam: *hegedűverseny*

– Thomas Ludomir: *Gyászinduló Reményi Ede temetésére.*

EMLÉKEZÉSELM NAGYBÁTYÁMRA

Befejezésül annak a beszédnek lerövidített változatát ismertetjük, amit Reményi Ferenc ezredes, Reményi Ede unokaöccse, a Reményi Ede születésének 100. évfordulóján, 1928. december 8-án Miskolcon megrendezett, ünnepi megemlékezés alkalmával elmondott.

Amikor Reményi Ede 1876-ban Párizsba költözött, én csak 8 éves voltam. Ennél fogva azon időből egyáltalán nincsenek reá vonatkozó emlékeim, mert csak akkor kezdtem zeneoktatásban részesülni. Egy zenélésre azonban mégis emlékszem, amely kisebb fajta forradalmat okozott abban a bérházban, ahol laktunk. Nagybátyám ugyanis átírta vonósötösre Schubertnek, a most 100 éve elhalt nagy zeneköltőnek „Divertissement á la hongrois” című nagybecsű művét, melyből a 100 év előtti magyar zene híven, és érdekes műformába öntve csendül ki. (Éppen ezért becsülte nagyra nagybátyám.) A próbákat szüleim lakásán tartották. A művész játszotta a violino principale-t, az 1. hegedűt pedig Plotényi Nándor, az ő egyetlen tanítványa és hű kísérője másfél évtizeden át. Nagybátyámnak nemcsak rendkívül éles és finom, u.n. abszolút hallása volt, hanem különösen érzékeny volt a ritmika iránt. Márpedig, a jelzett darabban elegendő számmal fordulnak elő ritmikai nehézségek, különösen a 3. tételben. Ezek a részek eleinte sebogy sem mentek az ő tetszése szerint. Ilyenkor indulatosan nagyokat dobbantott zömök, erős lábával a padlóra, hogy az csak úgy remegett. Az alattunk lakó bérlők megijedtek, azt hitték, hogy földrengés van. Azután rájöttek a dobbanások okára, kiszaladtak a folyosóra, és hangosan szitkozódtak. Azt hiszem, panaszt is emeltek, mert nem csak a „Divertissement á la hongrois”, de Schubert és Reményi Ede összes szerzeményei kedvéért

sem akarták elszenvedni, hogy a mennyezet a fejükre essék.

1882-ben atyám a fiumei haditengerészeti Akadémiába adott, úgy vélvén, hogy az jó pálya lesz nekem. A zenére ugyanis, melyre 7 évig tanítottam – az elemi ismereteket Plotényitől nyertem –, nem lévén annyi tebenségem, hogy művész lehettem volna. A fiumei Akadémiában 4 évet töltöttem. Rengeteget kellett tanulnom, nyáron mi növendékek az Adrián és a Földközi tengeren gyakorló utazásokat végeztünk, ritkán kerültem szabadságra haza, és így keveset ballottam külföldre távozott nagybátyámról. Csak annyit tudtam, hogy már elbagyta Amerikát is, és egzotikus világrészeken kalandozik: Ausztráliában, Kelet-Ázsiában és ki tudja, még hol?

Az Akadémiát mint tengerészeti hadapród elvégezvén, 1886 nyarán kéthavi szabadságot kaptam. Atyám, jutalmul a sikeresen végzett tanulmányokért, utazni vitt Franciaországba és Svájcba. Hadd lássam előbb a szárazföldet, mielőtt megkezdem pályámat az óceán vizein. Első állomásunk Párizs volt. Itt meglátogattuk Ede bácsi családját. Ő ugyanis 1878-ban, mikor eltávozott Európából, otthagytta családját, mely feleségéből és két ikergyermekéből állott, akik ez időben 13 évesek voltak. Elég szűkös viszonyok közt találtuk őket egy külvárosi lakásban. Jobb sorsuk lett volna, ha 1878-ban, mikor nagybátyám elbagyta Párizst, hazajöttek volna Magyarországra. Azonban az asszony nem akarta Párizst elhagyni, mert ott mégis többet tudhatott meg világljáró férjéről, mint nálunk. Egy cabinet de lecture-be (hírlapolvasó terem) szokott elmenni, ahová angol, amerikai és mindenféle egyéb külföldi újságok jártak, amelyekben itt-ott mégis talált hírt arról, hogy hol jár a férje. Ede bácsi ugyanis, bár igen szellemes levélíró volt, nem szeretett levelet írni. Levelet tehát ritkán kapott az asszony, pénzt még ritkábban, úgyhogy olykor igen megszorult. A gyermekeket persze azért iskoláztatta valamelyik párizsi iskolában. Nem is tudtak azok más nyelven, mint franciául, hiszen három éves korukban hagyták el Magyarországot. A két ikergyermek szépen fejlődött, Adrienne bájos szőke lányka volt, Tibor pedig komoly, elgondolkozó fiúcska. Atyám, hogy egy kis mulatságot szerezzen nekik, elvitte a gyerekeket a Hyppodrom nevű cirkuszbá, melynek mutatványai nagyon mulattatták őket. Igen hálásak voltak érte szegények.

Párizsból Beaumanoirba mentünk, hogy Plotényit látogassuk meg. Ő ugyanis 1878-ban megnősült, elvevén Mac Alister Eugéniát. A Mac Alister család akkor egészségi szempontból a zord Skócia helyett az enyhe égbajlatú Touraine-t választotta lakhelyül, és Tours mellett, Beaumanoirban élt, egy kastélyban. Itt lakott a fiatal pár is, apró gyer-

meikkel együtt. Néhány igen kellemes napot töltvén Mac Alisterék és Plotényiek körében, mely időzés főleg zenével – de kirándulásokkal is a közeli régi kastélyokhoz – telt el, Svájcban át visszatértünk Budapestre.

Szeptemberben megkezdtem első, nagy tengerentúli utazásomat, és pedig a „Saida” nevű vitorlás fregattán. Az utazás 13 hónapig tartott. Útvonala a következő volt: Pólából elindulva, a Földközi tenger nyugati medencéjén át, Gibraltárnál ki az Atlanti óceánra, Madeira, a Cap Verdi szigetek, Brazíliának három kikötője, azután Tristan da Cunha szigetének érintésével, át a Dél-Atlanti óceánon, Fokvárosba. Innét Durbanba vitorlázunk, ahol elbagyunk Dél-Afrikát, hogy az Indiai óceánba behajózva fölkeressük Mauritius szigetét. 1887 május 23-án vetettünk borgonyt a sziget fővárosának, Port Louisnak kikötőjében. A sziget híres tropikus szépségéről, és azok előtt, akik olvasták Bernardin de Saint-Pierre „Paul et Virginie” című, idillikus szerelmi történetét, mely itt játszódott le, nem ismeretlen. Szerettem volna megérkezésünk után mindjárt partra szállni, azonban őrszolgálatban lévén, aznap még nem mehettem, csak néhány kadettársam. Midőn éjjel ezek a hajóra visszajöttek, megleptek azzal, hogy nevemet utcai falragaszokon látták. Egyikük le is másolta a plakátot, amely így szólt:

„Concert Reményi,

*Samedi, 16 Avril á 8 heures du soir
avec le gracieux concours de Mme. Boisseuil
Baron et M. Edouard Mathe.”*

Ez a plakát eszembe juttatta, hogy nagybátyám már évek óta kóborol egzotikus országokban. Íme tehát, ide is eljutott! Most az a kérdés izgatott, vajon itt van-e még? Milyen regényes lett volna nagybátyámmal itt, az Indiai óceán közepén találkozni, miután 11 évvel ezelőtt, Pesten láttam utoljára! Sajnos, a következő napokon arról értesültem, hogy ő április vége felé – két és fél havi időzés után – elbagyta a szigetet, és Dél-Afrikában folytatta útját. De ha nem is találkoztam ez alkalommal nagybátyámmal, azért valamit hátrahagyott számomra: a hírnevét. Ez tényleg kitűnő ajánlólevél volt Mauritius szigetének társaságában, és hozzájárult ahhoz, hogy időzésem élvezetes és érdekes legyen. Mauritius szigete azelőtt francia gyarmat volt. Tőlük az angolok vették el 1810 körül. A franciák azért nem vándoroltak ki, és még most is a fehér elemnek egy tekintélyes részét teszik. A „Saida” törzskara mind a két elemmel, mely akkor még ellenséges lábón élt egymással, érintkezésbe lépett. A franciákkal Monsieur Sumére útján jutottunk érintkezésbe, aki az ottani hajómendencék igazgatója volt. A hajónkra jött, hogy azt, mint szakember, megtekintse. Az előzékeny fogadtatás, melyben a „Saidá”-n részesült, arra indította,

hogy estélyt rendezzen bázában, a mi tiszteletünkre. Meg volt hívva mintegy 10 fiatal, francia kreol hölgy, akikkel csakhamar a legélénkebb csevegés alakult ki. Volt alkalom csengő kacagásukat ballani, mert a mi furcsa francia kiejtésünk, szavaknak elcserélése, félreértések folyvást nevetésre ingerelték őket. Rajtunk volt azonban a sor nevetni, amikor átadtuk névjegyünket, és elolvastattuk velük neveinket. Egzotikus hangzású nevet kapott ily módon egyikünk-másikunk. Nagyon csodálkoztam tehát, hogy az enyémet folyékonyan, és nem túlságosan rossz kiejtéssel olvasták el. Látszott, hogy jól ismerik ezt a nevet. Rögtön meg is kérdezték, hogy rokona vagyok-e a hasonnevű hegedűművészeknek? Mikor igenlően feleltem, körülfogtak, és mindenki tudott róla valami érdekeset beszélni. Februárban jött ide, egyenesen a Fülöp szigetéről, és annyira tetszett neki Mauritius, meg az itteni társaság, hogy április végéig időzött itt. Port Louisban és Curepipe-ban többször fellépett, és mindig elragadta közönségét mély érzésű, majd tüzes játékaival. A hölgyek nézete szerint „il est le plus grand violoniste du monde” (ő a világ legnagyobb hegedűművésze). Az is ropantul tetszett nekik, hogy magyar ember létére úgy beszél franciául, mintha Párizsban született volna. A szelleme is egészen franciás, ötletes, eleven, élces. Monsieur Sumère, a bázisgazda megmutatta a művész dedikált fényképét, melyet emlékül hagyott nála.

Egy napon Pampelmousse-ba rándultam ki. Ez a helység nem messze fekszik Port Louistól, és botanikus kertjéről híres. Bemutatkoztam a kert igazgatójának, aki a legnagyobb előzőkenységgel kalauzolt a rendkívül terjedelmes és érdekes kertben, mely nem teszi a tudományos rendezettség benyomását, hanem egy gyönyörű parkét, amelyben művészi szempontokból csoportosítva megtaláljuk a tropikus növényvilág legszebb és legérdekesebb fajait. És valami sajátos, idillikus hangulat ömlik végig e csodaszép kertben; Saint-Pierre fantáziája nélkül is bukolikus regényjeleket képzelhetünk el benne. Nem is csodálkoztam hát azon, hogy – az igazgató elbeszélése szerint –, Ede nagybátyám, ki annyira szerette a természet szépségét is, és annyira képes volt hatásából művészi hangulatot meríteni, itt léte idején majdnem naponta kijött a kertbe. Az estéli órákat szerette itt töl-

Reményi Ferenc 55 éves korában. Makoldy rajza, Kőszeg, 1923. augusztus 10. A kép alján Makoldyné Némethy Ella világhírű operaénekesnő köszöni meg a kiváló zongorakíséretet

teni. Olykor elhozta magával hegedűjét, és a természet hatása alatt méla ábrándokat rögtönzött. A direktor rajongott Ede bácsiért, és művészetét igen nagyra becsülte. Négy évvel később, vagyis 1891. újév táján szabadságot kaptam. Akkor már főhadnagyi rangban lévő tengerészti voltam. Haza-utazván Pestre, hófűvás következtében kétszer is megakadt az utazásom. Csaknem három napi utazás után megtörve, és a velőig átfázuva érkeztem Pestre. Néhány nap múlva bélyuglással ágyamra dőltem, és hat hétig fekiülnöm kellett. Ezen időbe esett nagybátyám megérkezése. Miután végül teljes 3 évet töltött Dél-Afrikában, nem fejezte be teljesen földköri utazását – terve volt ugyanis eredetileg, hogy Afrikából átkel Dél-Amerikába –, mert úgy látszik, mégis csak honvágyat kapott. Európát is, családját is már 12 éve nem látta. 1890. május végén felszállt tehát Fokvárosban egy gőzhajóra, amely őt Londonba vitte. Onnét Párizsba ment, s visszatért családjához. Miután fél évig Angliában hangversenyezett – főleg atyám indítására –, még egyszer hazajött Magyarországra, hogy bejárja 60-as, 70-es évekbeli ünnepeltetésének helyeit. Atyámmal érkezett, aki Bécsig elébe ment. Miután a pályaudvaron bízatosan fogadták, egyenesen lakásunkra hajtatott, mert Ede bácsi egyelőre, míg családjá-

utána nem jött, nálunk szállott meg. Már az előszobából ballottam mély, érces hangját, józű nevetését, eleven beszédjét. Mikor belépett betegszobámba, figyelmesen reám nézett, aztán mosolyogva így szólított meg. „Hát te vagy a jövő magyar admirális? Sose ballottam még, hogy az admirálisok betegek is szoktak lenni!” Egy pár percig még élcelődött velem, aztán ment a szomszéd szobába, mely vendégszobául szolgált. Pibenni nem volt ideje, már jöttek régi ismerősei és barátai, és megkezdődött a koncert-turné üzleti megszervezése és lebonyolítása. Szóval nagy sürgés-forgás keletkezett a különben oly csendes bázunkban, és ekkor láttam először, hogy mennyi sugár összpotosul egy ilyen nagy tebenség és híresség személyében. Állapotom csakhamar annyira javult, hogy minden ténykedését figyelemmel kísérhettem. Engem már a művész nagybácsi alakja, megjelenése, és sajátos szelleme is érdekelt és megkapott. A közepesenél valamivel alacsonyabb alak volt, atléta izmokkal és karokkal, ujjai rövidek és vastagok voltak, és mindig csodálkoztam, hogy tud ezekkel – különösen a diszkanban (magas fekvésekben), hol a hangok igen közel vannak egymáshoz –, olyan finom, majd édesen zengő, majd tüzesen harsogó hangokat, és oly magasan fejlett technikát kifejteni. Feje kerek volt; nagy homloka még nagyobbnak tűnt fel, mert koponyája majdnem kopasz volt, csak hátul, és balántékain volt egy kevés haj. Arca teljesen simára volt beretélva. Ha hozzávesszük, hogy otthon rendszerint térdig érő, hosszú, fekete bársonykabátot szokott viselni, igen sok gombbal és állig csukva, mely ruhadarab hasonlított a reverendához, akkor hibetű, hogy sokan papnak nézték. Azonban ha beszélt, azonnal a sokat látott, minden művészetben otthonos, szellemdús világfit ismertük fel benne. Élmények, adomák, szellemes mondások, élcek egymás begyénbátán tolongtak elő, emlékképekkel rendkívül gazdagon megrakott lelkéből. 63 éves volt már, de kedélye üde, naiv, csaknem mint egy gyermeké. Sajátos humora volt, mely még a beszélgetés során felmerülő, legkomolyabb tárgyakat is áttörte. Folyvást több nyelven beszélt, leveleit is így írta. Őt nyelven tökéletesen beszélt, oly helyes kiejtéssel, mintha valamennyit az anyatejjel szívta volna be. Ami leginkább meglepett, hogy magyar beszédén

a legkisebb idegenszerűség sem érződött. A legmélyebb benyomást azonban akkor kellette bennem, ha begedűjén játszott, mégpedig ottbón, kis meghitt körben, vagy olyan közönség előtt, melyből kiérezte, hogy lelkesen hallgatják. Ilyenkor szabadjára engedte fantáziáját és egészen egyéni felfogását; a kantilénában mély, poétikus érzés jutott kifejezésre, a gyors, figurázott részekben erőteljes ritmika és elragadó lendület. Ottbón játszva, fel és alá járt a szobában, olykor édesen mosolyogva; ha tűzbe jött, szeme csak úgy szórta a villámot, sugárzott belőle az istenadta tehetség. Látszott egész lényén, hogy biztos a dolgában, hogy bivatott uralkodó a saját birodalmában.

Február végén már szabad volt felkelnem; többször végighallgattam a próbákat, miket nálunk Bodóval, egy igen ügyes, fiatal pianistával – kit kísérőjeként szerződtettek – tartott. A Mendelssohn-koncerten kívül, melyet legtöbb hangversenyén játszott, próbálták már Godard „Concerto romantique”-jét, mely második budapesti hangversenyére volt kitűzve. Ez egy igen patetikus, szellemes, ritmikájában felette kényes zenemű. Volt mit izzadni szegény Bodónak! Nagybátyám nem tűrte meg a legkisebb ritmikai egyenetlenséget sem, különösen a finále végén, amikor a begedű és a zongora különféle ritmikával játszik, folyvást indulatosan dobbantott a lábával a padlón, ami eszembe juttatta a gyermekkori dobbantásokat, amikor a „Divertissement”-t próbálták.

Mikor felépültem, próbálgattam megint zongorázni. Egyszer-másszor Ede bácsi előtt is merészelttem játszani. Az első alkalommal figyelmesen hallgatott, azután ezt mondta: „Nem tudom, hogy milyen admirális lesz belőled, de azt tudom, hogy jó zenész lettél volna.” De nem hagyta megjegyzések nélkül játékomat, s előadás dolgában ezekből többet tanultam, mint két év alatt a zenedében, az én öreg Zapf tanáromtól. Egy ilyen zenei kiképzés élénken eszemben maradt. Chopin E-dúrban írt, gyönyörű Étude-jét játszottam neki, az előírt Lento ma non troppo tempóban. Ő rögtön félbeszakított, mondván, hogy a bevezető és befejező részt Liszt Adagio játszotta, akitől ő ezt sokszor hallotta, amikor 1853-54-ben Weimarban Liszt tanítványa volt. Elővette begedűjét, és eljátszotta rajta az Étude melódiáját egészen lassan; a darab jellege ezzel teljesen megváltozott, és pedig a javára. A középső, figurás részt szabad gyorsabban játszani, tette hozzá nagybátyám. Végül így jellemezte a darabot: „Ez olyan zenemű, amilyenhez hasonlót senki sem írt, Chopin maga sem. Mintha csak a Mars bohgyóról szállt volna alá a földre egy zeneszerző,

Reményi Ferenc ezredes (festmény)

aki itt megírta ezt az egy darabot, azután ismét fölszállt a Marsra.” Ilyen markáns képekkel tudta magát kifejezni.

Budapestnek a lefolyt 15 év alatti rohamos, szinte amerikai fejlődése meglepte ugyan, de az ő szeme, mely a művészi széphez minden téren hozzá volt szokva, észrevette, hogy a fejlődés csak kvantitatív, és nem kvalitatív. „Budapestnek nincs stílusa, mondta nekem egyszer séta közben, minden ház másféle. Stílusi zagyalék az egész.”

Második budapesti hangversenyén, amely április 1-én volt, én is meghallgathattam már. Két órával a hangverseny előtt beleült egy magas támlájú karosszékre, s azt mondta: „Most hagyjatok aludni, egy óra múlva keltsetek fel.” És rövest el is szenderült. Bámulatos idegei voltak. Reám a begedű amúgy is sokkal jobban hat, mint a zongora. Két okból voltam tehát elragadtatva a hangversenyén. Leginkább mély érzéssel telített játékaival hatott, és nem bírtam eléggé csodálkozni, hogy ez a 63 éves ember, aki 18 éves kora óta járja a világot, és megszámlálhatatlanul sokszor lépett begedűjével az álla alatt a nyilvánosság elé, nem gépiesen játszik, hanem minden alkalommal fellelkesül saját játékán, ami szuggesztív erővel gyűjtja meg a lelkesedés lángját a hallgatóban is.

Mielőtt bevonultam Pólába, még egyszer-másszor láttam őt, és Párizsból utána jött családját. Mielőtt elutazott, hogy végképp Amerikában telepedjék le, nem feledkezett meg rólam sem, és igen meleg üdvözlötlet küldött utánam Pólába. Elutazása után megint megszűntek a hírek róla. Egész váratlanul azonban, nem sokára alkalmam nyílt, a 80-as években végzett földközi utazásának nyomaira találni a messze Keleten. 1892 december közepén ugyanis a „Kaiserin Elisabeth” cirkálóra rendeltek, amely hadibajon Ferenc Ferdinánd trónörökös főherceg vezette földközi útjának Japánig terjedő részét. E hajó egyik tisztje voltam. December közepén, Triesztből elindulva, a Szeuezi-csatornán, a

Vörös tengeren és az Indiai óceánon át Kelet-Indiába érkeztünk. Bombayban a főherceg partra szállt, és két és fél hónapig utazott az ország belsejében. Ezalatt mi a bajóval megkerültük Elő-Indiának félszigetét, és kikötöttünk Calcuttában, ahol egy hónapig időztünk, várakozván a főhercegre.

Él Calcuttában egy igen nevezetes hindu ember, kinek teljes címe Radsa Sir Sourindro Mobun Tákúr (megjegyzés: mi Rabindranath Tagore néven ismerjük). Radsa azt jelenti, hogy király; valamikor lehetett is Bengálban egy kis királysága, de ez megszűnt. Visszavonulva élt most Calcuttában, ahol teljesen a tudománynak és a művészetnek szentelte működését. Világszerte híres tudósa volt a hindu drámának és

zenének, melyről értékes műveket írt angol nyelven is, hogy a hindu művészetnek e két ágát megértesse a Nyugattal. Kiváltképpen nagy zenész. Van palotájában külön hindu zenekara, maga is zeneszerző, és híres a hangszergyűjteménye, mely egybefoglalja a rendkívül sokféle indiai hangszert. Ő nem különíti el magát a Nyugattól, sőt igen szívesen megvendégeli a Calcuttában járó idegen hajók tisztikarait, akiknek egy estély keretében be szokta mutatni a bengál zene termékeit. Azonban mi elestünk ettől, mert a főherceg Elő-India belsejében végzett körutazása folyamán már Calcuttát is érintette volt, mely alkalommal a Radsa az ő tiszteletére fényes zeneestélyt rendezett. De én nem akartam elmulasztani az alkalmat, hogy vele megismerkedjem, annál kevésbé, mert megtudtam, hogy nagybátyám – amikor 1885 vagy 86-ban világkörüli utazása folyamán hosszabb időt töltött Calcuttában is – megismerkedett a Radsával, és gyakran járt hozzá zenélni és zenét hallgatni. Feltételeztem, hogy nagybátyám emlékét felelevenítve, a Radsa engemet is szívesen fog fogadni. Konzulunk útján kérdést intéztetem hozzá tehát, hogy elfogadja-e látogatásomat? A válasz igenlő volt.

A meghatározott órában díszbe öltözve, kocsiban elindultam, és a város egy félreeső utcájában rá is akadtam a radsának Pathuriagatha Rads Bati hosszú nevű, de kicsiny palotájára. Az európai szabású épület képéhez kevésbé illett a teátrális, ó-ind fegyverzetbe bújtatott, sisakos, pajzsos és kardos kapuőr. Előkerült egy livrés kapus is, azután egy babu-féle ember (így nevezik a modern, európai műveltségű indiai férfiakat), aki nevéjegyemet átvéve, elkalauszolt az emeleten lévő fogadószobába. Az emeleten ismét egy fantasztikusan öltözött ör ödöngött, aki előttem nagy csörömpölve tisztelgett. A fogadóterem semmiképpen nem mutatta, hogy indiai fejedelme beillett volna akármelyik európai

előkelő ember házába. Szemtanúk bizonyosága szerint vannak azonban a palotában indiai ízléssel berendezett helyiségek is, értékes művészi tárgyakkal. Kisvártatva belépett a radsa. Alacsony termetű, éltes, egyszerű és szerény külsejű ember volt, fekete tógába öltözve. Szívélyesen és fesztelenül üdvözölt. Bevezetésül – a Keleten lévén – nébány bókot mondtam, felemlítvén, hogy nem akartam Calcuttából távozni anélkül, hogy annak legnevezetesebb hindu emberét, már mint a radsát, látni meg nem kísérlettem volna. A radsa szerényen tiltakozott, hogy ő olyan nagyon híres ember volna, és csekély tevékenysége ennyi elismerést érdemelne.

Ezután Indiára került a szó. Elmondtam neki, hogy ami keveset eddig Indiából láttam, az rendkívüli módon érdekel, sejtem, hogy Indiának több ezer éves, igen fejlett művészete van, melyet értékelni idegennek igen nehéz. A radsa feleletében kifejté, hogy minden erejével rajta van, miszerint, hazájának zenéjét, táncját és drámáját a Nyugattal megismertesse. Majd művész nagybátyámra került a szó. Hollétéről kérdezősködött a radsa, és igen érdekelte közlősem, hogy hosszú, földközi útját bevégezvén, ismét Európában időzött, és Magyarországon találkozott vele. Aztán a radsa beszélt a művész calcuttai időzéséről, mondván, hogy igen gyakran zenéltek együtt. Örömmel emlékezett e nyugati zenéssel kötött ismeretségére. Egy asztalkáról egy fényképet vett le, nagybátyámé volt; az arckép fölő angolul ez az ajánlás volt írva: „A hindu zenekirálynak egy magyar hegedős-dalos.” Az utóbbi szó helyén egy azonos értelmű indiai szó állott. „Igen kedves emlékem” – tette hozzá a radsa.

A szokásos 15 perc bőven letelvén, búcsúztam. „Ha viszontlátja nagybátyját, tiszteltem” – szölt búcsúzásnál a radsa, miközben a lépcsőig elkísért. Amint lementem, újlag csörömpölő tisztelgés hangzott fent és lent. Már a kocsiiban ültem, és indulni készültem, midőn nagy sietve utánam jött egy szolga, és egy nagy csomó könyvet nyújtott át. „A radsa küldi emlékül” – mondá. A zenekirály művei voltak.

Március végén megérkezett a főherceg, befejezve rendkívül érdekes utazását az ország belsejében, és ismét hajónkra szállt. Singaport érintve Batáviába (Djakartának, Indonézia fővárosának holland neve) hajóztunk most. Ez nemcsak Jáva szigetének, hanem egyszersmind az egész Holland-Indiai gyarmatbirodalomnak is főbelye. Itt körülbelül két betet töltöttünk, amelynek nagy részét a főherceg vadászatokra szánta a sziget belsejében, és déli részén. Itt ugyanis vad állapotban él még a mi szarvasmarhánk őse, amelyet a malájok bantengnek neveznek. Mi, a hajó tisztjei ezalatt meglátogattuk a paradicsomi szépségű szigetnek egyes, Batáviától

nem túl távol eső nevezetességeit, és élénk társadalmi életet éltünk Batáviában. Az itteni holland emberek igen vendégszeretőek. Így a helyőrség tisztikarának „Concordia” nevű egylete a mi törzskarunk tiszteletére fényes bált rendezett. Én a bál alkalmából váratlanul három, itt élő magyar emberrel ismerkedtem meg. Az egyik Karácsony Árpád volt, egy vállalkozó szellemű ember, aki idekerülvén, tekintélyes társadalmi állást szerzett magának. Úgy szintén dr. Réthi és felesége is, akik mindketten mint igen keresett fogorvosok működtek Batáviában. A Réthi házaspárnak villája volt Batáviának egyik európai negyedében, melyet Weltevredennek neveztek. Itt igazi magyar vendégszeretettel fogadtak, a köztük töltött esték utazásom legszebb emlékeihez tartoznak.

Nagybátyám nagy utazása folyamán, Ausztráliából jövet hosszabb időt töltött Jáva szigetén. Akkor ismerkedtem meg Karácsonnyal, mint lelkes magyar emberrel, és ők ketten szoros és szívélyes viszonyba léptek egymással. Karácsony megmutatta nagybátyám arcképét, melyet emlékebe kapott tőle. „Látja, ezt a képet nagy becsben tartom – mondá –, mert életemnek egy igen szép időszakát juttatja eszembe. Igen megkedvelt az öreg úr, egész titlété alatt vele kellett lennem. Nagyon megszerette a szép szigetet, és a jó embereket, akik lakják. De ők is viszont szerették őt. Abová csak jött, összesereglettek az európaiak, meg a malájok is. Hát bizony ritkán jön ide művész ember. És azután olyanféle zenét itt nem hallani soha, mert ő nemcsak általános jellegű műveket adott elő, hanem ha jó kedvében volt, eljátszotta a messzi magyar baza egy-egy szép dalát is.”

„És tetszett-e a magyar zene az itteni embereknek, értették-e? – kérdém Karácsonytól. „Hogy értették-e? Mindenkinék kicsordult a könny a szeméből.”

Karácsony érdekes adomákat tudott mesélni művész barátjáról. Utóbbi, bejárva az egész világot, tudta becsülni a nagy nemzetek kiváló tulajdonságait, de azért ha kellett, kardot rántott a mi szülőhazánk becsületéért is. Egyszer egy batáviái hölgy, ki mellesleg híres szépség volt, bele akart kötni. „Mondja csak Reményi – kérdé őt –, igaz-e, hogy a magyar nyelvet idegen ember nem tudja megtanulni, olyan nehéz és csúnya?” – „Nagyságos asszonyom – felelé a művész –, hogy szép-e, meg hogy nehéz-e a magyar nyelv, azt nem tudom megmondani. Azonban nálunk Magyarországon azt tartja a nép, hogy az angyalok magyarul beszélnek. Ennélfogva azt hiszem, kegyed igen hamar megtanulna magyarul.”

Az emberek itt nincsenek hozzászokva a badakozás ilyen lovagias módjához. A bók letőri az irónia nyilbégvét. A hölgy le volt

Reményi Ferenc, a Reményi-életrajz írója, feleségével. (Reményi Ferenc alapfokú zenei tanulmányait Plotényi Nándornál végezte)

fűzve, s minthogy a párbeszéd társaságban történt, lángvörös lett a szegyetől.

Ezek személyes emlékeim nagybátyámról. A nagy utazás után már ritkán hallottam róla. Csak annyit tudtam, hogy az Egyesült Államokban él. Váratlanul jött a hír, hogy 1898. május 15-én San Franciscóban, hangverseny közben, hegedűjével a kezében, szívészélbűdés következtében, a pódiumon szörnyet halt. Utóbb tudtam meg, hogy halálát – miként költőbajtársa, Petőfi a szabadságharcban –, többször is megjósolta; érezte, hogy élte utolsó napjait járni fogja a világot, hegedűjével a kezében, és a művészi küzdelem színterén, a dobogón fogja bevégezni pályáját, mint ahogy Petőfi a fegyverek harcában végezte azt be.

Egy amerikai író nagybátyámat meteorhoz hasonlította, mely fényes pályában kóvályogva a föld körül, egyszerre csak végérvényesen eltűnt a messzi Nyugaton, a Csendes óceán partján. A new-yorki magyar kolónia elhozta hűlt tetemét New-Yorkba, és fényes gyászpompá keretében temették el. A magyarországi magyarok azonban teljesen feledkeztek róla, s a new-yorkiak felbívására: vigyék baza azt a magyar művészt, aki hazájáért annyit áldozott, s annak annyi dicsőséget szerzett, visszhang itt nem keletkezett. De a mi szép ünnepünk mégis azt bizonyítja, hogy emléke nem ment teljesen feledésbe, és azt legalábbis szülővárosa, Miskolc, a Lévy József Közművelődési Egyesület, a Petőfi Társaság, és a Zeneakadémia megörökítették.

Közreadta: Rakos Miklós

50+

Elhanyagolt generáció?

Az emberi életkor egyre inkább kitolódik, az 50+ életkorú közönség egyre nagyobb szerepet játszik a zenei életben. Az a kérdés, hogy az operaházak és koncerttermek fel vannak-e készítve erre a változásra. A Das Orchester folyóirat a német közönséget górcső alá véve, ezt a problémát járja körül. Az alábbiakban összegyűjtöttük a kérdéssel foglalkozó nyolc cikk legfontosabb megállapításait.

A problémával első ízben a 2007 júniusában Wiesbadenben „Soha nem késő, – muzsikálás 50 felett” címen rendezett kongresszus foglalkozott. Elhangzott, hogy hasznos a német zenei élet szempontjából, ha az idősebb generáció muzsikál ahelyett hogy rezignáltan élne. Politikusok is kihangsúlyozták a zene társadalmi jelentőségét, sokaknak mégis az volt a véleménye, hogy a művészet, kultúra és oktatás ügye csak szép szavak hangoztatásában merül ki.

Növekvő és elhanyagolt célcsoport

Az adatok ismertek: a prognózisok szerint az elkövetkező 30 évben Németországban 24 millió ember lesz 65 év feletti, ma 15 milliót tesz ki ez a korosztály. Eszerint ma minden harmadik német állampolgár több mint 50 éves, 2020-ben bizonyára minden második éri el ezt a kort. 2050-re a 80 évnél idősebbek lélekszáma Németországban előreláthatóan 200 százalékkal emelkedik. Egyidejűleg nő a várható életkor. A statisztikai számítások szerint a ma születők átlag 86,6- (nők) 81,1 évvel (férfiak) számolhatnak. Ennek ellenére az 50+ generációt a zenei életben eddig meglehetősen mellőzték. A kulturális élet vezetőiben ez idáig még nem is tudatosodott a probléma. Panaszkodnak azonban, hogy a koncertpublikum egyre idősödik és fiatalabb nem követi.

2007 júniusában, a Német Zenei Tanács az említett szakmai konferencián megtette úgynevezett wiesbadeni nyilatkozatát, amelyben felhívja a politika figyelmét az idős embereknek nyújtandó kulturális programok szükségességére. Kifejti a továbbiakban, hogy már fiatal korban biztosítani kell a minőségi zeneoktatást, és az ötven éven felüli generáció számára a jobb zenepedagógiai- és továbbképzést. Több zenepedagógiát és aktív muzsikálást az öregek otthonában, generációkon átívelő

kulturális kínálatokat az amatőr területen és zeneiskolákban, végül a kulturális intézmények erősebb orientációját az idősebb emberek igényeire. Egy hálózat kiépítésére van szükség.

A valóság

Ezzel szemben a realitás valamennyire komplexebb, és tele van visszás helyzetekkel. A Süddeutsche Zeitung 2008 augusztusában jelentette, hogy a müncheni Ludwig-Maximilian Egyetem megszűnik. Legkésőbb 5 év múlva adják ki zenepedagógia szakon az utolsó magiszteri fokozatot, ezt nyilvánvalóan már 2004-ben hallgatólagosan megszüntették. Ugyanakkor egy hamburgi szaktanácsadó azt nyilatkozta, hogy nincs szükség külön senior programra, hiszen az idősek teljesen normális emberek és azt a programot igénylik, amit mindenki másnak nyújtanak. Az idősebb korosztálynak épp úgy nincs azonos ízlése, mint a fiataloknak, éppen annyira különböző az „étvágyuk” és zenei ízlésük, mint a fiataloknak. Sokan már inkább rock és popzenén nőttek fel, mint klasszikus zenén. A házi muzsikálás még az ő szüleik otthonában volt szokásos, nem a most ötven éveseknél. „Hol van már manapság házi muzsikálás?” a teoretikus kérdés. Ezzel az illető egyúttal rávilágított a problémára: a mai koncert- és zenei életben megbosszulja magát az, amin évtizedeken keresztül egyszerűen átsiklottak, ugyanis a tartós és általános, generációkat átfogó zenepedagógia és zenei gyakorlat hiányára. Az iskolai zeneoktatás még ma is állandó leépülés folyamatának van kitéve.

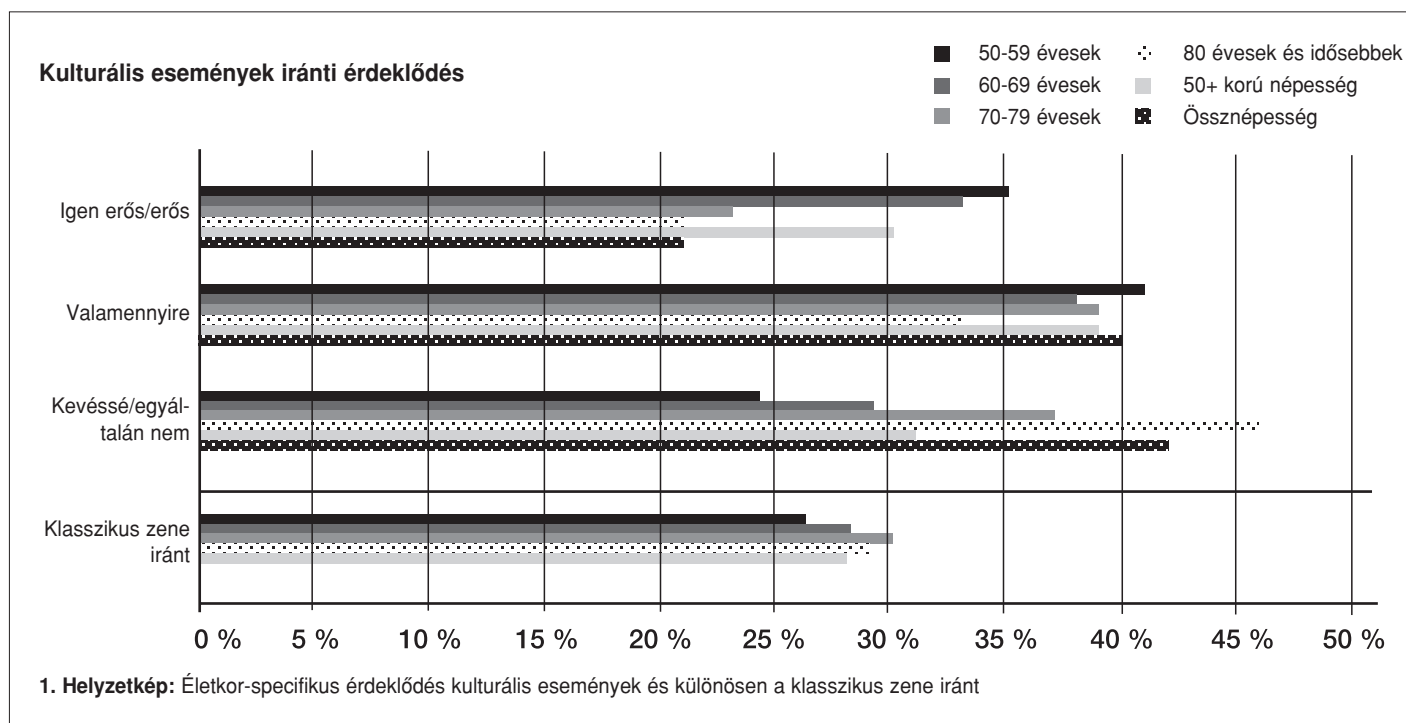
Jobb feltételeket!

Az esti koncerteket az idősebb emberek már nem szívesen látogatják. Sokan félnek a késő esti hazautazástól sötétedés után. A

szállítás megoldása segítene ugyan, de a rendezőknek, intézményeknek és zenekaroknak más időpontokban rendezendő koncerteket is ajánlaniuk kellene. A hangversenyeket mozgáskorlátozottak számára, valamint kedvezményes belépődíjakkal a szegényebb néprétegeknek is elérhetővé kellene tenni.

Tekintettel a demográfiai átalakulásra és annak a kultúrára gyakorolt hatására, kulturális intézmények és pedagógiai intézetek nem kerülhetik meg azt, hogy egy átalakuló publikum érdeklődését és igényeit ne vegyék figyelembe. A jövőben növekvő erőfeszítésekre és új utakra lesz szükség ahhoz, hogy ennek az állandóan növekvő korosztálynak potenciálját ki lehessen használni, hogy egyre több idős embert a kultúra számára fel lehessen lelkesíteni és közönségnek megnyerni. A programtervezőknek tisztában kell lenniük azzal, hogy az 50+ meghatározás csupán kevéssé kifejező címke. Az 50+ generációhoz férfiak és nők tartoznak, – akik a háborús események miatt esetleg nem folytathattak felsőfokú tanulmányokat, nemhogy szabad idejükben művészi hobbinak áldozhattak volna, – éppen úgy, mint „fiatal öregek”, akik jobb előképzettséggel és egészséggel rendelkeznek mint a korábbi korosztály, és nagyobb affinitásuk van a műkedvelő tevékenységhez. Magasabb képzettség és nagyobb affinitás a kultúra terén viszont nem feltétlenül jár együtt elegendő büdzsével a kulturális ajánlatok kihasználására.

Milyen programokat ajánlanak idős emberek számára a színházak, múzeumok, könyvtárak, zenekarok? Milyen szerepet játszanak ezen a területen a templomok és szociális intézmények? Milyen formában és milyen helyeken aktívak kulturális téren a menekültek? Németországban történtek ebben az ügyben felmérések, kutatások, de távolról sem sikerült megoldást találni a problémára. Mialatt egy sor kulturális intézmény már jól felépített programmal rendelkezik az idősebbek számára – különösen a múzeumok területén, de már zeneiskolák is felfedezték ezt a célcsoportot maguk számára –, mások még a próbálgatás fázisában vannak vagy kivárnak. Új célcsoportokkal való foglalkozás időbeli, személyi és materiális

forrásokat igényel. A munkához szükséges metodikai-didaktikai koncepciók, oktatási formák szakmai irányvonalai a különböző művészeti ágakban messzemenően hiányoznak, mint téma azonban egyre inkább felszínre és megmunkálásra kerül.

A heterogén közönség

A sokrétűen mobilnak és anyagilag tehetősekként jellemzett 50+ generáció, amelynek létszáma a prognózisok szerint állandóan növekszik, manapság nemcsak a fogyasztási- és reklámkutatások szerint attraktív célcsoport. Sokak megfigyelése szerint ebből a korcsoportból regrutálódik a klasszikus kultúra publikuma. Ha azonban ennek a korcsoportnak a kulturális rendezvények iránti érdeklődését valóban görcső alá vesszük, meg kell állapítanunk, hogy egységes ilyen irányú érdeklődésről nem lehet szó.

Az 50+ generáció azonban, amely ma már több mint 30 évet fog át, érdeklődésében, képzettségét, szociális származását és egészségi állapotát tekintve igen heterogén. Mindenkinek más a kulturális háttere, a kulturális fogyasztáshoz más a motívuma, más a pénzügyi, egészségi és logisztikai lehetősége. A népesség 50+ generációjának a kulturális események iránti érdeklődésénél egy csekély ellentétes trendet lehet megfigyelni. (Lásd az 1. táblázatot) Ha a növekvő korról csökken a kulturális események iránti affinitás, növekszik ezzel szemben a klasszikus zene iránti érdeklődés.

Hogyan lehet megmagyarázni az 50+ generáció fiatalabb rétegénél a klasszikus zene iránti érdeklődés csökkenését?

A klasszikus zene szeretete (már) nem korosztályi kérdés

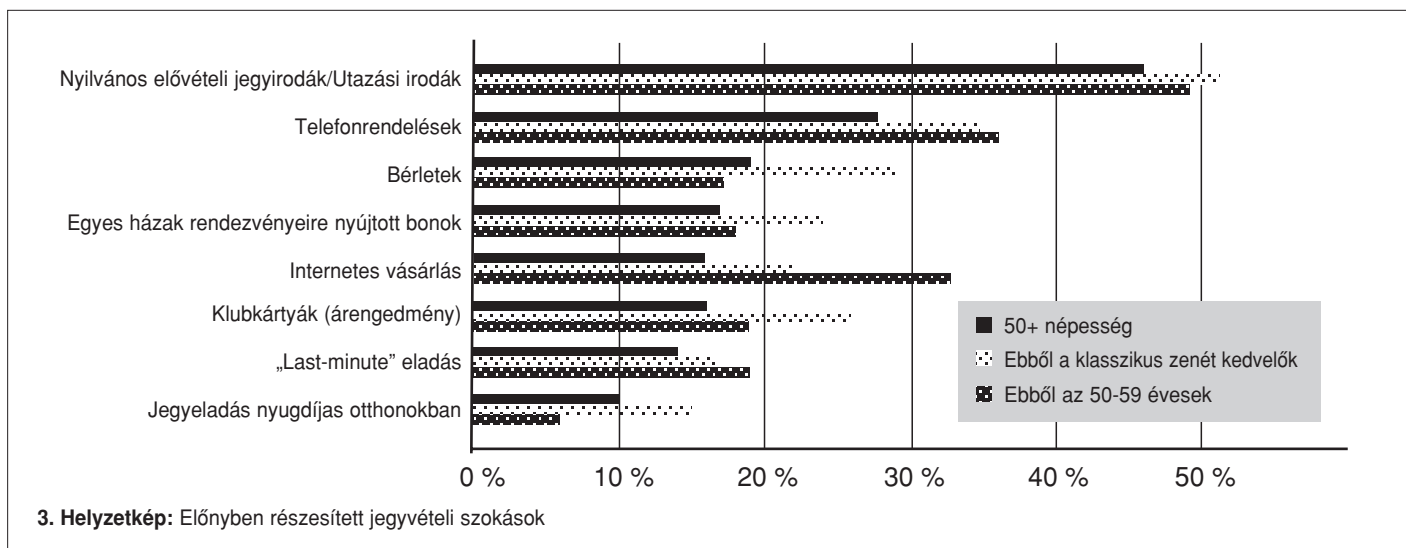
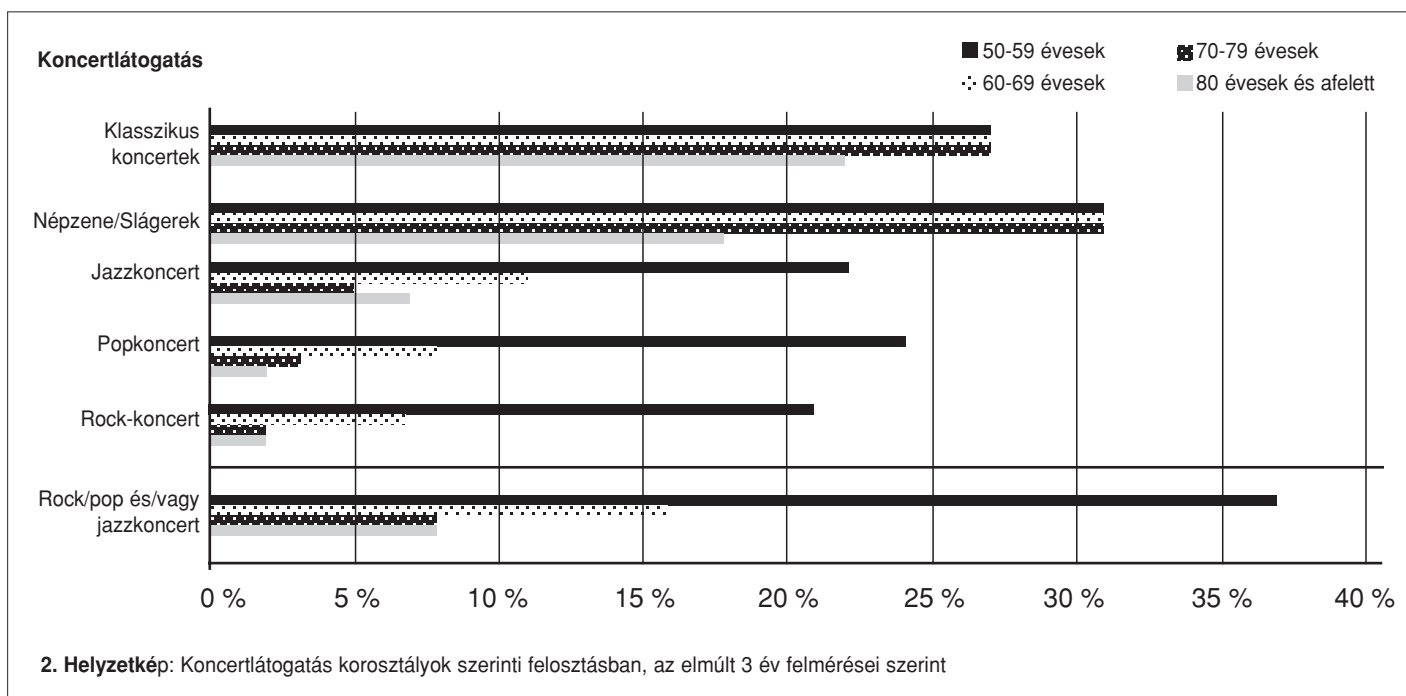
Zenei preferenciákat vizsgálva, a népesség 50+ korosztályánál első helyen áll a sláger-ill. népzene, (37%), amelyet a klasszikus zene követ (28%). Ha egyesítjük a pop (12%), rock (10%) és/vagy a jazzmuzikát (11%), és az érdeklődést ezek iránt a populáris zenei irányzatok iránt (21%) szembe állítjuk a klasszikus zenével (28%), a populáris zene növekvő dominanciája idősebb korban is jelentős. Azt, hogy mélyreható irányzat-változásról van szó, azt a még nagyobb – (24%), rock- (20%) és jazzzene (19%) fogyasztása mutatja az 50–59 éveseknél. A 38%-ban a populáris zene iránti érdeklődéssel szemben már csak 26%-os klasszikus zenei érdeklődés áll szemben. Magyarázat erre annak elfogadása, hogy az idősebb korban éppen nem – mint ahogy azt gyakran mint tézist állítják fel – a klasszikus zene iránti érdeklődés jelenik meg (újra), hanem inkább a zenei szokásoknak van ráhatása az ízlésre, amely a fiatal korban alakul ki és a későbbi korban megmarad. Tekintettel arra, hogy a ma 50–70 évesek a populáris műfajokkal először ifjúságukban találkoztak, akkori emlékeként tartották meg érdeklődésüket irántuk. Az, hogy a rock koncertek látogatása az 50–59 évesek körében már nem kivételes

jelenség, a 2. grafikon mutatja, amely az elmúlt három év felméréseinek analizálásán alapszik.

Mi módon nyerhetők meg a fiatal „öregek” a klasszikus zene számára?

Hiányzó klasszikus kulturális orientációjuk ellenére, érdemes a zenekaroknak és zenei színházaknak az 50–59 évesek célcsoportjába investálni. Ők azok, akik nemcsak nagyobb szabad idővel rendelkeznek, mivel a gyereknevelésen vagy karrierépítésen már túl vannak, hanem kulturálisan aktív csoportot képeznek, akiket könnyebb megszervezni, mint azokat, akik kulturálisan inaktívnak számítanak. Egy felmérés szerint az 50–59 éves korosztálynál csak 2%-ban lehetett kiszűrni azokat, akik korábban kulturálisan egyáltalán nem voltak aktívak, és csak idősebb korukban váltak azzá. Megszólítandó a „fiatal öregek” sok olyan ajánlat-konstrukcióval lehet élni, amelyek a fiatalok számára is vonzóak. A ma 50–59 évesek ugyanis nemcsak a fiatal művészeti ágak, mint rock, pop, film (48%) vagy musical iránt érdeklődnek, hanem olyan szolgáltatási lehetőségeket is igénybe vesznek, amelyeket a fiatalok preferálnak, mint pl. internetes jegyvásárlás (33%), jegyrendelés telefonon (36%), sőt részben last-minute jegyek (19%), mint ahogy azt a 3. tábla mutatja.

Egyéb, eddig főleg a fiatalabb korosztály számára vonzó művészeti-kreatív program-ajánlatok is új jelentőséggel bírnak az

idősebb korosztály számára is. A művészeti-kreatív tevékenységek iránti érdeklődés a lakosság körében az elmúlt évtizedben jelentősen megnőtt: Az 50 éven felüliek közül 29% nyilatkozik úgy, hogy már része volt ilyen tevékenységben. 76 százalékuk művészi hobbitevékenységét idős korban is folytatja. Kimutatható (lásd a 4. grafikont), hogy ők különösen szívesen látogatják a komolyzenei koncerteket. A professzionális zenekarok és zenés színházak kooperációja amatőr zenekarokkal és énekegyüttesekkel erősíthetné a publikum kötődését, éppen úgy, mint ahogy képzési programok lehetnének az első hidak a fiatalabb idősök kulturális érdeklődésének felkeltésére. További kötődést jelent műkedvelő együttesek létrehozása.

Szegénység, egészségi korlátozottság és társadalmi izoláltság

A népesség 50+ korosztályának a fiatalabb évekkkel összehasonlítva 40 százaléka kevésbé vagy egyáltalán nem aktív kulturális területen, amely egészségi akadályokkal vagy hiányzó mobilitással magyarázható, mint ahogy ezt az 5. ábra mutatja.

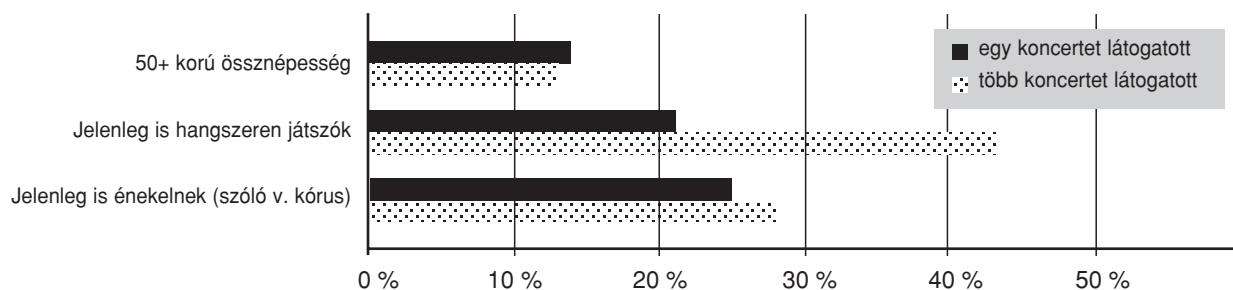
Eseti, vagy általános okként főleg a magas belépődíjakat (73%) nevezik meg. Az idős kor mellett a kulturális eseményekben való részvételt az egészségi állapot romlása, az alacsonyfokú iskolázottság, a gazdasági helyzet, esetleges migrációs háttér, valamint a szociális és családi környezet befolyásolja, amelyben a pénzügyi körülmények kiemelt jelentőséggel bírnak. Magas fokú

képzettség és kulturális események iránti affinitás sem feltétlenül jár azok látogatásához elegendő anyagi javakkal. További akadályok mindenek előtt a kísérő hiánya, félelem a bizonytalan hazaérkezéstől, hiányzó tudás és tapasztalat kulturális programok terén. (6. ábra)

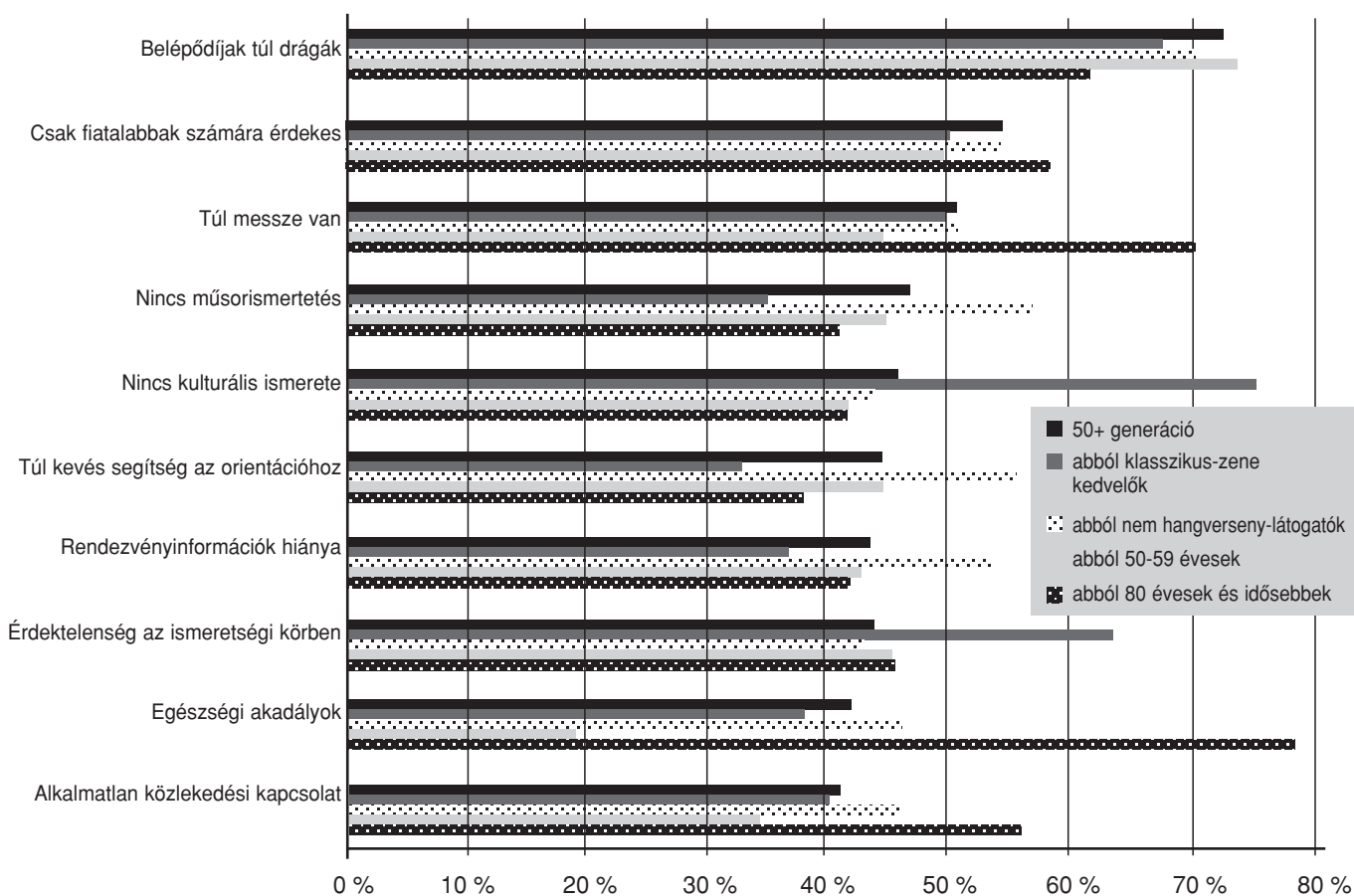
Kezdeményezések

Hamburgban a problémák megoldásának szép példáját találjuk a szövetségi szenior tanácsadó testület és a hamburgi Volksbühne kooperációja révén. Az ún. szenior találkozók, amelyek minden hamburgi városrészben elérhetőek, kulturális rendezvényeket ajánlanak az idősebbek számára vagy megoldják a shuttle szervizt. A kiterjedt kooperációs célokhoz tartoznak opera

Klasszikus-zenei koncertek látogatottsága az elmúlt 3 évben

4. Helyzetkép: Az elmúlt három évben az 50+ korosztályból klasszikus-zenei koncerten résztvevők, ezen belül hangszeren játszó vagy éneklők száma.

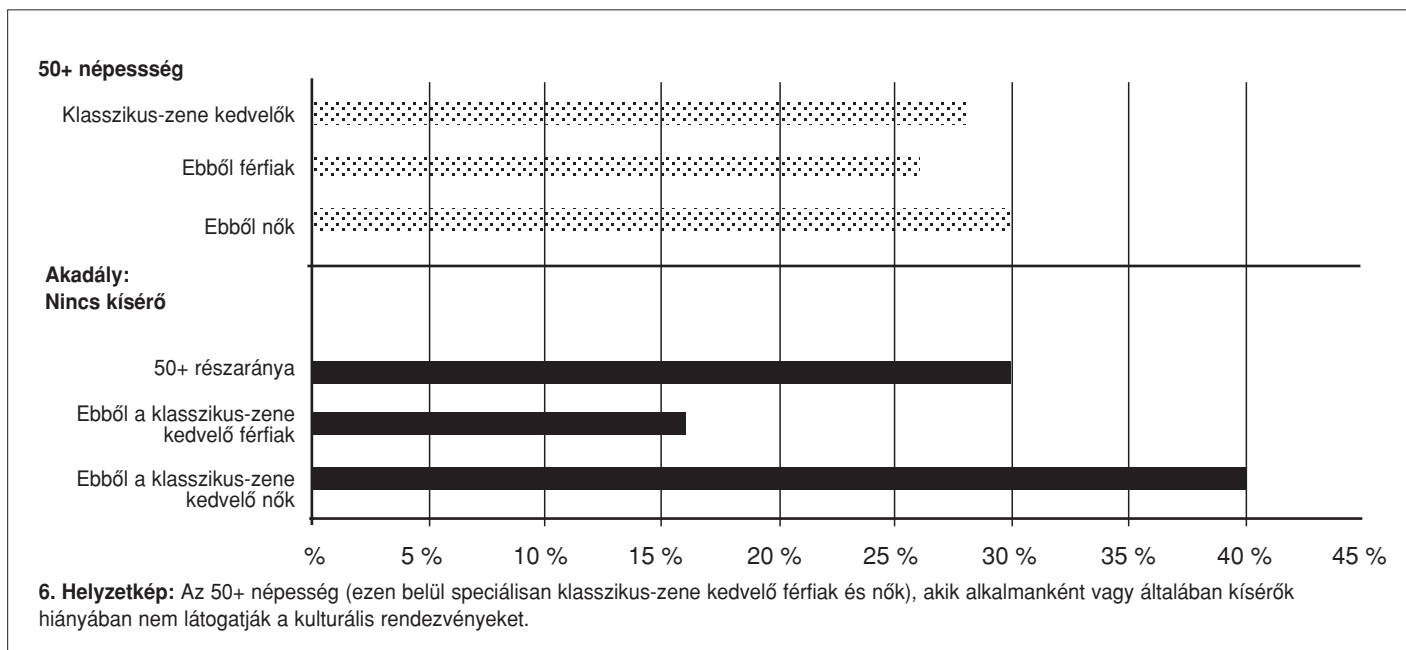
5. Helyzetkép: A kulturális rendezvények látogatását nehezítő „top tíz” akadály

és zenekari előadások is. Kiegészítésképpen a szövetségi szenior tanács első ízben adta ki a szenior kulturális kalauzt, amely kizárólag az idősebb lakosság igényeihez igazodik és értékes, praktikus információkat tartalmaz. A programokhoz tartoznak a zenekari főpróbák, melyek kedvezményes áron és alkalmas időpontban látogathatók, azonkívül bepillantás adnak a mindenkori intézmények és együttesek életébe. A Müncheni Rádiózenekar, iskolákkal és idősek otthonaival kooperálva, autóbuszokkal szállítja a hallgatóságot a rádióba, ahol a

szerdai koncertek nyilvános próbáján vehetnek részt, ismertetik számukra a műveket és szendvicseket szolgálnak fel. Ez egyben betekintést ad a rádió működésébe, amit mindenki érdeklődéssel fogad.

Hamburgban szeniorok számára zeneiskola is létesült. Azonkívül már vannak időse otthonok, amelyek önálló koncerteket rendeznek (egyesek saját termükben), és intézményekkel és zenekarokkal kooperálva zenepedagógiai munkát végeznek. Helyenként kórusokat hoznak létre, amelyek profi együttesekkel kooperálnak. Még

fontosabbnak tartják azonban a szellemileg retardált embereknek nyújtott segítséget, akik számára a zene gyógyító hatású. Azok, akiknek kihagy a rövid távú emlékezőképességük például, gond nélkül felidéznek a régi gyerekdalokat. Ének és közös muzsikálás révén olyan embereket is elérnek, akik egyébként nem megközelíthetőek. Mert a zene emlékeket csal elő, érzelmi forrásokat erősít és félelmeket csökkent. Ezáltal a szociális kontaktusok is erősödnek. Pozitív eredményeket értek el szeniorok és közeli iskolák és óvodák kooperációjával.

„Énekelje el élete dalát! E mottó alatt hívott meg a „Polifónia – a kulturális sokszínűség hangjai” c. program idős menekülteket a duisburgi színházba, abból a célból, hogy ott a Duisburger Philharmoniker egy vonós együttesének kíséretével énekesi adottságaikat a közönségnek bemutassák. 2008 tavaszán öt úttörő eseményre került sor **Duisburgban, Essenben és Düsseldorfban**. A műhelymunkában hetenként 51 és 72 év közötti idős embernek volt lehetősége szakmai vezetés mellett hangyi képességeik fejlesztésére. A legtehetségesebb szólistákat meghívták a duisburgi színházba az első nyilvános dalfesztiválra. Erre 2008 májusában telt ház mellett került sor. Tizenhét énekes lépett fel Görögországból, Olaszországból, Hollandiából, Izraelből, Németországból, Koreából, Horvátországból, Lengyelországból, Oroszországból Spanyolországból, Törökországból és Ukrajnából. Bojan Vuletic muzsikusi és zeneszerzői minden fellépéshez egyedi hangszerezést készített. Az énekeseket a Duisburger Philharmoniker és nyolc jazz- és világzenei játékos kísérte.

Trierben az 50+ generációnak a Beatles korszak iránti nosztalgijára építve vezettek be új koncert-sorozatokat, majd táncos színesített Gershwin és Bernstein művekből állítottak össze programot. A zenekar is partner volt ebben, látva a közönség nagy lelkesedését.

Trierben a főzeneigazgató Victor Puhl a világszerte generációkat kapcsol össze. Honnan az ötlet populáris műfajokat a Filharmonikusok koncertjeibe iktatni? Potsdami főzeneigazgatói funkciójában kezdte el a különböző műfajokat egyeztetni. Például egy projektet flamencóra és szimfonikus

zenekarra épített. Az USA-ban és Franciaországban ismert a hasonló irányzatokat, amelyek adaptálásával **Potsdamban** évek alatt egyharmadával növelte a hallgatóság számát. Trierben a világzenei sorozatot a zenekar és egy Beatles számokat játszó együttes kooperálásával kezdte. A Beatles ugyan az 1960-as évek jelensége, de mégis időtlen. Ez a zene vonzó fiatal emberek, de mindazok számára is, akik ezen a zenén nőttek fel. Puhl tapasztalata, hogy az 50+ generáció valóban nehezebben érhető el. Az a véleménye, hogy a leginkább akkor közelíthetők meg, ha az ember megpróbál annak az érzésnek a szellemiségébe bújni, amiben ez a generáció nevelkedett. A további tervekkel illetően, Gershwin és Bernstein zenéje New Yorkba vezet, amelyhez egy szteptáncos csatlakozik. Véleménye szerint az ilyen kísérlet a zenekar számára is egy szigetet jelent, a zenekart a közönség nagy lelkesedése motiválja.

Sverinben a Mecklenburgische Staatskapelle nyugdíjas zenészekből álló vonósnégyese rendszeresen fellép szenior otthonokban, hogy egy elhanyagolt generációt felhőtlen pillanatokkal ajándékozzon meg. A muzsikálás egyúttal gyógyszer a már régóta nyugdíjas muzsikusi egyéni testi és szellemi teljesítőképességének megőrzéséhez is. Az ilyen otthonokban történő fellépésnél azonban sok zavaró momentumot is tekintetbe kell venni. A zenészek közösségi termekben, ebédlőkben foglalnak helyet összecukhatók kottatartóikkal, a szomszédos konyha zajaitól kísérve. A korrallal a koncentrációképesség is csökken, a rövid távú memória nem képes olyan sok információt felfogni, mint amely egy nor-

mális koncertet időben és tartalmilag jellemző. A szenior otthon lakóinak ifjúkori élményeire alapozva, az említett esetben ilyen zenékből erre a célra készült vonósnégyes feldolgozások jöhetnek szóba.

Berlinben a Filharmonikusok „Alla turca” koncertsorozatának célja képzett idős török menekülteknek mint a zenekar új publikumrétegének megnyerése. Az erre a sorozatra hívogató plakátot Berlin legforgalmasabb kereszteződésénél nem lehet nem észrevenni. Ehhez hasonló projektek nemcsak a törökök esetében történnek, a Rádiózenekar és énekkar törődik a mindenkori vendégmunkásokkal és utódaikkal.

Lelkesíteni adatközlés helyett

A felnőtteknek szóló műsorismertetés fokozatosan nőtt ki a gyermekkoncertek háttéréből. Mindezt alig rendelkezik végig gondolt koncepcióval, csupán egy individuális vadhajítás. A zene jobb megértésének igénye azonban fokozatosan növekszik, ezt felismerve a zenekarok, színházak, főiskolák és egyetemek, rádiók és televíziók is felzárkóznak az elvárások teljesítéséhez. Koncertek és zenés színházak rendelkeznek az előadásokról szóló zeneelméleti, életrajzi, zenetörténeti, előadási és általános kultúrtörténeti aspektusokkal. Részletesen és részben illusztrációkkal gazdagítva tartalmazzák ezt a programfüzeteket, amelyek többé-kevésbé a művészekről is tájékoztatnak. Különböznek ezektől a moderációk és próbakoncertek. Előnye abban rejlik, hogy közelebb hozza egymáshoz a muzsikusiakat és hallgatóságokat. Az ilyen események során lehetőség van a zene részleteibe és össze-

függéseibe való betekintésre, egymás mellé lehet állítani játékmódokat és variációkat. Részleteket meg lehet ismétetni, különböző felfogásokat összehasonlítani és megokolni. A résztvevők „első kézből” nyernek betekintést a muzsikálás lehetőségeibe, a zenészek gondolkodásába és érzelmeibe. Szisztematikusabban történik ez némely zenetudományi intézmény laikusok és szeniorok számára szervezett előadás-sorozatai és szemináriumai révén. Jellemző rájuk egy bizonyos törzsközönség részvétele. A rádióknak és tv-nek ezen a téren szélesebb lehetőségei vannak. A laikusok számára írott ismertető könyvek száma csekély. A ifjúsági és gyermekirodalom és a szakmai literatúra közötti űrt volna feladatuk kitölteni. A fent leírt információs módszerek azonban előszeretettel alapoznak a zenetudományi rendszerre és dikcióra, és nem veszik figyelembe az idősebb laikusok igényeit és kívánságait.

Mik lennének ezek az elvárások az idősebbek részéről? Elsősorban meg szeretnék tanulni, hogy miként kell a zenét hallgatni. Fontos sokak számára, hogy a zeneművek ismeretéhez kapjanak segítséget. További érdeklődés irányul a hangszerek iránt, hangzásbeli különbségeik, eredetük, alkalmazásuk tekintetében. Hangzásról, dinamikáról, artikulációról, frazirozásról van szó és a hangszerek együttes játékaról. Sokan azt szeretnék tudni, hogy melyek azok az ismeretek, amelyek egyes zeneszerzőket jellemeznek.

Mindenekelőtt fontos az élményszerzés. Ez szemináriumok esetében ismert darabokból kiindulva, lehetőséget teremtve a hallgatóság vélemény-nyilvánítására, együttműködésére (ritmikus gyakorlat, ének, mozgás), élő zene hallgatása, ismétlése, muzsikussal való találkozás révén, koncepció alapján felépített folyamat során érhető el. A műsorismertető, moderátor, előadó minden esetben jól képzett személy kell legyen, aki váratlan kérdésekre is kielégítő választ tud adni.

Közönségszervező intézmények is foglalkoznak a probléma megoldásával. Némelyek véleménye az, hogy az 50+ generáció bevonása sokszor pszichológiai megközelítéseket tesz szükségessé. Bérleteseknél például igen nagy sikere és eredménye volt annak a kezdeményezésnek, hogy a közönségnek lehetősége volt a jegyek hátoldalára írni és visszajuttatni kívánságaikat. Pl. „nem szívesen ülök az első sorokban”. „Szeretem az extravagánsat és modernet is”. Az 50+ korosztálynál kényes kérdés, hogy milyen mértékben viselik el a szexet, erőszakot, kihívó rendezést az idősek. Sok közönségszervező felméréseket készít a kívánságokról, véleményekről, sőt életkorra vonatkozó kérdéseket is feltesznek, természetesen diszkréten kezelve, soha más célra fel nem használva. Szociológusok közvélemény kutatások révén bebizonyították, hogy a kulturálisan aktívak éppen ötvenes éveik közepén vannak a „legjobb korban”, ők könnyebben bevonhatók új programokba,

mint a fiatalabbak. Egyesek azonkívül (2 százaléka az 50 év felettieknek) elkezdenek kulturális rendezvényeket látogatni, holott ezt korábban nem tették. Mindenesetre szükség van ennek a két százaléknak a tartós megnyerésére. Extra toborzás, kampány idősök otthonában? A közönségszervezők – úgy tűnik – ennek a jelenségnek még nem eredtek nyomába.

A régi vélelem, hogy a fiatalok rock koncertre járnak, az idősek operába, már nem állja meg a helyét. A határok elmosódtak, a z 50-59 évesek ízlése közelít a fiatalokéhoz. Szilárd társadalmi minták és szerepeltvárások, az egyre inkább differenciáló és individuális életstílus okán. veszítenek olyan szociodemográfiai ismertetőjegyük jelentőségéből, mint életkor, nem vagy jövedelem. A színházak, koncerttermek és operaházak számára ez azt jelenti, hogy a jövőben nem hagyatkozhatnak arra, hogy publikumuk a generációváltással automatikusan pótlódik – egyre inkább igyekezniük kell ennek a felhasználó rétegnek a megnyerésére.

És a politika? Lehetővé kell tennie a generációkon átívelő együttléthez szükséges kereteket. Csak így lehet egy társadalom valóban egészséges.

A kivonatolt cikkek szerzői: Marco Frei, Susanne Keuchel, Flavia Nebauer, Sandra Sinsch, Swen Scherz-Schade és Christoph Richter.

(Das Orchester 2009/1)

Constantin Floros

Művek szolgálatában

Hans Swarowsky, a karmester-pedagógus

Hans Swarowsky, mint karmester, széles körökben nem annyira ismert, mint Wilhelm Furtwängler vagy Herbert von Karajan. Beavatottak azonban a 20. század legjelentősebb karmester-pedagógusának tartják. Legprominensebb tanítványai közé tartoznak: Zubin Mehta, Claudio Abbado, Mariss Jansons és a korán meghalt zseniális Giuseppe Sinopoli.

Az 1899-ben egy nagykereskedő fiaként született Swarowsky nemcsak kitűnő karmester, hanem széleskörűen képzett személyiség volt, akinek kitűnő művészi nevelésben volt része. Ferruccio Busoni zongora-tanítványa volt, Arnold Schönberg-

nél tanult, majd később Anton Webern zenelmélet óráit, Weber karmesteri kurzusait látogatta, művészettörténetet tanult a Bécsi Egyetemen, fiatalkorában karvezetőként működött sok városban, Clemens Krauss asszisztense lett és szoros barátság fűzte Richard Strauss-hoz.

A második világháború vége után Bécs – amelyet még mindig a szövetségesek foglaltak el – hamarosan európai zenei metropoliszá vált. A Theater an der Wien-ben olyan prominens énekesnők léptek fel mint Elisabeth Schwarzkopf és Senta Jurinac. Bruno Walter számos alkalommal jött Bécsbe, Gustav Mahler szimfóniáit dirigálta, ami ko-

Hans Swarowsky, akik 1899-ben Budapesten született és 1975-ben Salzburgban halt meg, karmester és a Bécsi Zenei és Képzőművészeti Egyetemen karmesterképzőjének tanára volt. Mint karmester-pedagógus szinte legendaszerű híre tett szert. Constantin Floros Swarowsky személyes portréját rajzolja meg.

rábban nem lehetett több mint titkos terv. 1946-ban Swarowsky professzor lett a Bécsi Zeneakadémián, és ezt a pozíciót 30 évig töltötte be.

A művészet szolgája munkában

A 1950-es évek elején a Bécsi Zeneakadémián Felix Petyrek-nél és Alfred Uhl-nál tanultam zeneszerzést, és rendszeresen látogattam Hans Swarowsky és Gottfried Kassowitz karmesterképző osztályát is. Swarowskytól tanultam a dirigálás művészetét és a zenei interpretáció elveit, és irányította a klasszikus és romantikus nagy művek analizálása iránti érzékenységet. Már akkor észrevettem, hogy kifejezett anti-pátiával viseltetett a sztárdirigensek iránt, és így egyáltalán nem lepődtem meg, amikor sokkal később, a halála után megjelent a „Wahrung der Gestalt” (A forma védelmében) írásában a következő mondatokat olvastam: „A sztár úgy továbbítja a zenét, hogy az ember csak őt látja és nem a zenét hallja. Ha lemezről játszunk, a kedves arc legalább a borítóról néz ránk. A zene már nem az amit Brahms komponált, hanem amit XY játszik, énekel vagy dirigál.” Mint

Hans Swarowsky

Született Budapesten, 1899. szeptember 16-án.

Meghalt Salzburgban, 1975 szeptember 10-én.

1933/34 első állami karvezető Hamburgban. Megismeri Richard Struss-t, akivel később szoros barátságot köt 1935–1937 első állami kóruskarmester Berlinben (Staatsoper Unter den Linden, Staatskapelle)

1936 hivatásától eltiltják

1937–1940 A Zürichi Opera vezető karmestere; visszatér Németországba. Strauss és Clemens Krauss asszisztense 1943 Krakkó, Strauss karmesteri feladatainak átvétele, 1944 vezető karmester Krakkóban

1945/46 főzeneigazgató Stuttgartban

1946 az első háború utáni Salzburgi Ünnepi Játékok megnyitása, 1946/47 a Bécsi Szimfonikusok vezető karmestere 1946–1975 a Bécsi Zeneakadémia karmesterképző tanára

1947–1949 a Grazi Opera zenei vezetője 1957–1959 A Skót Nemzeti Zenekar vezető karmestere Edinburgh-ben, 1959 után a Bécsi Állami Opera állandó dirigense

Günter Wand, úgy Swarowsky sem tartotta magát „pultvirtuóznak”, hanem a „művek szolgájá”-nak. A Wahrung der Gestalt előszavában ez a meglepő mondat áll: Mint olyan, aki nem alkot, elhatároztam, hogy nem alkotóutánczat leszek, hanem az alkotó szolgájává szegődöm.”

Mik azok az elemek, amiket Swarowskytól tanulhattunk? Először is egy rendkívül precíz ütéstechnikát, amely a teátrális mozdulatok minden fajtáját mellőzi. Továbbá a megállapodást tempókérdésekben, a frazírozás, az artikuláció, a dinamika és az ún. előadási utasítások pontos betartását, amelyek sok esetben kifejezési jelzések. Swarowsky szeretne volna tanítványainak az egyes zeneszerzők és műveik helyes stílusfelismerését közvetíteni. Emellett stílus alatt semmi esetre sem valami kizárólag technikailag definiálható értett, hanem egy szellemiséget.

Szerette a külön tanfolyamokat, különösen művészettörténetből. Különleges érzeke volt az ironikus, sőt szarkasztikus észrevételek iránt. Gyakran elszórakozott Furtwängler vagy Karajan romantizáló interpretációján. Már sokkal Harnoncourt előtt felesküdt az előadói hűség fogalmára. Véleménye szerint a nagy zeneszerzők partitúrái a helyes interpretációhoz szükséges minden adatot tartalmazták. A karmesterek első kötelezettségének tartotta, ezeket a előírásokat kinosan betartani. Ezzel kapcsolatban utalt arra a pontosságra és gondosságra, amellyel Gustav Mahler a partitúráit ellátta. Feltételezem, hogy Mahler Swarowsky nézeteivel bizonyára nem mindig értene egyet, mivel gyakran mondta, hogy a zenében a legjobb nem áll a kottában.

Tempókérdések

Swarowsky számára az elsőrendű feladat a helyes tempó megválasztása volt. „A tempó a forma conditio sine qua non-ja és feltétlen elem egy mű reális szellemiségének megszólításához.” Erősen meg volt győződve arról, hogy a Beethoven előtti régebbi zene előadásánál – néhány kivételtől eltekintve – az egy darabon vagy tételen belüli tempót betartották. Ennek a felfogásnak koronatanújaként Leopold és Wolfgang Amadeus Mozartra hivatkozott. Fontos volt számára emellett Leopold Mozart kijelentése a Gründliche Violinshule-ban (Alapos hegedűiskola): „Nemcsak a ritmust kell pontosan és egyenletesen ütni tudni, hanem a műből ki kell fejteni, hogy az lassabb vagy valamivel gyorsabb mozgást kíván meg.” Swarowsky rendkívüli módon értékelte a bécsi klasszikusok zenéjét. Az ő műveiknek

interpretációja számára egy karmester tudásának zsinórmértéke volt. Haydn vagy Mozart művek előadásánál egy tételen belül semmi esetre sem engedte meg a tempóingadozást. Szonátaformában írt tételeknél az éneklő melléktémát semmi körülmények között sem engedte meg lassabban játszani, mint a főtémát. De ettől eltekintve, eltökélten hitt abban, hogy Beethovenig a többtételes műveken belüli tempók arányára vonatkozó régi tanítás még érvényes volt. Példaként említette a Varázsfuvola nyitányt: a lassú bevezetés egy negyede véleménye szerint pontosan az azt követő Allegro rész egy fél értékű hangjának felelt meg.

Haydn és Mozart sok többtételes művéből egy „alapvető mozgásegységet” vezetett le. Így Mozart Eine Kleine Nachtmusik-járól azt gondolta, hogy a tempók gazdagságának ellenére az egy „állandósult alapérték”-re épül. Minta-érvényességként mind a négy tételnél a 132. metronómot vette alapul „Nézete szerint ez érvényes volt az első Allegro tétel minden negyedére, az azt követő Andante minden nyolcadára, a Menuett minden negyedére és a Finale minden fél hangjára. Egy vele készült felvétel a Wiener Volksoper zenekarával dokumentálja, hogy a számítás valóban kijön, az eredmény stimmel.

Tempo rubato és improvizáció

Mint muzsikus és intellektus Swarowsky olyan különleges volt, hogy őt alig lehetne valamely kategóriába besorolni. Bizonyos értelemben a később elterjedt ún. historikus előadási praxis úttörője volt. Sóvárogva vágyott a 18. század előadói tanításának és az akkori praxis szabályainak megismerésére. Emellett különösen érdekelt az ének tempó rubatója és az improvizáció. Improvizáció alatt a 18. században egyes passzázok spontán díszítésének gyakorlata volt értendő. Wolfgang Amadeus Mozart – amint azt sok tanú bizonyítja – mestere volt ennek a spontán művészetnek. Egyébként az improvizáció a zongorajátéknál csak annál a szólamnál volt megengedett, amely az „egyszólamú dallamot” játszotta, tehát a jobb kéznél. A bal kéznek szigorúan tartania kellett a tempót, ugyanúgy, mint a zenekarnak. Mozart erről egy 1777. október 23-án írt levélben így nyilatkozik: „Azon, hogy én mindig pontosan taktusban maradok, mindenki csodálkozik. Azt, hogy egy tempo rubato-ról az Adagio-ban a bal kéz egyáltalán nem tud, nem tudja felfogni. Náluk a bal kéz utána enged.” Mozart két zongorakoncertjének felvételé-

vel Friedrich Guldával és a Volksoper zenekarral Swarowsky az improvizációs praxisnak ezt a historikus elvét valósította meg. Lássuk csak ezt a felvételt két másikkal összehasonlítva, amit Claudio Abbado és Rudolf Serkin a London Symphony Orchestrával vett fel. Rudolf Serkin a C-dur Kv 467 zongoraverseny Andante tételét éppen úgy játssza, mint ahogy azt Mozart leírta. Semmi nyoma az improvizációnak, semmi eltérés a kottaszövegtől. Ő az andante-t nagyon lassan adja elő, olyan módon, hogy a hallgatónak inkább egy adagio érzete van. Serkinnel szemben Gulda a dallamot improvizatív vezetési elvvel, trillákkal, mordentekkel, előkékekkel, köztes hangokkal és egész passzázsokkal díszíti: és bámulatra méltó, hogy a dallam szólam itt valóban gyakran a kíséret taktushatárain túllép, olyannyira, hogy azt kell hinnünk, a szólista és a zenekar nem mindig játszik szimultán együtt. Gulda előadása nem kevésbé expresszív Serkinhez képest, egészében azonban élénkebb, az előírt tempójelzés szerinti andante-hez jobban alkalmazkodó.

Beethoven interpretáció

A tempo rubato egy bizonyos szabad előadást jelent, amely a tempó merev betartásával opponál. Ez a praxis eredetileg mindenképp a barokk vokális zenében volt honos. Később mindenhová betört, természetesen a bécsi klasszikusok zenéjébe is. Beethovenről tudjuk, hogy a „szenvelgést” és a „mechanikus” játékot is utálta. A mechanikus játék alatt a virtuózok üres brillírozását értette. Gazdag rubato-játéka a zongorán híres volt. Swarowsky azonban mégis mindig elgondolkoztatott, hogy Beethoven egy hasonló előadási módot a zenekarban bizonyára nem tartott volna megvalósíthatónak „kivéve a magányosan domináló szólisták esetében”. Minél masszívabb egy apparátus, annál nehezebb lesz egy rubatót realizálni. Ebből a szempontból különbözik a zongoraszólam és a zongorakoncert jelentősen egymástól.

Különösen tanulságos ebből a szempontból Beethoven Op. 73. Ötödik zongoraversenye Friedrich Guldával és a Wiener Volksoper zenekarával. Ez a híres koncert ismertté a külföldi „Emperor” (Imperator) elnevezéssel lett, amelynek eredete homályba vész.

Beethoven Ötödik zongoraversenyének felvétele a Berlini Filharmonikusokkal és Maurizio Pollinivel világossá teszi, hogy Claudio Abbado Swarowsky iskoláját követte. A hangsúlyokat mégis máshova helyezi. Így a számos lírikus hely egy lehe-

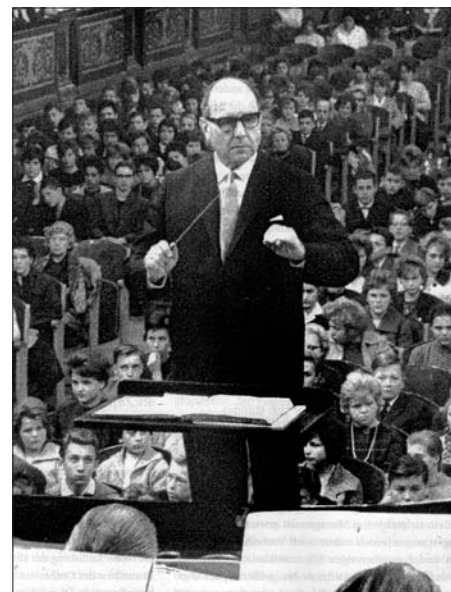
lettel lassabban szólal meg, attól függetlenül, hogy azt Pollini vagy a zenekar játssza. Nem kétséges: a rubato ebben az előadásban valahogy érvényre jut. Swarowsky szemlélete a dirigálásról paradoxnak, de következetesnek hat. Így számára a karmester csak egy fél előadó. Ez azt jelenti: az ő feladata fejben játszani, míg mások a hangszerükön játszanak. Azt a képességet kellett kifejlesztenie, hogy a technikai tudással rendelkező művészek játékát akarátának rendelje alá.

Brahms és Mahler-interpretáció

Ha mégolyan nagyon is érdekelte Swarowskyt egy mű struktúrája, a kifejezés is rendkívül fontos kategória volt számára. A klasszikusokról és Johannes Brahmsról is azt gondolta, hogy a kifejezésnek három fokozatát szokták megrajzolni: a dolce-t az espressivo-t, és a cantabile-t. A dolce felfogása szerint „egy főtémának vagy egy fontos mellék témának egyszerű előlépése”. Espressivo azt jelenti: „kifejezéssel, egy instrumentális kifejezés szellemében”, cantabile az olyan frázisoknál áll, amelyeknek úgy kell énekelve elhangzaniuk, ahogy azt az emberi hang szólaltatja meg.

1970-ben Swarowsky a Süddeutsche Orchesterrel mind a négy Brahms szimfóniát felvette és itt látni lehet, hogy milyen pontosan betartotta az előadási és kifejezési jelzéseket. Ha az első szimfónia első tételét figyelmesen meghallgatjuk, úgy mindenképp előtt a polifonikus szövet visszaadásáról van benyomásunk. A központi Allegro-nál a mozgás szabályossága különösen feltűnik. A főtéma egy kicsit szélesebb a szokásosnál. Ezáltal mellőzi Swarowsky a mellék téma szokásos lassítását.

Swarowsky nagy példaképei közé tartozott Gustav Mahler. Mint fiatal egyetemi hallgató a Wiener Musikvereinsaal-ban hallotta a harmadik szimfóniát Furtwängler dirigálásával, amely annyira nagy hatással volt rá, hogy spontán elhatározta, befejezi egyetemi tanulmányait, hogy kizárólag a zenének szentelhesse magát. Tanára, Anton von Webern kiváló ismerője volt Mahlernek. Swarowskynak szerencséje volt, Weberntől lényeges dolgokat tudott meg Mahlerről. Webern nyitotta ki a szemét Mahler rendkívül gazdag formavilágára és Mahler szimfóniáit előjátszotta neki zongorán, úgy, ahogy ő azt személyesen Mahlertől hallotta. Mahler három szimfóniája közül, amit lemezre játszott (az elsőt, negyediket és ötödiket), az ötödik, amit a Bécsi Filharmonikusokkal vett fel különösen felkelti

Hans Swarowsky 1960 októberében a Musikvereinsaalban a Bécsi Filharmonikusokat vezényli

figyelmünket. Az Adagietto, ennek a szimfóniának a negyedik tétele, amely Lucchino Visconti filmje a Halál Velencében óta a legismertebb Mahler tétel, tökéletes példája a zenéjének. Valóban bámulatra méltó, hogy a Mahler által „igen lassan” jelzéssel ellátott tétel interpretációi egymástól mennyire különböznek. Ennek a tételnek az előadásához Mahlernek sokak beszámolója szerint hét-kilenc percre volt szüksége. Más tapasztalt dirigenseknek sokkal tovább tartott: Leonard Bernstein-nek több mint tizenegy percig, Herbert von Karajan-nak és Claudio Abbado-nak tizenkét percig, Bernhard Haitink-nak 14 percig és Hermann Scherchen-nek még 15 percnél is tovább. Swarowsky a 10 perccel és 32 másodperccel mintegy a középben helyezkedik el az extrém pólusok között.

Swarowsky szívesen beszélt tanítása közben többször struktúráról, mint kifejezésről. Mint tanár kötelezve érezte magát tanítványainak mindenképp szakmai információkat adni. Az volt a véleménye, hogy egy megfelelő interpretációnál a megfelelő kifejezés magától beáll. Ha az ember a leghíresebb tanítványait hallgatja, úgy gyakran az a benyomása, hogy olykor kifejezőbben, érzékenyebben muzsikálnak mint a mesterük. Ebben nyilvánvalóan a generációs különbség is szerepet játszik.

Mi tünteti ki minden tanítványát Swarowskynak, mi az ami közös bennük? Erre azt lehetne válaszolni: a felfogás komolysága, a sztár dirigens allűrök mellőzése, a mű szolgálatának szándéka.

(Das Orchester 2009/2)

Sara Täuber

A sikeres pályázat művészete

A próbajátékokhoz szükséges pályázati útmutatásokat remélhetőleg nem csupán azok fogják tudni hasznosítani, akik német zenekarokba kívánnak pályázatot benyújtani, hanem azok is, akik Magyarországon, vagy más európai országokban szeretnének elnyerni egy zenekari állást. (A Szerk.)

Minden évben mintegy 1500 növendék fejezi be tanulmányait a német zeneművészeti főiskolákon. Zsebükben a diploma, motiváltak, idealisták – és alig vannak felkészítve arra, ami következni fog. A konkurencia óriási. Túl nagy ahhoz, hogy ők a szerencsájukban bízhatnának. Egy üres állásra, a zenekar nagyságától és hírnevétől függően, 300 körüli a jelentkezők száma. Itt minden tekintetben rendkívülinek kell lenni.

Csak igen kevés zenész növendék tanulja meg főiskolai éve alatt, hogy hogyan kell sikeresen bemutatkozni egy állás megpályázásánál. Ennek oka a főiskolai professzorok hiányos felkészítésében, de a diákok közönyösségében is rejlik. Gyakran olyan hallgatókat képeznek ki, akik sem azt nem tudják, hogy miként fest egy pályázat, sem azt, hogy a próbajáték stressz szituációjában hogyan kelhetnek pozitív benyomást. Más szakmák pályázati mintái csak alig használhatók, információs anyagot nehéz találni. Az itt közölt cikk számára ezért 15 hivatásos német zenekar 110 tagja adta meg – kérdőív segítségével – a pályázattal és próbajátékkal kapcsolatos nézeteit.

A pályázat

„Kérem küldje be részletes pályázatát a szokásos mellékletekkel...” Így szól a pályázati kiírások általánosan használt megfogalmazása. Ámde nincs meghatározva, hogy a pályázó ezalatt pontosan mit értsen. Rossz németiséggel megírt ötletszerű önéletrajz, pályázati fotóként privát pillanatfelvétel és felesleges mellékletek a következők. A pályázat jelenti az első akadályt. Sajnos nem minden pályázó van ezzel tisztában. A válogatást nem erre a célra extrán összeállított grémium, hanem az illetékes

szólam végzi. Magas szolgálatszám mellett a döntés gyakran az idő szorítása alatt történik. Minél világosabb és áttekinthetőbb egy pályázat, minél kevesebb felesleges információt tartalmaz és minél pontosabban és gyorsabban szembe ötlők a döntéshez fontos adatok, annál nagyobb az esély a meghíváshoz a próbajátékra. Ez a szerencse csak mintegy 15 pályázónak jut osztályrészül.

A kísérő levél

A pályázat első része a kísérő levél. Mivel a legtöbb zenekar több mint egy helyre ír ki pályázatot, szükséges a következő kérdéseket rögtön az elején megválaszolni: melyik állásra vonatkozik a pályázat? Hogy jutott a pályázati kiíráshoz? A pontos címet, telefonszámot és az esetleges e-mail címet meg kell adni. Ezen kívül közölhető az aktuális tevékenység.

A kísérő levélben még nem kell felsorolni a tanulmányokat. A túl sok információ itt zavaró. Nem szükséges a jelentkezőnek arra hivatkozni, hogy jónak tartja magát csoportmunkában és kommunikációban. Az öndicséret gyanús. „Megpályázom az önök által meghirdetett.....állást. Nagyon örülnék meghívásuknak a próbajátékra”, kézírással aláírva, ez elegendő.

Az önéletrajz

A pályázat magja az önéletrajz, amit hibátlan németiséggel kell megírni. Külföldi pályázóknak ajánlatos a nyelvi és nyelvtani ellenőrzés. Az önéletrajz ne legyen egy oldalnál hosszabb. („Kinek van ideje ezt mind elolvasni?” írta egy muzsikus.) Formája lehet táblázatos vagy kronologikus, de semmi esetre sem forma nélküli szöveg.

Az önéletrajz tartalmazza a születési adatokon és a tanulmányokon kívül a művészi fejlődési folyamatot is. Ide tartozik a hangszeres tanulmányok kezdete, ismert ifjúsági zenekarok tagsága, a tanulmányok alatt látogatott intézmények, főtanszaki tanárok, ill. professzorok felsorolása és az elért végzettség. A mesterkurzusokon, fontosabb

versenyeken való részvételt és a jelentős szólólista fellépéseket is fel kell tüntetni.

A legfontosabb ismérv a szakmai tapasztalat, pl. abszolált gyakorlat, valamint kíségetés és szerződötetés professzionális zenekaroknál. Minél több a – lehetőség szerint már a tanulmányi idők alatt hivatásos együtteseknél szerzett – tapasztalat, annál nagyobb a valószínűsége az óhajtott meghívás elnyerésének. Ajánlatos a legfontosabb információkat optikai kiemeléssel (aláhúzással, vagy átfestéssel). Az önéletrajz ezáltal jobban strukturált és gyorsabban áttekinthető.

A fénykép

A fénykép adja a zenekari muzsikuskok számára a nem alábecsülhető első benyomást. Ezért fontos a kép professzionális kivitelezése. A szimpatikus és pozitív kisugárzás ehhez éppen annyira hozzá tartozik, mint az ápolott öltözet és megfelelő külső. Semmi esetre sem szabad saját készítésű pillanatfelvételt vagy fotóautomata által készített képet használni, egy extrán erre a célra készült művész fotó (hangszerrel) viszont extrém benyomást kelthet. Lobogó haj, pillantás a kulcslyukon keresztül vagy egy koncert alkalmával készült kép inkább taszít. A középutat kell választani: alkalmas erre egy stúdióban felvett pályázati fotó útlevélkép méretben, amely a pályázó személyiségét közhelyek nélkül tükrözi vissza. A képet külön kell mellékelni, legjobb azt az önéletrajzhoz csatolni. Normál papírra készült komputernyomat semmiképpen nem alkalmas.

A mellékletek

A koncert-kritikák éppen olyan feleslegesek, mint a koncertprogramok. „Életrajzomat a mellékelt koncertprogramok tükrözik” nem felel meg semmilyen szakmai igénynek (egy fuvola állásra történt pályázatnál fordult elő). Elkerülendők az ajánlások is. Magától értetődik, hogy a pályázót a professzora támogatja. Az ajánlóleveleket különben sem olvassák el. Másképp ítélen-

dők meg a tanulmányi eredmények és az abszolváltnak gyakorlatok, mivel ezek a pályázók minőségére utalnak, aminek egy állás elnyerésénél jelentősége lehet. Külföldi jelentkezőknek az idegen nyelvű okmányokat németre kell fordíttatniuk, mivel ezek másképpen nem elbírálhatók.

A próbajáték – a döntő pillanatok

A próbajáték minden tekintetben, pszichikailag és fizikailag is különleges szituáció. Aki ezen részt vesz, a legrövidebb időn belül kell bizonyítania. Előfordul, hogy csupán 5 perc áll a kandidátus rendelkezésére. Ezen adott időpontban kell csúcsteljesítményt nyújtania.

Az első benyomás

Közvetlenül a próbajáték helyszínére történt belépés előtt fenyegető a túl nagy idegesség. Mégis fontos az első pillanattól a perfekt bemutatkozás. Az első benyomás minden döntésnél szerepet játszik. Nem mulasztotta el egyik megintertő zenekari muzsikust sem, hogy a kandidátus külső megjelenésére utaljon.

Általánosan érvényes, hogy a barátságos köszönés és egy rövid körbetekintés (nem függöny mögötti játszás esetében természetesen) pozitívan hat. Ugyanaz vonatkozik az átpolt külső megjelenésre, amely azt hivatott sugallani, hogy a próbajátékot a kandidátus komolyan veszi, és az eseménynek megadja a megfelelő tiszteletet. Az öltözet stílusa a pályázók személyiségének része, ennél fogva nincs előírás ahhoz, hogy mit kell hordania. „Az öltözetnek tisztának és megfelelőnek kell lennie” így írt egy muzsikust. Estélyi ruha és öltöny (mindkettő túlzás), a hasat szabadon hagyó top és szakadt farmer között minden megengedett. Feltűnő részleteket, mint pl. látható testékszer, stb. mellőzni kell, lehetőség szerint csekély legyen az emocionálisan támadható felület. Koncentrált, nyugodt belépés a terembe, pozitív, öntudatos és szuverén kisugárzást kölcsönöz. A szimpatikus első benyomás megnöveli az esélyt arra, hogy a zenekari tagok a kandidátust jövőbeni kollégájukként el tudják képzelni.

A zenei produkció

A próbajáték fő eseménye a zenei bemutatkozás marad. Minden megkérdezett zenekari tag a kandidátus elbírálásának prioritását a zenei összetevőkben, az intonációban, hangzásban, technikában, frazírozásban,

artikulációban, hangban, ritmikában és dinamikában határozta meg. Magától értetődő, hogy minden pályázónak tökéletesen kell birtokolnia a kötelező és szabadon választott műveket. Amellett számítani kell arra, hogy a darabot nem kell feltétlenül végig játszania. Pont a kötelező darab első tételét kell tökéletesen tudnia. Fontos a jól felismerhető stílus-különbség a kötelező és a választott mű között. A vibrató, hangszín és frazírozás flexibilitását pozitívan értékelik. Bebizonyosodott, hogy az első fordulónál a jelentkezők nagy masszájából a zeneileg kiemelkedő személyiségeket választják ki. Az előírt zenekari állásokat a próbajátékokra készülve gyakran alábecsülik. Végül azonban, ez az, ami az állás odaítélésénél döntő szerepet játszhat. Ajánlatos azokkal a művekkel megismerkedni, amelyekből a zenekari részletek származnak, hogy a tempó, dinamika, ritmus és zenei környezet tudatos legyen. Annak a jelentkezőnek, aki egy hosszú próbajáték-periódus során a zenekari tagokat a zenekari állások perfect tudásával elkápráztatja, a legjobb kilátása van a sikerre. Hosszas hangolások, vagy bejátszások az egyes darabok előtt kerülendők, mivel ezek a valóságos zenei teljesítménytől a figyelmet elterelik.

Zenén kívüli szempontok

A zenén kívüli szempontok is fontosak. Ehhez tartozik a hangszerhez való viszony (szabadon játszik a kandidátus, vagy görcsösen?), a saját hibákra történő reakció (átsiklik-e ezen az illető, vagy az a további játékát erősen befolyásolja?), instrumentális biztonság, testtartás, idegességének kezelése és a zenekari muzsikustól részéről érkező tanácsok fogadása és megvalósítása. A zongoristával való kommunikációt különösen értékeli, itt világossá válik az összjáték iránti képesség. A kandidátusnak játék közben

minden esetben a zenekar felé kell fordulnia, nem szabad a kottapult mögé elbújni – ez csekély önbizalomra vall.

Kezdetből fogva fontos, hogy a figyelem ne csak a darabok előkészítésére, hanem a fellépésre és megjelenésre is irányuljon. Felvett póz vagy túlzott mozgás különös hatást kelthet. „A túl sok show és mozgás megtevesztő” – így fogalmaz egy zenekari tag. Célszerű egy elfogulatlan személytől objektív véleményt kérni vagy videó felvételt készíteni, hogy a túlzott testmozgást és mimikai furcsaságokat le lehessen küzdeni.

Még a legjobb előkészület sem vezet feltétlenül az állás elnyeréséhez. El kell találni a zenekar szubjektív ízlését, amely nem mindig egyezik az egyénével. Egyre többször üresen maradnak állások, eredménytelen a próbajáték, új terminusokat írnak ki, mivel a bírálók igényeinek egyetlen jelentkező sem felelt meg. Negyven kísérlet egy állás megszerzéséhez nem ritkaság. A kitartás tehát igen fontos.

(Das Orchester 2009/1)

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT hirdet

BRÁCSA TUTTI fél állásra

Időpontja: 2009. december 1. (kedd), 15:30
Helye: a zenekar próbaterme
(1088 Budapest, Múzeum u. 11).

A próbajáték anyaga:
1 szabadon választott tétel J.S.Bach hegedre írott Szólószonátáiból vagy Partitáiból
Az alábbi versenyművek valamelyikének 1. tételre kadenciával:

K. Stamitz: D-dúr brácsaverseny op. 1.
F.A. Hoffmeister: D-dúr brácsaverseny
Bartók Béla: Brácsaverseny op.post.

Megjegyzés:
A fent megnevezett koncertektől eltérő, más versenymű választása előzetes egyeztetés esetén lehetséges.
Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2009. november 24-ig.

A zenekar minden jelentkezőt a beérkezéstől számított öt napon belül értesít, hogy meghívja-e a próbajátékokra. A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető a jelentkezés elfogadása után 2009. október 21-től.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekar titkárságán.

Budapest, 2009. október 15.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

A Debreceni Filharmonikus Zenekar
PRÓBAJÁTÉKOT hirdet

II. OBOA

I. VÁLTÁSI KÖTELEZETTSÉGGEL HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA

2009. december 2-án 14 óra 30 perckor

**A próbajáték helye: a zenekar próbaterme
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet**

A próbajáték anyaga:

Mozart: C-dúr oboaverseny – 1. tétel kadenciával

Zenekari állások lapról olvasása:

Csajkovszkij:	IV. szimfónia
Schubert:	VIII. Befejezetlen szimfónia
Rimszkij-Korzakov:	Scheherezáde
Brahms:	Hegedűverseny – 2. tétel
Leoncavallo:	Bajazzok – prólóg

**A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvehető.
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.**

Az álláshely betöltéséhez közép- vagy felsőfokú
szakirányú végzettség szükséges.

Jelentkezéskor kérünk: rövid szakmai önéletrajzot
- szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát

Jelentkezési határidő: 2009. december 1.

Jelentkezés: postacím: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Telefon: 52-500-200 Fax: 52-412-395 Email: dfz@dfz.hu

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Debrecen, 2009. október 13.

Herboly Domonkos
Igazgató

A Debreceni Filharmonikus Zenekar
PRÓBAJÁTÉKOT hirdet

I. KLARINÉT

II. VÁLTÁSI KÖTELEZETTSÉGGEL HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA

2009. december 2-án 13 óra 30 perckor

**A próbajáték helye: a zenekar próbaterme
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet**

**A próbajáték anyaga: Szabadon választott klasszikus vagy
romantikus klarinétverseny lassú és gyors tétele**

Zenekari állások: Ludwig van Beethoven: IV. szimfónia – IV. tétel

Johannes Brahms: III. szimfónia – II. tétel

Giuseppe Verdi: A végzet hatalma – III. felvonás

Giacomo Puccini: Tosca - levelária

Kodály Zoltán: Galántai táncok

Bartók Béla: A csodálatos mandarin

**A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvehető.
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.**

Az álláshely betöltéséhez közép- vagy felsőfokú
szakirányú végzettség szükséges.

Jelentkezéskor kérünk: rövid szakmai önéletrajzot
- szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát

Jelentkezési határidő: 2009. december 1.

Jelentkezés: postacím: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Telefon: 52-500-200 Fax: 52-412-395 Email: dfz@dfz.hu

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Debrecen, 2009. október 16.

Herboly Domonkos
Igazgató

PRÓBAJÁTÉK FELHÍVÁS

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR próbajátékot hirdet

Ikt.: 670/2009

BRÁCSA SZÓLAMVEZETŐI ÁLLÁSRA

**A próbajáték ideje: 2009. december 7. (hétfő) 12.00 óra
helye: Zenekari színház (3525 Miskolc, Fábán u. 6/a)**

A próbajáték anyaga:

- J.S. Bach: Szólószonáta vagy partita – tétel (hegedű átíratból)
- Stamitz vagy Hoffmeister versenymű I. tétel kadenciával

Zenekari állások (kijelölt részek):

• Berlioz: Harold Itáliában	szólórész
• R. Strauss: Don Quixote	szólórész
• Beethoven: IX. szimfónia	II. tétel A-ig
• Bruckner: IV. szimfónia	II. tétel 51-81. ütem
• Bartók: Concerto	V. tétel 126-148

Jelentkezés:

írásban, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!)
2009. december 1-ig levélben, vagy személyesen a zenekar irodájában
(cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a).

A zenekari szólamok kottái az irodában átvehető, ill. igényelhetők
H-CS 9-16 óra között P 9-12 óra között a 46/323-488-as telefonszámon.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Bérezés: Kjt. szerint

Egyéb juttatás: étkezési hozzájárulás

Sikeres próbajáték esetén a munkaszerződés megkötésének a feltétele az érvényes
erkölcsi bizonyítvány bemutatása.

Miskolc, 2009. október 19.

Szabó Péter
Igazgató

F E L H Í V Á S

A Győri Filharmonikus Zenekar próbajátékot hirdet

BRÁCSA TUTTI állásra:

**A próbajáték időpontja: 2010. február 1. hétfő, 14 óra
A próbajáték helyszíne:
Győr, Richter-terem (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)**

A próbajáték anyaga:

J. S. Bach: szólószonáta – lassú tétel

F. A. Hoffmeister: D-dúr brácsaverseny I. tétel kadenciával, vagy

C. Stamitz: D-dúr brácsaverseny I. tétel kadenciával

Zenekari szemelvények:

Mozart: Varázsfuvola – nyitány

Beethoven: I. szimfónia II. tétel

Brahms: IV. szimfónia I. tétel

Richard Strauss: Don Juan

Bartók: Concerto IV. és V. tétel

Csajkovszkij: Vonósszerenád vonósötös formában karmesterrel

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével
együtt a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben
(office@gyfz.hu) kérjük eljuttatni 2010. január 28-ig. A zenekari állások részletes
listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető, vagy a zenekar honlapjáról
www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakísérőt a zenekar igény szerint biztosít.

További információ a zenekar titkárságán, Ősz Gábor zenekari titkárnál.

Tel: 30/86 41 693

Az állás betölthető: azonnal

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és
a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20§-ban előírtak megléte szükséges.

Bérezés: megegyezés szerint

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2009. november 4.

Fűke Géza
Igazgató

PRÓBAJÁTÉK FELHÍVÁS

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

I. HEGEDŰ HELYETTESÍTŐ EGÉSZ ÁLLÁSRA

II. HEGEDŰ HELYETTESÍTŐ EGÉSZ ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2009. december 7. (hétfő) 10.00 óra **helye:** Zenekari székház (3525 Miskolc, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J.S. Bach Szólószonátáiból vagy Partitáiból (kivéve: Menüett, Gavotte, Bourrée, Gigue az E-dúr partitáiból)
- Az első tétel kadenciával W.A. Mozart : G-dúr (K.216), D-dúr (K.218) vagy A-dúr (K.219) hegedűversenyéből.

Zenekari állások:

- Liszt: Les Préludes – a „C” előtt 9. ütemtől a „D” előtti 8. ütemig
- Mendelssohn: III. szimfónia I. tétel – 17. ütemtől a 63. ütemig
- Bartók: Concerto V. tétel – 277. ütemtől a 317. ütemig (felső szólam!); 394. ütemtől a 413. ütemig
- Csajkovszkij: IV. szimfónia I. tétel – „P”-től a „Moderato assai, quasi andante” előtt 13.-ig
- Kodály: Galántai táncok – 150. ütemtől a 168. ütemig; 217. ütemtől a 233. ütemig
- Beethoven: III. szimfónia Scherzo – elejétől a „B”-ig

Jelentkezés: írásban, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!)

2009. december 1-ig levélben, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a).

A zenekari szövegek kottái az irodában átvehetők, ill. igényelhetők H.–Cs.: 9–16 óra között, P.: 9–12 óra között a 46/323-488-as telefonszámon.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Bérezés: Kjt. szerint. Egyéb juttatás: étkezési hozzájárulás

Sikeres próbajáték esetén a munkaszerződés megkötésének a feltétele az érvényes erkölcsi bizonyítvány bemutatása.

Miskolc, 2009. szeptember 30.

Szabó Péter, igazgató

A Debreceni Filharmonikus Zenekar
PRÓBAJÁTÉKOT hirdet

NAGYBŐGŐ TUTTI
HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA

2009. november 24-én 15 órakor

**A próbajáték helye: a zenekar próbaterme
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet**

A próbajáték anyaga:

Szabadon választott versenymű egy gyors és lassú tétele
Egy szabadon választott Bach tétel

Zenekari állások lapról olvasása:

J.S.Bach:	E-dúr Hegedűverseny - Adagio – részlet
Muszorgszkij:	Egy kiállítás képei – részlet
Beethoven:	IX. szimfónia recitativo
Dvořák:	VIII. szimfónia – részlet
Mendelssohn:	V. Reformáció szimfónia – részlet
Bartók Béla:	Divertimento – részlet
Verdi:	Traviata: 2 részlet
Verdi:	Aida – bőgő szólo részlet
Mozart:	Varázsfuvola nyitány

**A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvehető.
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.**

Az álláshely betöltéséhez közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettség szükséges.

Jelentkezéskor kérünk: rövid szakmai önéletrajzot
- szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát

Jelentkezési határidő: 2009. november 23.

Jelentkezés: postacím: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Telefon: 52-500-200 Fax: 52-412-395 Email: dfz@dfz.hu

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Debrecen, 2009. október 15.

Herboly Domonkos
Igazgató

A Debreceni Filharmonikus Zenekar
PRÓBAJÁTÉKOT hirdet

NAGYBŐGŐ SZÓLAMVEZETŐ
HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA

2009. november 24-én 15 órakor

**A próbajáték helye: a zenekar próbaterme
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet**

A próbajáték anyaga:

Bottesini: h-moll bőgőkoncert – 1. tétel • Egy Bach szvit tétel

Zenekari állások lapról olvasása:

J.S.Bach:	E-dúr Hegedűverseny - Adagio – részlet
Muszorgszkij:	Egy kiállítás képei – részlet
Beethoven:	IX. szimfónia recitativo
Dvořák:	VIII. szimfónia – részlet
Mendelssohn:	V. Reformáció szimfónia – részlet
Bartók Béla:	Divertimento – részlet
G.Mahler:	I. szimfónia – bőgő szólo
Verdi:	Traviata: 2 részlet
Verdi:	Aida – bőgő szólo részlet
Verdi:	Rigoletto – cselló-bőgő szólo részlet
Mozart:	Varázsfuvola nyitány

**A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvehető.
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.**

Az álláshely betöltéséhez közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettség szükséges.
Jelentkezéskor kérünk: rövid szakmai önéletrajzot - szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát

Jelentkezési határidő: 2009. november 23.

Jelentkezés: postacím: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Telefon: 52-500-200 Fax: 52-412-395 Email: dfz@dfz.hu

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Debrecen, 2009. október 15.

Herboly Domonkos
Igazgató

DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR

December 3., Kőlcsey Központ

Rubányi-bérllet

Durkó Zsolt: Altamira
Beethoven:
I. (C-dúr) zongoraverseny op. 15
Mendelssohn: II. „Lobgesang” szimfónia op. 52
Km.: A Debreceni Kodály Kórus
Vez.: Gál Tamás

December 20., Kőlcsey Központ

Rubányi-bérllet

Corelli: Karácsonyi concerto grosso
J. S. Bach:
Jauchzet Gott in allen Landen!
Csajkovszkij: Diótörő /részletek /
Km.: a Cívus Táncegyesület
Vez.: Medveczky Ádám

Február 4.,

Megtestesülés Templom

Gulyás-bérllet

„Pokol és menny”
Bárdos, Karai, Orbán, Vajda,
Gyöngyösi művei
Vez.: Pad Zoltán

Február 18.,

Kőlcsey Központ

Rubányi-bérllet

Haydn: D-dúr szimfónia No. 93
Weber: f-moll klarinétverseny op. 79
Haydn: G-dúr „Üstdobütés” szimfónia No. 94
Hindemith: Szimfonikus metamorfózisok Weber témákra
Vez.: Vashegyi György

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

December 6. vasárnap 10.30

Duna Palota

Ifjúsági bérllet 3. előadás

Évfordulók nyomában
A 300 éve született Pergolesinek és a barokk kor nagy mestereinek
Vivaldinak, Corellinek, Bachnak,
Handelnek remekműveit idézzük.

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 28. szombat 11.00

Klauzál Ház

Junior/2

A MAGYAR ZENE
Erkel: Hunyadi – nyitány
Kodály: Galántai táncok
Dohnányi: Szimfonikus percek – finale
Bartók: Concerto – párok tánca
Előad és vez.: Hollerung Gábor

November 28. szombat 15.00

Klauzál Ház

Zeneértő/2

A VIRTUÓZ FAFÚVÓSOK – A fuvola, az oboa, a klarinét és a fagott
Előad: Zelinka Tamás

November 29. vasárnap 11.00

Olasz Kultúrintézet

Megérthető/2

A TÉBOLYULT REND
Hommage á Somogyi László
Bartók: Concerto
Előad és vez.: Hollerung Gábor

December 9. szerda 19.30

Olasz Kultúrintézet

Universitas/3

Mahler: A fiú csodakürtje
Brahms: IV. szimfónia
Sharon Rostorf – szoprán
Massányi Viktor – bariton
Vez.: Hollerung Gábor

December 18. péntek 19.00

Klauzál Ház

Budafoki/3

Bach: Kettősverseny hegedűre és oboára
Vivaldi: Magnificat
Saint-Saëns: Karácsonyi oratórium
Viniczai Éva – hegedű
Köházi Edit – oboa
Gergely Hajnalka – szoprán
Darázs Renáta – szoprán
Rém Gabriella – alt
Czier Zoltán – tenor
Blazsó Domonkos – bariton
Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karigazgató: Balassa Ildikó)
Vez.: Werner Gábor

Január 1. péntek 19.00

Olasz Kultúrintézet

Újévi koncert

Vez.: Hollerung Gábor

Január 7. csütörtök 19.00

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

SUN Microsystem Újévi koncert
Vez.: Hollerung Gábor

Január 8. péntek 19.00, Klauzál Ház

Budafoki/4

Újévi koncert
Vez.: Hollerung Gábor

Január 9. szombat 19.30, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Újévi hangverseny

Wagner: Nürnbergi mesterdalnokok – nyitány
Bach: V. Brandenburgi verseny
Csajkovszkij: 1812
Ronan Shapira: Concerto for Flute and Electric Guitar
Symphonic Blockbusters – filmzenék
John Williams: Star Wars, Harry Potter
James Horner: Titanic
John Williams: Indiana Jones
Jurassic Park
Bon bon: Valami Amerika
Klaus Badelt – arr. Ted Ricketts:
A Karib-tenger kalózái
Szakcsi Lakatos Béla – zongora
Falusi Mariann – ének
Yossi Arnheim – fuvola
Yaron Deutsch – gitár
Vez.: Hollerung Gábor

Január 23. szombat 11.00

Klauzál Ház

Junior/3

AZ ÉNEKSHANG VARÁZSA
Allegri: Miserere
Schütz: Saul, was verfolgst Du mich
Monteverdi: Io mi son giovinetta
Mendelssohn: Richte mich Gott
Kodály: Jézus és a kufárok
Ars Nova Énekegyüttes (karigazgató: Kiss Katalin)
Előad és vez.: Hollerung Gábor

Január 23. szombat 15.00,

Klauzál Ház

Zeneértő/3

FÉNY ÉS ÜNNEP
– A RÉZFÚVÓSOK
A trombita, a kürt, a harsona és a tuba
Előad: Zelinka Tamás

Január 24. vasárnap 11.00

Olasz Kultúrintézet

Megérthető/3

A KIFEJEZÉS EGYETEMESSÉGE
Hommage á Vásárhelyi Zoltán
Allegri: Miserere
Schütz: Saul, was verfolgst Du mich
Monteverdi: Io mi son giovinetta
Brahms: Schaffe in mir Gott
Kodály: Jézus és a kufárok
Vajda: Kolinda
Ars Nova Énekegyüttes (karigazgató: Kiss Katalin)
Előad és vez.: Hollerung Gábor

Január 31. vasárnap 19.30

Olasz Kultúrintézet

Universitas/4

Haydn: B-dúr szimfónia No. 102.
Lutoslawski: Versenymű hárfára és oboára
Bizet: Szimfónia
Katerina Englichova – oboa
Vilem Veverka – hárfa
Vez.: Marco Zambelli

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG

December 14. Operaház

Kodály-bérllet 3. koncert

Weber:
A büvös vadász – nyitány
Brahms: a-moll kettősverseny Op.102
Schumann:
IV. szimfónia, d-moll Op.120
Vez.: Lukács Ervin
Km.: Baráti Kristóf (hegedű)
Várdai István (cselló)

December 15. Operaház

Mabler-bérllet 3. koncert

Carl Maria Von Weber:
A Büvös Vadász – Nyitány
Johannes Brahms:
A-Moll Kettősverseny Op.102
Robert Schumann: IV. Szimfónia, d-Moll Op.120
Vez.: Lukács Ervin
Km.: Baráti Kristóf (Hegedű) és Várdai István (Cselló)

Január 25. Művészetek Palotája

(Szimfonikus Körkép)

Dohnányi-bérllet 4. koncert

és Kodály-bérllet 4. koncert
Szöllősy: Musica per orchestra
Dohnányi:
Pierrette fátyla – szvit Op.18
Brahms:
IV. szimfónia, e-moll Op.98
Vez.: Héja Domonkos

Január 26. Operaház

Mabler-bérllet 4. koncert

Szöllősy András:
Musica Per Orchestra
Dohnányi Ernő: Pierrette Fátyla – Szvit Op.18
Johannes Brahms:
IV. Szimfónia, E-Moll Op. 98
Vez.: Héja Domonkos

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

December 4. Richter-terem 19.00

Nikisch Artur bérllet

Örökzöldek
Liszt Ferenc Kamarazenekar
E. Grieg: Holberg szvit
C. Ph. E. Bach: G-dúr fuvolaverseny

J. S. Bach: III. Brandenburgi verseny, G-dúr, BWV 1048
P. I. Csajkovszkij:
Vonósszerenád, op. 48
Hangversenymester: Rolla János
Km.: Ittész Gergely fuvola

December 12. Richter-terem 19.00

Richter János bérllet

Traviata
G. Verdi: Traviata (koncertszerű előadás)
Vez.: Kovács János
Km.: A Magyar Állami Operaház énekművészei

December 18. 18.00

Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és kulturális központ

Km.: Miksch Adrienn, Bakos Kornélia, Megyesi Zoltán, Matús Trávnicek, Fidelissima Vegyeskar
Vez.: Arany János

December 19. 19.00

Szentlélek templom

Karácsonyi koncert

Km.: Miksch Adrienn, Bakos Kornélia, Megyesi Zoltán, Matú Trávnicek, Fidelissima Vegyeskar
Vez.: Berkes Kálmán

Január 22. 19.00 Richter-terem

Richter János bérllet

„Esz dúr”
C. M. von Weber: Euryante – nyitány
C. M. von Weber: Esz-dúr klarinétverseny op. 74
A. Bruckner: IV. (Esz-dúr) „Roman-tikus” szimfónia
Vez.: Dobra János
Km.: Varga Gábor klarinét

Január 27. 19.00 Richter-terem

Nikisch Artur bérllet

Schiff András zongoraestje
J. S. Bach: 4 Prelúdium és Fuga
Kurtág Gy.: Játékok(részletek)
W. A. Mozart: a-moll szonáta KV 310
F. Chopin: 24 Preludes, op. 28

MAGYAR TELEKOM SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 25. szerda 19.30

Bach és a XX. század – Thália Színház

Britten: Simple Symphony
Petrovics Emil: Zongoraverseny
Britten: Pelúdium és Fuga
J. S. Bach: C-dúr szvit No. 1 BWV 1066
Km.: Bogányi Gergely – zongora
Vez.: Takács-Nagy Gábor
Manó bérllet – Telekom Zeneház

November 29. vasárnap 11.00

December 14. hétfő 19.30

Fischer Annie bérllet – Thália színház
Haydn: Scherzando Hob. II. No. 2 F-dúr
Mozart: F-dúr zongoraverseny K. 413
Mozart: C-dúr zongoraverseny K. 503
Haydn: B-dúr szimfónia No 102
Km.: Katja Skanavi – zongora
Vez.: Keller András

December 20. vasárnap 15.00

Telekom Zeneház

Pinokkió bérllet

Január 11. hétfő 19.30

Művészetek Palotája

Romantikus bérllet

Magyar Szimfonikus Körkép koncert
Brahms: d-moll Zongoraverseny Nr. 1 Op. 15

Kurtág: Új üzenetek zenekarra Op. 34a
Brahms: II. szimfónia Op. 73
Km.: Várjon Dénes – zongora
Vez.: Takács-Nagy Gábor

Január 25. hétfő 19.30

Thália Színház

Bach és a XX. század –
J. S. Bach: h-moll szvit No. 2. BWV 1067
Tihanyi László: Passacaglia brácsára és zenekarra
Bartók: Zene húros hangszerekre, ütökre és cselesztára
Km.: Kim Kashkashian – brácsa
Vez.: Keller András

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 30. hétfő, 19.00

Budapesti Operettszínház

ERDÉLYI MIKLÓS BÉRLET

Weber: Euryanthe - nyitány
Bruch: Skót fantázia
Rimskij-Korszakov: Spanyol capriccio
Ginastera: Estancia
Arturo Marquez: Danzon No. 2
Km.: Baráti Kristóf
Vez.: Carlos Miguel Prieto

December 14. hétfő, 19.00

Budapesti Operettszínház

LUKÁCS MIKLÓS BÉRLET

Dohnányi: Ruralia Hungarica, op. 32.b.
Weiner: II., fizs-moll hegedűverseny
Bartók:
„Kossuth” – szimfóniai költemény
Kodály: Galántai táncok
Km.: Szalai Antal
Vez.: Takács-Nagy Gábor

December 18. péntek, 18.00

Festetics Palota

FESTETICS BÉRLET

Puccini: Krizantémok
Mozart: D-dúr divertimento, K. 334
Vez.: Kollár Imre

Január 16. szombat, 11.00

A STEFÁNIA PALOTÁBAN

UNOKÁK ÉS NAGYSZÜLŐK HANGVERSENYEI

SHAKESPEARE ZENÉK
Purcell: A tündérrálynő – táncok
(A Szentivánéji álom nyomán)
Otto Nikolai:
A windsor-i víg nők – nyitány
Prokofjev: Rómeó és Júlia – részletek
Vez.: Rodrigo de Carvalho

Január 27. szerda, 19.30

Művészetek Palotája, Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem

MESTERBÉRLET

Mozart: Lucio Silla – nyitány K 135
Bartók: I. zongoraverseny
Beethoven: II. szimfónia
Km.: Kocsis Zoltán
Vez.: Takács-Nagy Gábor

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 26. 19.00

Művészetek Háza, Miskolc

(Mesterbérlet – kamarakonzert)

A művészeinek kamarasztje Rolla Jánossal

December 12. 19.00

Miskolci Nemzeti Színház

„Bartók+...” Operagála

December 17. 19.00

Selyemréti templom, Miskolc

A Miskolci Szimfonikus Zenekar

karácsonyi koncertje

Vez.: Kovács László

Január 8. 19.00

Január 9. 19.00

Január 10. 10.30

Miskolci Nemzeti Színház

Újévi koncert

Ének: Miks Adrienn, Nyári Zoltán
Vez.: Kovács László

Január 18. 19.00,

Művészetek Háza, Miskolc

Szezonbérlet

Chabrier: España
Rodrigo: Zongoraverseny
(Concierto para piano)
Massenet: Le Cid
Rimskij-Korszakov:
Spanyol capriccio
Zongora: Lajkó István
Vez.: Hollerung Gábor

Január 25. 19.00

Művészetek Háza, Miskolc

Népszerű bérlet

Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny
Sosztakovics: V. (d-moll) szimfónia
Zongora: Roman Zaslavsky
Vez.: Kovács László

Január 31.

Művészetek Háza, Miskolc

Kortárs nap

Február 4. 19.00

Művészetek Háza, Miskolc

Mesterbérlet

Wagner: Siegfried-idill
Strauss: Oboaverseny
Saint-Saëns: III. „Orgona” szimfónia
Szólista: Hadady László
Vez.: Zbynk Müller

NEMZETI FILHARMONIKUSOK

December 10. 19.30, Művészetek

Palotája – Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem, Budapest

Hangszer és pálca - Ferencsik-bérlet

2009-2010

Brahms: D-dúr hegedűverseny, op. 77
Csajkovszkij:
I. (g-moll) szimfónia, op. 13
Vez.: Thomas Zehetmair
Km.: Hegedű: Thomas Zehetmair

December 23. 19.30

Művészetek Palotája – Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem,

Budapest

Nem bérletes előadás

Jótekonysági koncert az UNICEF javára

Beethoven: Missa Solemnis, op. 123.
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Nemzeti Énekkar, Szoprán:
Fodor Beatrix, Mezzoszoprán: Mester
Viktória, Tenor: Brickner Szabolcs,
Basszus: Kovács István

Január 16. 19.30, Művészetek

Palotája – Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem, Budapest

Ének és szimfónia – Klempereker-bérlet

2009-2010

Schönberg: Mózes és Áron – az opera
koncertszerű előadása
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Nemzeti Énekkar, A Budapesti
Énekes Iskola Kórusa, Bariton: Wolf-

gang Schöne, Tenor: Daniel Brenna
Megjegyzés: A Nemzeti Filharmonikusok és a Miskolci Operafesztivál közös produkciója

Február 5. 19.30, Művészetek

Palotája – Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem, Budapest

Hangszer és pálca - Ferencsik-bérlet

2009-2010

Villa-Lobos: Bachianas Brasileiras, No. 5
Hugo Wolf: Olasz szerenád
Hugo Wolf:
Ima (Gebet) (Mörrike-dalok, no. 28)
Hugo Wolf: Mignon (Goethe-dalok)
R. Strauss: Négy utolsó ének –
Szeptember, op. 150 no. 2
R. Strauss: Muttertändelei, op. 43 no. 2
Brahms: I. (c-moll) szimfónia, op. 68
Vez.: András Orozco-Estrada
Km.: Tonkünstler Zenekar (Ausztria),
Szoprán: Christiane Oelze
Megjegyzés: Az „Európa szívében”
zenekari csereprogram keretében

December 17. 19.30

Művészetek Palotája, BB Nemzeti

Hangversenyterem

Palota Bérlet/2.

Karácsonyi hangverseny
Honegger: Karácsonyi kantáta
Rachmaninov: Harangok
Szabóki Tünde, Fekete Attila,
Fokanov Anatolij
Debreceni Kodály Kórus
MAO Gyermekkórusa
Vez.: Kovács János

PANNON FILHARMONIKUSOK

November 26., csütörtök 19.30

Népszemle Színház

Breitner-bérlet IV.

Bach: Jesus nahm zu sich die Zwölfe
BWV 22
O Jesu christ, meins Lebens Licht
BWV 118
Herr, gehe nicht ins Gericht BWV 105
F-dúr brandenburgi verseny BWV
1047
O Ewigkeit, du Donnerwort BWV 20
Vez.: Vashegyi György
Km.: Deák Márta – hegedű, Gárdai
Viktória – fuvola, Sturcz László –
oboa, Solymosi Péter – trombita, Pur-
cell Kórus (karigazgató):
Vashegyi György)

December 5., szombat 18.00

ANK

Segítség, komolyzene!

Haydn:
D-dúr szimfónia Hob. 104
Km.: László Csaba

December 10., csütörtök 19.30

PTE Romhányi Aula

Kodály-bérlet IV./Breitner V./Gyermán

IV.

Paul Dukas: La Péré: Fanfare
Creston: Concertino marimbára és
zenekarra
Steven Reich: Variációk
(magyarországi bemutató)
Ravel: Bolero
Vez.: Rácz Zoltán
Km.: Peter Sadlo – marimba

December 16., szerda 19.30

Pécsi Bazilika

Oratórium-bérlet II.

Beethoven: C-dúr mise, op. 86
Mahler: IV. (G-dúr) szimfónia
Km.: Váradi Zita – szoprán, Megyesi
Schwartz Lúcia – alt, Alessandro
Codeluppi – tenor, Szvétek László –
basszus

Január 2., szombat 19.00

Pécsi Nemzeti Színház

Újévi „üzenet” díszhangverseny

Január 3., vasárnap, 18.00

ANK

Segítség, komolyzene!

Km.: László Csaba
Meglepetés műsor

Január 28., csütörtök 19.30

Pécsi Nemzeti Színház

Kodály-bérlet V.

Liszt: Les Preludes
Kurtág:
...quasi una fantasia, op. 27/1
Hamar: Vasarely-variációk
Dohnányi:
fizs moll szvit, op. 19.
Km.: Csalog Gábor – zongora

Január 29. péntek, 19.30

Művészetek Palotája Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem,

Budapest

Fővárosi év a fővárosban!

Liszt: Les Preludes
Kurtág:
...quasi una fantasia, op. 27/1
Bartók: Magyar képek
Dohnányi: fizs moll szvit op. 19.
Km.: Csalog Gábor - zongora

Január 30., szombat 18.00

ANK

Segítség, komolyzene!

Dohnányi:
fizs-moll szvit op.19.
Km.: László Csaba

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

December 11., 19.30

Bartók Terem

Vox Humana bérlet

Brahms: Váltakozatok egy Haydn
témára, op. 56/a
Elgar: e-moll vonósszerenád, op. 20.
Sugár Rezső:
Sinfonia a variazione
Brahms: II. (D-dúr) szimfónia, op. 73.
Vez.: Howard Williams

Január 29., 19.30

Bartók Terem

Szimfónia bérlet

Beethoven: III. (c-moll)
zongoraverseny, op. 37.
Csajkovszkij: V. (e-moll)
szimfónia, op. 64.
Vez. és zongorán
Km.: Vásáry Tamás

Február 26., 19.30

Bartók Terem

Vox Humana bérlet

Beethoven: D-dúr hegedűverseny,
op. 61.
Beethoven: III. (Eroica)
szimfónia, op. 55.
Km: Szabadi Vilmos (hegedű)
Vez: Petró János

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 26. csütörtök, 19.00 h T.I.K.:

Egyetemi-bérllet 1
Ibsen: Peer Gynt – részletek a drámából
Grieg: Peer Gynt – I-II. szvit
Km.: a Szegedi Nemzeti Színház prózai tagozatának művészei,
Vajda Júlia – szoprán,
ism: Meszlényi L.
Vez.: Gyüdi Sándor

December 2. szerda 19.00, ZMK Fricsay-terem

Vántus István Kortárszenei Napok
Madarász, Hollós Máté,
Vántus, Sugár-művek
Vez.: Gyüdi Sándor

December 8. kedd 12.00 Színház

Ifj.bv. délidőben/1
Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Mozart: Sinfonia concertante
Km.: Steiler Tamás – oboa,
Zoltán Péter – klarinét,
Belházy Gyula – fagott,
Szabó László – kürt,
Vez.: Pál Tamás

December 8. kedd 19.30 Színház

Fricsay-bérllet 2
Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány. op. 80
Mozart: Sinfonia concertante KV. 297
Brahms: IV. szimfónia, e-moll, op.98
Km.: Steiler Tamás – oboa,
Zoltán Péter – klarinét,
Belházy Gyula – fagott,
Szabó László – kürt
Vez.: Pál Tamás

December 19. szombat 19.30 Honvéd téri Református templom

Kamarabérllet KARÁCSONYI HANGV.
Pachelbel: Kánon
Bach: d-moll versenymű két hegedűre, BWV 1043
Vivaldi: Gordonkaverseny
Händel: A-dúr Concerto grosso, Op.6. No.11

Hangversenymester:
Kosztándi István
Szólisták: Kosztándi István – hegedű
Behán László – hegedű
Körössy Györgyi – gordonka

December 26. – 2010. január 7.
Spanyolországi turné Johann Strauss művekkel
Vez.: Norbert Pfafflmeyer

Január 18. hétfő 19.30, Színház
Lyons Club Jótékonyági hangverseny Bécsi est
Vez.: Norbert Pfafflmeyer

Jan. 24. vasárnap 11.00, Színház
Matiné-bérllet 3: Itt a farsang, áll a bál
Farsang a zenében
Dvorák: Karnevál – nyitány
Weiner Leó: Farsang
R. Strauss: Rózsalovalag – keringő
Smetana: Eladott menyasszony – polka
Hacsaturján: Álarcosbál – szvit
Vez.: Gerhát László
Műsort ismerteti: Meszlényi László

SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 16. hétfő Campus 1

Bérleten kívül
Vez.: Izaki Maszahiro
CINEMAGIC® (beavató hangverseny főiskolásoknak)

Január 4. hétfő 19.00

Aba-Novák bérllet
Meglepetés gála - Spanyol - est
M. De Falla: Rituális tűztánc „A bűvös szerelem” c. balettből
Emmanuel Chabrier: Spanyol rapszódia
Isaac Albeniz: Spanyol rapszódia
Km.: Fujii Aki - zongora - a zenekar Premier szólistája
M. De Falla: A háromszögletű kalap - II. szvit
Vez.: Izaki Maszahiro

Február 1. hétfő 19.00

Aba-Novák bérllet
Beethoven – est
Coriolan - nyitány, op. 62
D-dúr hegedűverseny, op. 61
Km.: Kelemen Barnabás
VII. szimfonia (A-dúr) op. 92
Vez.: Izaki Maszahiro

ZUGLÓI FILHARMÓNIA – SZENT ISTVÁN KIRÁLY SZIMFONIKUS ZENEKAR ÉS ORATÓRIUMKÓRUS

December 12. szombat 15.00 Zuglói Szent István Zeneház Kisterem
Teakonzert – Hangverseny nyugdíjasok részére

December 20., vasárnap 18.00 Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Bérlatorozat V/3.
Dukas: A bűvészinas
Hidas: Oboaverseny
Km.: Rácz Ottó, Puccini: Messa di Gloria. Km.: Nyári Zoltán, Rezsnyák Róbert
Vez.: Horváth Gábor

Január 8. péntek 19.00

Zuglói Szent István Zeneház Nagyterem
Újévi koncert – Lebár Ferenc Gála
Km.: Bódi Barbara, Geszthy Veronika, Kiss Zoltán, Kovácsházi István
Vez.: Záborszky Kálmán

Január 28. csütörtök 18.00

Zuglói Szent István Zeneház Nagyterem
Zuglói Filharmónia Ifjúsági Kamarazene sorozata

Február 13. szombat, 16.00

14. vasárnap 10.30 és 16.00 Zuglói Zeneház Nagyterem
„Pastorale 2010” családi hangversenysorozat IV/1.

Zenés kalandozás a középkorban. Vendégeink: Kobzos Kiss Tamás és a Musica Historica Együttes (művészeti vezető: Csörsz Rumen István). Közreműködik a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola kórusa.
Vez.: Tökés Mária Tünde

Február 20., szombat 18.00

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Bérlatorozat V/4.
Saint-Saëns: III. szimfónia
Km.: Harmath Dénes
Ravel: Szeherezádé dalciklus
Km.: Geszthy Veronika
Ravel: Daphnis és Chloe II. szvit
Vez.: Hámori Máté

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR
Duna Palota és Kiadó Kulturális Kht.
Próbaterem: 1038 Budapest, Csobánka tér 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Bérlétvásárlás, jegyrendelés:
Bokor Erzsébet 06/20 937-1399
www.dunaszimfonikusok.hu
E-mail: info@dunaszimfonikusok.hu

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.
Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcíme: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 312-452 • Fax: (52) 412-395
E-mail: dfz@dfz.hu
www.dfz.hu

Győri Filharmonikus Zenekar
9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu
www.gyfz.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Kht.
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49
Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699
E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmóniai Társaság Zeneकरa
1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar
1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462
E-mail: btg@tza.hu • http://www.telekomzenekar.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar
1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar
3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar
1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 5., I. em 4., kapucsengő: 26.
Levélcíme: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazenekar.hu
www.danubiazenekar.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7621 Pécs, Király u. 19.
Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513
E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu
www.pannonfilharmonikusok.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@savariaorchestra.hu
www.savariaorchestra.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Körző Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar
5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokszimfonikusok.hu
www.szolnokszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmónia Non-profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zugloifilharmonia@szenstivanzene.sulinet.hu
http://www.szenstivanzene.hu

zeneKar

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 - Fax: 322-5446
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.hungorchestras.com

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: PUBLIKITAS
1021 Budapest, Tároगतó út 26.
Telefon/fax: 200-7330
e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu
Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

**MINDEN, AMI
A FÚJÁSHOZ
KELL!**

**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB
KIPRÓBÁLHATÓ,
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ
FÚVÓSHANGSZER
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak
széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben
aranykoszorús mesterek
több mint 30 éves gyakorlatával
irányított munka folyik

- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével,
eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával
- így a garancia magától értetődik.

FON TRADE MUSIC

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK
SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.

Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase

FON TRADE MUSIC

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !
MOST BEVEZETŐ ÁRON
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK

FON TRADE MUSIC

**FON
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nyitva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu

Association
of Hungarian Orchestras

Hírek

[További hírek »](#)

Edu-Art néven új művészetoktatási adatbázis

2009.11.18

A Jeunesses Musicales Hungary (Ifjú Zenebarátok Magyarországi Egyesülete) Edu-Art néven elindította Magyarországi művészetoktatási intézményeinek adatbázisát tartalmazó gyűjtőportálját.

[TOVÁBB...](#)

Adókedvezmény az előadó-művészeti szervezetek támogatóinak

2009.11.17

Újabb forrással bővíthet az előadó-művészeti szervezetek költségvetése, ugyanis az Európai Bizottság határozata, amely november 12-én lépett hatályba, jelentősen megkönnyíti támogatók bevonását az érintett szervezetek finanszírozásába.

Az Európai Bizottság 2009. október 28-i határozatának megfelelően november 12-én hatályba lépett az Előadó-művészeti szervezetek finanszírozásáról és sajátos munkajogi szabályozásáról szóló 2008. évi XCIC. törvény 48.§-a, amely módosítja a társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvényt.

[TOVÁBB...](#)

Elindult a Klasszik Rádió

2009.11.17

Elindult a főváros hatvan kilométeres körzetében fogható Klasszik Rádió 92.1 kísérleti adása kedden; a teljes, saját produkciókkal kiegészített műsorstruktúrát december elsejétől sugározzák - hangzott el a debütálással egy időben tartott budapesti sajtótájékoztatón.

[TOVÁBB...](#)

A zenekarok működéséhez új üzleti modellre van szükség

2009.11.14

Michael Kaiser, a Kennedy Center elnöke és minden bizonnyal a művészeteknek Amerika-szerte legavatottabb menedzsere, kétségbe vonja, hogy a szimfonikus zenekarok túlélése a jelenlegi modell szerint biztosított lehet. A muzikusok, karmesterek és a személyzet bére ugrásszerűen emelkedik, és mivel a jegyárak is lépést tartanak vele, megszorításokra van szükség.

[TOVÁBB...](#)

Utolsó 4 fórumtéma

[» Kórus-fórum](#)
[» Zenekari társalgó](#)
[Összes fórumtéma →](#)

Eseménynaptár

<< Előző év / hónap

Köv. év / hónap >>

2009 November

H	K	SZ	CS	P	SZ	V
						01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	32	33	34	35	36

Mai dátum

ESEMÉNYEK

[Savaria Szimfonikus Zenekar](#)
[Debreceni Filharmonikus Zenekar](#)
[Zenekar](#)

KÖZELI ESEMÉNYEK:

[Savaria Szimfonikus Zenekar](#)

AMI BENNÜNKET ÉRDEKEL!

Új honlapot indított a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége!

Kedves Kollégák! Ha a zenekari tagokat igazán érintő híreket, tudósításokat akartok olvasni, vagy azokhoz hozzászólni, látogassátok gyakran új honlapunkat.

Itt megtalálhatjátok:

- A legújabb kulturális híreket, napi frissítéssel
- A Zenekar újság legfrissebb számából ízelítőt és a korábbi számait teljes terjedelmükben
- A legfrissebb kritikákat
 - Hangversenyekről – hogy összevethessük és értékelhessük a teljesítményünket
 - Hangfelvételekről – hogy megismerjük tagzenekaraink felvételeit
 - Könyvekről – hogy tudjuk, mit érdemes elolvasni
- Próbajátékok itthon: Minden magyar hivatásos szimfonikus zenekar itt hirdeti meg a megüresedő álláshelyeit
- Próbajátékok külföldön: Minden külföldi lehetőségéről itt lehet tájékozódni
- Szakmai törvények és rendeletek: Törvények és rendeletek, amelyek a zenekarokat érintik
- Rólunk: Miért alakítottuk meg Szövetségünket, mik a legfontosabb céljaink
- Tagzenekarok: Ahol minden tagzenekar honlapjára lehet közvetlenül eljutni
- Zenei szakmai szervezetek: Ahol megtalálhatóak a magyar és külföldi szakmai szervezetek linkjei
- Hangversenytermek, koncert helyszínek ahol közvetlenül lehet tájékozódni a hangversenytermek műsorairól
- Kultúrátámogató szervezetek: Ahol pályázati lehetőségekről lehet értesülni
- Partnereink: Ahol minden zenei partnerünk és minden zenei portál megtalálható
- Képgaléria: Ahol tagzenekarainkról lehet képeket találni
- Fórum: Ahol Te is elmondhatod véleményed mindenről, ami a szakmában történt

Eseménynaptár: ahol megtalálod az összes tagzenekarunk hangversenyeit